

Ewaluacja Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania

STRATEGIA

ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH
W MIEJSKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM
POZNANIA

Poznań – październik 2022

Na okładce wykorzystano zdjęcia, grafiki i logotypy pochodzące z ogólnie dostępnych portali internetowych.

Autor:

Prof. dr hab. Paweł Churski

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Zakład Studiów Regionalnych i Lokalnych
ul. Bogumiła Krygowskiego 10, 61-680 Poznań

e-mail: chur@amu.edu.pl

<http://www.churski.pl>

tel.: 061 829 61 35, fax: 061 829 61 27

Wkład merytoryczny:

Biuro Stowarzyszenia Metropolia Poznań

Opracowanie tabel i rycin:

Jakub Domagalski

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Streszczenie

Opracowanie Ewaluacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania (Strategia ZIT MOFP) wynikało z inicjatywy Biura Stowarzyszenia Metropolia Poznań, w ramach porozumienia zawartego w dniu 1 lutego 2021 r. między Stowarzyszeniem a Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza o wzajemnej współpracy w ramach badań naukowych i świadczenia usług badawczych dotyczących priorytetowych zagadnień związanych z planowaniem i realizacją polityki rozwoju obszaru gmin Metropolii Poznań.

Głównym celem badania jest ocena postępu rzeczowego i finansowego realizacji Strategii ZIT MOFP. Badanie ma ocenić stan realizacji poszczególnych elementów składowych obowiązującej Strategii ZIT MOFP oraz sposób i stopień, w jakim prowadzone w ramach realizacji Strategii działania przekładają się na osiągnięcie zakładanych celów postępu rzeczowego i finansowego. Efektem przeprowadzonego postępowania badawczego jest analiza i ocena realizacji postępu rzeczowego i finansowego w kontekście wyzwań rozwojowych gmin i powiatu powiązanych funkcjonalnie z Poznaniem, a wchodzących w skład Stowarzyszenia Metropolia Poznań. Zakres przedmiotowy badania obejmuje Strategię ZIT MOFP ze szczególnym uwzględnieniem paradygmatu postępu rzeczowego i finansowego realizacji założeń tego dokumentu, przy wykorzystaniu paradygmatu teoretycznego jakim jest ewaluacja wspierana teorią. Zakres podmiotowy badania obejmuje jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład Stowarzyszenia Metropolia Poznań, stanowiącego główny podmiot odpowiedzialny za realizację analizowanej Strategii.

Wyniki przeprowadzonej analizy potwierdziły prawidłowość podstaw prawnych i sposobu opracowania ocenianej Strategii. Została ona przygotowana, zgodnie z zasadą programowania, w pełnym powiązaniu z założeniami innych dokumentów strategiczno-programowych obowiązujących na różnych poziomach przestrzennych systemu planowania. Podstawą programowania interwencji rozwojowej jest właściwie przeprowadzona diagnoza stanu, bazująca na ustaleniach diagnostycznych Strategii Metropolia Poznań 2020, gwarantująca spełnienie warunku planowania działań w oparciu o dowody (evidence based-policy). Struktura części kierunkowej budzi wątpliwości. Cele strategiczne zostały określone zbyt instrumentalnie. Wizja rozwoju tylko częściowo spełnia warunek zobrazowania stanu docelowego. Cele strategiczne nie zostały uszczegółowione za pomocą celów szczegółowych i działań operacyjnych. W to miejsce zastosowano projekty ZIT eksponując operacyjny charakter Strategii przy jednoczesnym niewystarczającym powiązaniu ze Strategią Metropolia Poznań 2020. System wdrażania należy ocenić jako właściwie funkcjonujący. Deficyty w zakresie przedstawienia założeń zaplanowanej logiki interwencji mają charakter obiektywny. Realizowana w oparciu o ocenianą Strategię interwencja jest zgodna z teorią interwencji wynikająca z przyjętych założeń przyczynowo-skutkowych oraz prawidłowości wynikających ze współczesnych koncepcji wyjaśniających procesy rozwoju społeczno-gospodarczego w podejściu zorientowanym terytorialnie (place-based policy). Stan wdrażania (na dzień 31 marca 2022 roku) pozwala stwierdzić, że skuteczność i efektywność realizowanej interwencji nie jest zagrożona, a wartość osiągniętych już wskaźników w wielu przypadkach wielokrotnie przekracza wartości zaplanowane w założeniach Strategii. Przedstawione w niniejszym opracowaniu przykłady dobrych praktyk w postaci wybranych przedsięwzięć realizowanych w poszczególnych projektach ZIT pozwalają pozytywnie ocenić użyteczność i trwałość Strategii ZIT MOFP w dłuższej perspektywie czasowej.

Dotychczas uzyskane doświadczenia wskazują jednoznacznie na potrzebę kontynuacji interwencji dedykowanej obszarowi funkcjonalnemu Metropolii Poznań. Jej przygotowaniu, a następnie realizacji główna rola powinna spoczywać na Stowarzyszeniu Metropolia Poznań, które co należy podkreślić, nie zostało zainicjowane jedynie w związku z uruchomieniem nowego narzędzia unijnej polityki spójności, ale bazuje na doświadczeniach współpracy JST zadeklarowanej podpisanym w 2007 roku Porozumieniem powołującym do życia Radę Aglomeracji Poznańskiej. Szansą na kontynuację działań w ramach zmodyfikowanej inicjatywy ZIT jest ZIT PLUS, który został zaplanowany jako instrument terytorialny przez Komisję Europejską dla perspektywy 2021-2027 oraz został uwzględniony w Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (2017) oraz potwierdzony zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (2019). W dalszych działaniach w tym zakresie należy wykorzystać wnioski i rekomendacje wynikające z przeprowadzonej ewaluacji Strategii ZIT MOFP, które odnoszą się zarówno do etapu programowania interwencji, jak i jej realizacji, włączając w to zasady i sposób funkcjonowania systemu zarządzania.

Summary

The preparation of the Evaluation of the Integrated Territorial Investments Strategy in the Functional Urban Area of Poznań (ITI FUAP) resulted from the initiative of the Bureau of the Poznań Metropolis Association, as part of the agreement concluded on February 1, 2021 between the Association and the University of Adam Mickiewicz on mutual cooperation in the field of scientific research and the provision of research services on priority issues related to the planning and implementation of the development policy of the municipalities of the Poznań Metropolis.

The research aims primary to assess the physical and financial progress of the ITIs FUAP Strategy implementation. The study is to evaluate the state of implementation of particular components of the existing ITIs FUAP Strategy and the way and degree to which the conducted activities within the Strategy translate into the achievement of the established objectives of the physical and financial progress. The research carried out results in an analysis and evaluation of the implementation of the physical and financial progress in the context of the development challenges of communes and powiat functionally linked to Poznań and which are part of Poznań Metropolis Association. The investigation embraces the ITIs FUAP Strategy with particular attention paid to the paradigm of the physical and financial progress in the implementation of the assumptions of this document with the use of a theoretical paradigm which is evaluation supported by theory. The research examines territorial self-government units forming Poznań Metropolis Association which is a main entity responsible for the implementation of the analysed Strategy.

The results of the conducted analysis confirmed the correctness of legal basis and the way the assessed Strategy has been prepared. It was developed in line with the programming principle, fully respecting the assumptions of other strategic and programming documents existing at the different spatial levels of the planning system. The programming of the development intervention relies on the proper diagnosis of the state, based on the diagnostic findings of the Poznań Metropolis 2020 Strategy, which guarantees meeting the condition of planning activities according to evidence-based policy. The structure of the directional part is questionable. The strategic goals were defined too instrumentally. The vision of development only partially meets the condition of visualizing the target state. The strategic goals have not been detailed regarding specific goals and operational activities. Instead, ITI projects were used, emphasizing the operational nature of the Strategy, with insufficient connection with the Poznań Metropolis 2020 Strategy. The system of implementation should be assessed as functioning properly. Deficits concerning the presentation of the assumptions of the planned intervention logic are objective in character. The intervention implemented on the basis of the assessed Strategy is compliant with the intervention theory resulting from the adopted cause and effect assumptions and regularities of contemporary conceptions explaining socio-economic development processes in the place-based policy approach. The state of the implementation (as at 31 March 2022) allows stating that the efficiency of the implemented intervention is not at risk and the values of the already achieved indicators are many times greater than those planned in the Strategy assumptions. Shown in this study, the examples of good practices in the form of the selected projects implemented in particular priorities allow assessing positively the utility and strength of the ITIs FUAP Strategy in the longer perspective.

The experience gained so far clearly indicates the need for the continuation of the intervention dedicated to the functional area of the Poznań Metropolis. The key role in its preparation and then implementation should be played by Poznań Metropolis Association, which, what should be emphasised, has not been set up only in relation to the activation of a new tool of EU cohesion policy, but relies on the experience of territorial self-government units' cooperation declared by the agreement signed in 2007, which established the Poznań Agglomeration Council. The opportunity to continue activities within the modified ITI initiative is ITI PLUS which has been prepared by European Commission as one of instrument for 2021-2027 implementation period, and has projected as a strategic instrument in the Responsible Development Strategy (2017) and confirmed with the provisions of the National Regional Development Strategy 2030 (2019). The further activities in this regard should embrace the conclusions and recommendations of the conducted ITIs FUAP evaluation, referring to both the stage of the intervention programming and its implementation including the principles and the way the governance system functions.

Spis treści

Streszczenie.....	3
Summary	4
Spis treści	5
Wykaz zastosowanych skrótów	7
1. Wprowadzenie	9
1.1. Cel i zakres badania.....	12
1.2. Metodologia i źródła informacji.....	15
1.3. Wykonawca	19
2. Ewaluacja założeń Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania	22
2.1. Obszar wsparcia Strategii ZIT MOFP	24
2.2. Diagnoza stanu - analiza SWOT	27
2.3. Wizja, cele i projekty Strategii ZIT MOFP.....	34
2.3.1. Wizja	34
2.3.2. Cele strategiczne i projekty ZIT	35
2.3.3. Logika i terytorializacja interwencji.....	38
2.4. Plan finansowy.....	42
2.5. System wdrażania, monitoring i sprawozdawczość.....	43
3. Ewaluacja realizacji działań interwencyjnych.....	50
3.1. CEL STRATEGICZNY 1 – Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.....	50
3.1.1. Logika interwencji	52
3.1.2. Stan wdrażania	59
3.1.3. Dobre praktyki.....	64
3.2. CEL STRATEGICZNY 2 – Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej.....	68
3.2.1. Logika interwencji	70
3.2.2. Stan wdrażania	81
3.2.3. Dobre praktyki.....	86
3.3. CEL STRATEGICZNY 3 – Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy	91
3.3.1. Logika interwencji	94
3.3.2. Stan wdrażania.....	106
3.3.3. Dobre praktyki.....	115
3.4. CEL STRATEGICZNY 4 – Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych.....	120

3.4.1.	Logika interwencji	121
3.4.2.	Stan wdrażania	127
3.4.3.	Dobre praktyki.....	129
3.5.	Ocena stanu i struktury wdrażania.....	133
3.5.1.	Sumaryczny stan i struktura wdrażania.....	133
3.5.2.	Ocena wpływu zrealizowanej interwencji na rozwój w opiniach respondentów	139
4.	Wnioski i rekomendacje.....	142
	Wykaz załączników	147
	Literatura.....	148
	ZAŁĄCZNIK nr 1. Plan finansowy Strategii ZIT MOFP.....	154
	ZAŁĄCZNIK nr 2. Wskaźniki produktu i rezultatu realizacji projektów Strategii ZIT MOFP	157
	ZAŁĄCZNIK nr 3. Pytania z formularza ankiety skierowanej do samorządów Stowarzyszenia Metropolia Poznań dotyczące oceny realizacji Strategii ZIT MOFP.....	164

Wykaz zastosowanych skrótów

BIURO	Biuro Stowarzyszenia Metropolia Poznań
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EUROPA 2020	Strategia Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu
FEW 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027
FS	Fundusz Spójności
IP WRPO 2014+	Instytucja Pośrednicząca
IZ WRPO 2014+	Instytucja Zarządzająca
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
KPZK 2030	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020
KSRR 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
MeSIP	Metropolitalnego Systemu Informacji Przestrzennej
MP 2020	Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020
MP	Metropolia Poznań
MOF	Miejski obszar funkcjonalny
OZE	Odnawialne źródła energii
PEiR (2021 - 1060)	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz
PEiR (2021 - 1058)	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności
PEiR (2021 - 1057)	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+)
PKM	Poznańska Kolej Metropolitalna
POIR	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020

POIŚ	Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
POPC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020
POWER	Program Operacyjny Wiedza-Edukacja-Rozwój 2014-2020
PZPWW	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego
PZPMOFP	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania
SMP	Stowarzyszenie Metropolia Poznań
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
SRWW 2020	Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 Roku. Wielkopolska 2020
SRWW 2030	Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku
Strategia ZIT MOFP	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania
UE	Unia Europejska
UOSG	Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 1990 nr 16 poz. 95 z późn. zm.)
UOSP	Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 nr 91 poz. 578 z późn. zm.)
UOZPPR	Ustawa z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2006 nr 227 poz. 1658 z późn. zm.)
UOZUZPPR	Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r., poz. 1378))
UW	Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (t.j. Dz. U. z 2018 poz. 1431 z późn. zm.)
WPRO 2014+	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020
ZWW	Zarząd Województwa Wielkopolskiego
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (<i>Integrated Territorial Investment</i>) zgodnie z art. 99 PRO
ZIT MOFP	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania
ZSRMP	Zaktualizowana Strategia Rozwoju Miasta Poznania
ZWP	Zintegrowany Węzeł Przesiadkowy

1. Wprowadzenie

Opracowanie Ewaluacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania (Strategia ZIT MOFP) (2015) wynikało z inicjatywy Biura Stowarzyszenia Metropolia Poznań (BIURO), w ramach porozumienia zawartego w dniu 1 lutego 2021 r. między Stowarzyszeniem Metropolia Poznań (SMP) a Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza o wzajemnej współpracy w ramach badań naukowych i świadczenia usług badawczych dotyczących priorytetowych zagadnień związanych z planowaniem i realizacją polityki rozwoju obszaru gmin Metropolii Poznań.

Celem Stowarzyszenia Metropolia Poznań (SMP) jest wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów członków stowarzyszenia, a w szczególności wspieranie rozwoju społeczno - gospodarczego obszaru Metropolii Poznań (MP) oraz współpracy gmin i powiatów w tym zakresie. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane 29 kwietnia 2011 r. Zgodnie ze Statutem w jego skład wchodzi 23 jednostki samorządu terytorialnego:

- miasto na prawach powiatu Poznań,
- Powiat Poznański,
- miasta: Puszczykowo i Luboń,
- gminy miejsko-wiejskie: Buk, Kostrzyn, Kórnik, Mosina, Murowana Goślina, Oborniki, Pobiedziska, Skoki, Stęszew, Swarzędz, Szamotuły, Śrem,
- gmin wiejskie: Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Rokietnica, Suchy Las, Tarnowo Podgórne.

Stowarzyszenie stanowi zinstytucjonalizowaną płaszczyznę deklarowanej oddolnie współpracy gmin i powiatów w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 nr 16 poz. 95 z późn. zm.) (UOSG) oraz ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2017 nr 91 poz. 1291 z późn. zm.) (UOSP). Na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (t.j. Dz. U. z 2018 poz. 1431 z późn. zm.) (UW) pełni funkcję Instytucji Pośredniczącej Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 (IP WRPO 2014+) w zakresie m.in. wyboru projektów do dofinansowania. Szczegółowy zakres zadań powierzonych SMP przez Instytucję Zarządzającą (IZ WRPO 2014+) Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 (WRPO 2014+) określa Porozumienie zawarte pomiędzy Zarządem Województwa Wielkopolskiego (ZWW) a SMP, które zawarte zostało dnia 16 marca 2015 r. (ze zmianami). SMP pełni wobec władz regionalnych i krajowych funkcję Związku Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT). Stanowi wspólną reprezentację jednostek samorządu terytorialnego (JST) wdrażających na obszarze MP Zintegrowane Inwestycje Terytorialne na podstawie dokumentu pt. *Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* z lipca 2013 r., zatwierdzonego przez Ministra Rozwoju Regionalnego (Zasady realizacji..., 2013).

Podstawowym celem Stowarzyszenia jest prowadzenie działań wspierających wdrażanie wspólnie wypracowanej strategii rozwoju obszaru aglomeracji poznańskiej, inspirowanie działań umożliwiających efektywne i skuteczne zarządzanie na tym obszarze oraz reprezentowanie interesów członków Stowarzyszenia we wszystkich wspólnych sprawach. Działania podejmowane przez Stowarzyszenie mają zmierzać do wspierania i rozwijania idei samorządu terytorialnego oraz obrony wspólnych interesów członków Stowarzyszenia, a w szczególności wzmacniania rozwoju społeczno-gospodarczego, infrastrukturalno-środowiskowego i kulturalnego JST tworzących MP oraz współpracy gmin i powiatów, w tym zakresie, zgodnie z ich kompetencjami określonymi ustawą z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityk rozwoju (Dz. U. z 2006 nr 227 poz. 1658 z późn. zm.) (UOZPPR). Realizując swoje cele SMP m.in.:

- inicjuje i opiniuje projekty aktów prawnych dotyczących funkcjonowania samorządu terytorialnego, ze szczególnym uwzględnieniem tych, które tworzą warunki dla współpracy na obszarach funkcjonalnych ośrodków regionalnych,
- propaguje wymianę doświadczeń w zakresie wykonywanych zadań własnych gmin i powiatów oraz zadań im zleconych przez administrację rządową,
- inspiruje i podejmuje wspólne inicjatywy służące kulturalnemu i społecznemu rozwojowi gmin i powiatów, w tym nawiązywaniu przez nie kontaktów zagranicznych oraz wymiany naukowej i kulturalnej,
- prowadzi działalność informacyjną, konsultacyjną i programową, mającą na celu wspólne rozwiązywanie problemów w zakresie poszczególnych dziedzin działalności samorządu gminnego i powiatowego,
- inicjuje i wspiera prace naukowo-badawcze dotyczące funkcjonowania obszaru aglomeracji i jej rozwoju,
- prowadzi monitoring procesów społeczno-gospodarczych i środowiskowych obszaru aglomeracji poznańskiej,
- prowadzi działalność wydawniczą, szkoleniową i promocyjną, związaną z realizacją celów SMP.

Opracowanie Ewaluacji Strategii ZIT MOFP wpisuje się w szerszy program badań i analiz jakie SMP zainicjowało w związku z przygotowywaniem przez samorząd lokalny i regionalny dokumentów strategicznych niezbędnych dla obiektywnego i uzasadnionego ukierunkowania działań rozwojowych w kolejnej perspektywie programowania polityki spójności Polski i Unii Europejskiej, jaka przypada na lata 2021-2027. Jego podstawą jest porozumienie zawarte w dniu 1 lutego 2021 r. między Stowarzyszeniem a Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza o wzajemnej współpracy w ramach badań naukowych i świadczenia usług badawczych dotyczących priorytetowych zagadnień związanych z planowaniem i realizacją polityki rozwoju obszaru gmin Metropolii Poznań. Nadrzędnym celem tej inicjatywy jest opracowanie obligatoryjnego dla miejskiego ośrodka funkcjonalnego ośrodka regionalnego jakim jest Poznań średniookresowej strategii rozwoju ponadlokalnego. *Strategia rozwoju ponadlokalnego Metropolii Poznań do 2030 roku* jest nowym dokumentem strategicznym nawiązującym do idei zintegrowanego planowania rozwoju, który znalazł swoje miejsce w polskim systemie prawnym w związku z nowelizacją w 2020 r. Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach

prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2006r., nr 227, poz. 1658)(UOZPPR) oraz Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 1998 r., nr 162, poz. 1126)(UOSG)(Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r., poz. 1378))(UOZUZPPR). Zgodnie z procesem planowania strategicznego opracowanie aktualizacji Strategii powinno być poprzedzone ewaluacją realizacji założeń jej poprzedniej wersji oraz diagnozą stanu, które powinny stanowić podstawę dla koncentracji merytorycznej i przestrzennej planowanej interwencji, zgodnie z podejściem opartym na faktach (*evidence-based policy*). Należy podkreślić, że podjęta przez BIURO inicjatywa, rozpoczynająca proces strategiczny przygotowania aktualizacji Strategii ZIT MOFP odpowiada na szereg współczesnych wyzwań. Do najważniejszych zaliczyć należy:

- konieczność uwzględnienia w identyfikacji przebiegu oraz ukierunkowania procesów rozwojowych dynamicznie zmieniających się uwarunkowań wynikających z wzrastającego wpływu megatrendów przemian ekonomicznych i społecznych (Churski i inni, 2021),
- potrzebę utrzymania podejścia zorientowanego terytorialnie w programowaniu działań interwencyjnych polityki spójności na poziomie krajowym i europejskim (Churski, 2018; Churski i inni, 2020),
- możliwość wykorzystania efektów aglomeracji i efektów dyfuzji w ograniczaniu różnicowań rozwojowych w przestrzeni (Churski, 2019),
- potrzebę wypełnienia delegacji ustawowej nakładającej na samorząd regionalny obowiązek zaktualizowania strategii rozwoju regionów,
- konieczność uwzględnienia w zapisach nowej *Strategii rozwoju ponadlokalnego Metropolii Poznań do 2030 roku* założeń zawartych w nowych krajowych dokumentach strategicznych i programowych, a zwłaszcza *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* (SOR) (2017), *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030* (KSRR 2030) (2019) oraz innych zaktualizowanych zintegrowanych strategii krajowych,
- potrzeby uwzględnienia w procesie programowania procesów rozwojowych zmiany paradygmatu krajowej polityki rozwoju regionalnego zmierzającej do większego wykorzystania lokalnego kontekstu dla prowadzenia działań rozwojowych, których nadrzędnym celem staje się równowaga terytorialna rozwoju przy zapewnieniu odpowiedzialności społecznej, tj. udziału i korzyści wynikających z rozwoju dla wszystkich grup społecznych zamieszkujących różne miejsca naszego kraju,
- możliwość objęcia obszaru MP interwencją polityki interregionalnej udzielaną zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym, przy wykorzystaniu krajowych narzędzi koncentracji przestrzennej takich jak obszary strategicznej interwencji, jak również planowanym w perspektywie 2021-2027 utrzymaniu instrumentów koncentracji przestrzennej w ramach europejskiej polityki spójności, w tym przede wszystkim ZIT.

Na tym tle Ewaluacja Strategii ZIT MOFP z jednej strony wpisuje się w działania związane z aktualizacją dokumentów strategicznych jakie prowadzone będą przez SMP, a z drugiej strony stanowi istotny element trwającego równolegle procesu włączania się samorządu terytorialnego regionu Wielkopolski do programowania i realizacji nowej perspektywy programowania polityki rozwoju na lata 2021-2027. Wyniki przeprowadzonej ewaluacji pozwolą lepiej ukierunkować działania w nowej *Strategii rozwoju ponadlokalnego Metropolii Poznań do 2030 roku*, uszczegóławiając zapisy *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku* (2020) (SRWW 2030) w zakresie zapewniającym jak najlepsze wykorzystanie zasobów endogenicznych zlokalizowanych w granicach gmin tworzących MP. Powinno to umożliwić trafną, skuteczną i efektywną poprawę stanu w zakresie zdiagnozowanych obszarów problemowych, przy uwzględnieniu specyficznych uwarunkowań rozwojowych tej części Wielkopolski (Strategia Rozwoju Województwa... 2020). Dzięki uwzględnieniu na etapie formułowania wniosków i rekomendacji zapisów rozporządzeń tworzących pakiet legislacyjny na lata 2021-2027, w tym zwłaszcza rozporządzenia ogólnego (PEiR 2021 - 1060) oraz rozporządzeń określających wykorzystanie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Funduszu Spójności (FS) (PEiR 2021 - 1058) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) (PEiR 2021 - 1057), a także ustawy wdrożeniowej na lata 2021-2027, uzyskane wyniki posiadają dodatkową wartość operacyjną dla programowania i realizacji przyszłych działań interwencyjnych na obszarze MP.

1.1. Cel i zakres badania

Głównym celem badania jest ocena postępu rzeczowego i finansowego realizacji Strategii ZIT MOFP. Badanie ma ocenić stan realizacji poszczególnych elementów składowych obowiązującej Strategii ZIT MOFP oraz sposób i stopień, w jakim prowadzone w ramach realizacji Strategii działania przekładają się na osiągnięcie zakładanych celów postępu rzeczowego i finansowego. Cel główny badania osiągnięty zostanie przez rozwiązanie problemów badawczych uporządkowanych zgodnie z celami strategicznymi, odpowiadającymi strukturze badanego dokumentu:

CEL STRATEGICZNY I – *Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.*

Rozwiązanie tego problemu dotyczy oceny postępu rzeczowego i finansowego w ramach działań ukierunkowanych na kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju, przy identyfikacji i analizie logiki interwencji, stanu wdrażania oraz dobrych praktyk.

CEL STRATEGICZNY II – *Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej.*

Rozwiązanie tego problemu dotyczy oceny postępu rzeczowego i finansowego w ramach działań ukierunkowanych na rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej, przy identyfikacji i analizie logiki interwencji, stanu wdrażania oraz dobrych praktyk.

CEL STRATEGICZNY III – Wsparcie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy.

Rozwiązanie tego problemu dotyczy oceny postępu rzeczowego i finansowego w ramach działań ukierunkowanych na wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy, przy identyfikacji i analizie logiki interwencji, stanu wdrażania oraz dobrych praktyk.

CEL STRATEGICZNY IV – Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych.

Rozwiązanie tego problemu dotyczy oceny postępu rzeczowego i finansowego w ramach tworzenia przyjaznych mieszkańcom usług społecznych, przy identyfikacji i analizie logiki interwencji, stanu wdrażania oraz dobrych praktyk.

Efektem przeprowadzonego postępowania badawczego jest analiza i ocena realizacji postępu rzeczowego w kontekście wyzwań rozwojowych gmin i powiatów powiązanych funkcjonalnie z Poznaniem, a wchodzących w skład MP.

Zakres przedmiotowy badania obejmuje Strategię ZIT MOFP ze szczególnym uwzględnieniem paradygmatu postępu rzeczowego realizacji założeń tego dokumentu.

Zakres podmiotowy badania obejmuje jednostki samorządu terytorialnego tworzące MP, stanowiące główny podmiot odpowiedzialny za realizację analizowanej Strategii.

Miejski Obszar Funkcjonalny (MOF) Poznania, zwany dalej Metropolią Poznań (MP), obejmuje 21 jednostek administracyjnych szczebla gminnego, Powiat Poznański oraz Poznań – miasto na prawach powiatu. W jego skład, w całości, wchodzi Miasto Poznań, Powiat Poznański wraz z 17 gminami na jego terenie oraz 4 gminy należące do powiatów ościennych (jeżeli chodzi o jednostki administracyjne szczebla gminnego, to wskazać należy, że wśród nich: 2 to gminy miejskie, 12 gmin miejsko-wiejskich i 7 gmin wiejskich.) (rycina 1). Według stanu na 2013 r. obszar ten, o powierzchni 3082 km², zamieszkują 1 014 194 osoby, co daje gęstość zaludnienia 329 os./km², czyli blisko trzykrotnie większą od średniej dla całej Polski. Obszar MP zajmuje 10% powierzchni województwa wielkopolskiego oraz stanowi 29% jego populacji

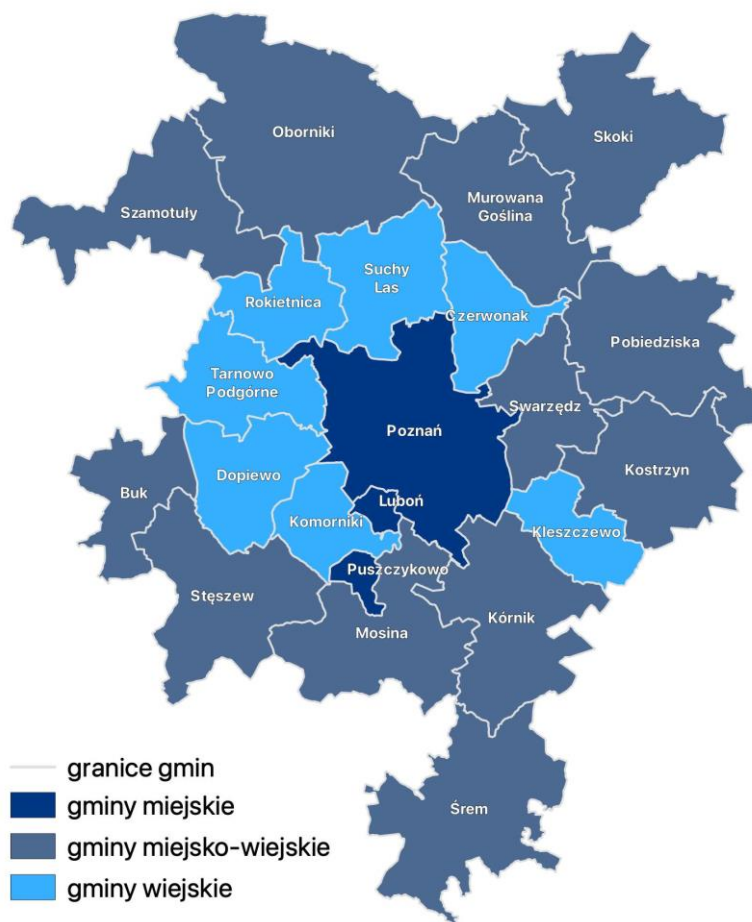
MP należy do grupy siedmiu najbardziej zurbanizowanych obszarów Polski, obok czterech aglomeracji: warszawskiej, krakowskiej, łódzkiej, wrocławskiej i dwóch konurbacji: górnośląskiej, trójmiejskiej. MP na tle kraju wyróżnia kilka istotnych cech (Strategia Rozwoju... 2011):

- skupienie podmiejskich miast i gmin w granicach administracyjnych jednego, dużego powiatu ziemskiego (inne duże miasta Polski graniczą bezpośrednio z kilkoma powiatami),
- wyjątkowo silne natężenie procesu suburbanizacji (emigracja mieszkańców i lokalizacja podmiotów gospodarczych poza granicami Poznania),
- dynamiczny rozwój przestrzenny, którego wynikiem są duże zmiany środowiskowe i infrastrukturalne,
- intensyfikacja ruchu komunikacyjnego i wzrost mobilności ludności w ramach urbanizującego się obszaru,

- wysoki poziom rozwoju gospodarczego, mierzony wartością PKB, wysokim poziomem przedsiębiorczości oraz licznymi inwestycjami z udziałem kapitału zagranicznego, zarówno w Poznaniu, jak i w sąsiednich gminach,
- bardzo dobrze rozwinięte funkcje akademickie, najwyższy wśród dużych miast kraju udział studentów w populacji miasta, wysoki poziom internacjonalizacji badań i kształcenia,
- innowacyjne pomysły w zakresie zarządzania, organizacji transportu miejskiego, świadczenia usług społecznych i realizacji zadań z zakresu gospodarki komunalnej,
- wysoki poziom życia, wyrażający się wysokim stopniem motoryzacji, wysokim poziomem zamożności, dobrym dostępem do usług i zadowoleniem z życia mieszkańców.

Zakres czasowy badania obejmuje lata 2014-2022 (stan na dzień 31 marca 2022r.) i w przypadku analizowanej Strategii ZIT MOFP, której okres implementacji obejmuje lata 2014-2023, odpowiada podejściu ewaluacji *mid-term*.

Rycina 1 Obszar Stowarzyszenia Metropolia Poznań

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategia Zintegrowanych... (2022).

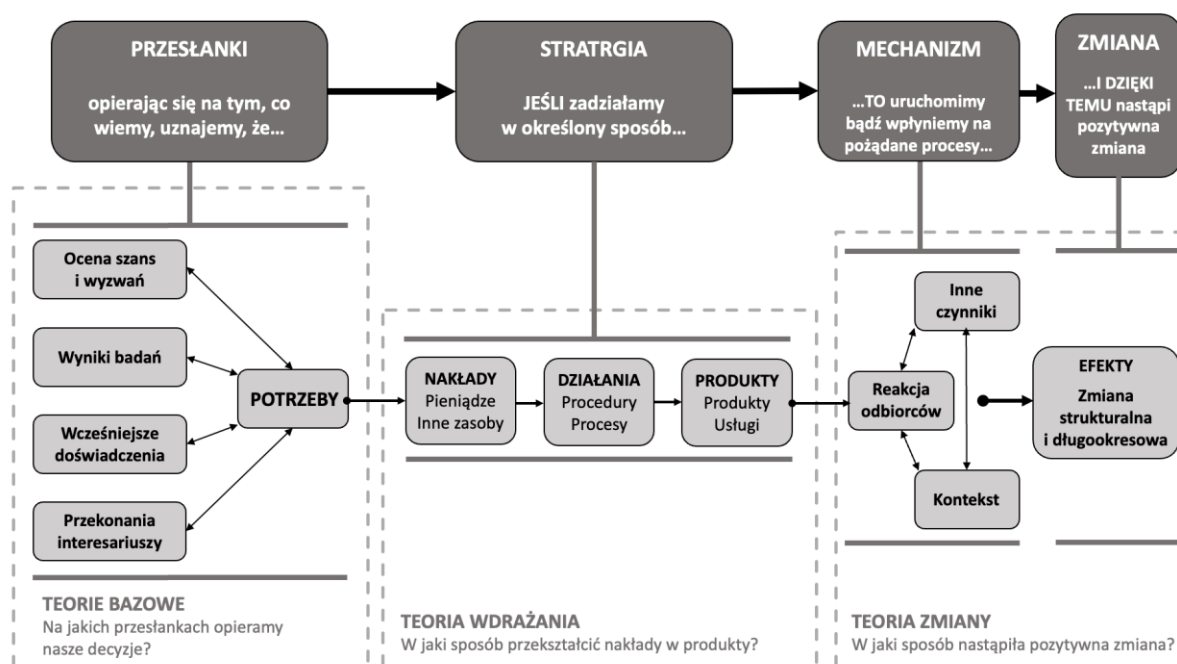
1.2. Metodologia i źródła informacji

Przedmiotowa ewaluacja *mid-term* koncentruje uwagę na ocenie postępu rzeczowego i finansowego realizacji Strategii ZIT MOFP przy wykorzystaniu paradygmatu teoretycznego jakim jest ewaluacja wspierana teorią. Podejście takie opiera się na identyfikacji relacji przyczynowo-skutkowych zakładających, że każda interwencja publiczna powinna opierać się na trzech rodzajach założeń (rycina 2):

- teoriach bazowych czyli pewnych inspiracjach (uświadomionych lub intuicyjnych), których źródłem są obowiązujące teorie, wcześniejsze doświadczenia, wyniki badań diagnostycznych, na których opierały się osoby zaangażowane w projektowanie interwencji,
- teoriach zmiany czyli założeniach na temat relacji między planowanymi do podjęcia działaniami a ich rezultatami wyrażanymi za pomocą ogólnych stwierdzeń jeżeli.... to ...,
- teoriach wdrażania/działania (implementacji) czyli strategiach zamiany nakładów na oczekiwane produkty wskazujących jakie konkretne działania i ich sekwencja oraz jaki układ instytucjonalny jest potrzebny, by produkty te osiągnąć.

Model badań ewaluacyjnych opartych o teorię interwencji został opracowany przez H. T. Chen'a w latach 80-tych XX w (Chen 1990, Leeuw, 2008). W podejściu tym podkreśla się kluczową rolę analizy teoretycznej w wyjaśnianiu mechanizmów badanych zjawisk.

Rycina 2 Teoria interwencji jako teorie bazowe, wdrażania i zmiany

Źródło: Olejniczak (2012).

Jak stwierdza Borowczak (2015), w tym modelu interwencja publiczna definiowana jest jako zbiór założeń, które mogą mieć charakter zarówno założeń uświadomionych, tj. wyrażonych *explicite* przez twórców interwencji, jak i nieuświadomionych, wynikających *implicite* z teorii dotyczących przedmiotowego zakresu interwencji. Najważniejszym etapem postępowania badawczego jest rekonstrukcja założeń, polegająca na ustaleniu teoretycznej, społecznej lub behawioralnej logiki interwencji. Wyróżnia się dwa rodzaje możliwej rekonstrukcji teoretycznej: konceptualną i operacyjną. W przedmiotowym badaniu wykorzystuje się tą pierwszą, w której pojęcie teorii odnosi się do dostępnej wiedzy teoretycznej, pozwalającej na określenie efektów rozwojowych interwencji, w tym również efektów nieprzewidzianych przez jej twórców. Bardzo ważnym czynnikiem w rekonstrukcji konceptualnej jest skala przestrzenna badania determinująca dobór teorii wyjaśniających mechanizmy rozwoju regionalnego. W mikroskali, właściwej dla przedmiotowego badania, zastosowanie znajdują teorie rozwoju regionalnego, których syntetyczne uporządkowanie dla potrzeb niniejszego badania przedstawiono poniżej.

Współcześnie na fundamencie klasycznych teorii wzrostu i rozwoju rozwiniętych w drugiej połowie lat 50-tych XX wieku, adaptowanych następnie od lat siedemdziesiątych na poziom regionalny (Richardson, 1973), w rezultacie zasadniczych przemian społeczno-gospodarczych lat 80-tych i 90-tych XX wieku oraz nowych wyzwań pierwszych dekad XXI wieku, ukształtowały się trzy zasadnicze nurty koncepcyjne wykorzystywane operacyjnie do wyjaśniania mechanizmu rozwoju regionalnego i programowania polityki regionalnej, które stanowią podstawę triangulacji teoretycznej jej współczesnego paradygmatu. Pierwszy związany jest z teorią rozwoju endogenicznego, zasadniczo zmieniającą interpretację oddziaływania czynników rozwoju i jej adaptacją do wyjaśniania prawidłowości rozwoju (Romer, 1986, 1990, 1994; Lucas, 1988). Poszukiwanie w jej ramach podobieństw i specyfiki terytorialnej czynników uznać należy za pierwotne zwrócenie uwagi na heterogeniczność oraz terytorialną specyfikę procesów rozwojowych, które muszą być uwzględnione w interpretacji mechanizmów procesu rozwoju społeczno-gospodarczego. Drugi dotyczy nowej geografii ekonomicznej, podkreślającej konieczność łącznego wykorzystania teorii lokalizacji i teorii międzynarodowej wymiany gospodarczej w wyjaśnianiu współczesnych procesów rozwoju społeczno-gospodarczego prowadzących do istotnych zróżnicowań w różnych układach terytorialnych (Krugman, 1991a, 1991b, 1995; Puga, Venables, 1996; Fujita, Krugman, 2004). Stanowi ona podstawę współczesnego szerokiego włączania dorobku geografii ekonomicznej do *mainstreamu* nauk ekonomicznych i wykorzystania go do wyjaśniania aktualnych mechanizmów procesów społeczno-gospodarczych, niemożliwych do identyfikacji i interpretacji z pominięciem „terytorialnej składowej” rozwoju, w tym prawidłowości związanych z jego polaryzacją i dyfuzją w przestrzeni. Trzeci natomiast odnosi się do nowej ekonomii instytucjonalnej i wynikających z niej argumentów podkreślających znaczenie szeroko rozumianych uwarunkowań instytucjonalnych dla przebiegu, a zwłaszcza efektywności procesów rozwojowych (Williamson, 1975, 1985; North, 1990). Stała się ona podstawą instytucjonalnego zwrotu na gruncie analizy mechanizmów rozwoju społeczno-gospodarczego koncentrującego

uwagę na nowe przestrzenie instytucjonalne (*new institutional spaces*) kształtowane w rezultacie ewolucji instytucji, ich zakorzenienia (*embeddedness*) oraz zróżnicowania terytorialnego, co stało się podstawą orientacji instytucjonalnej w geografii ekonomicznej (Rodríguez-Pose, 2013; Rodríguez-Pose, Garcilazo, 2015).

Wykorzystując wskazane trzy nurty koncepcyjne w działaniach operacyjnych związanych z interwencją w proces rozwoju społeczno-gospodarczego rozwinęło się podejście zorientowane terytorialnie. Ma ono długą genezę związaną z dorobkiem teoretycznym geografii ekonomicznej i ekonomii związanym z nurtem identyfikującym prawidłowości rozwoju nierównomiernego, a zwłaszcza koncepcji dotyczących znaczenia decyzji lokalizacyjnych oraz specyfik wynikających ze zróżnicowań przestrzennych czynników na przebieg i stan rozwoju poszczególnych terytoriów (Capello, 2014). Szczególne miejsce w tym dorobku przypisać należy nurtowi badań nad „terytorialną składową” rozwoju, której genezy należy szukać w koncepcji regionu oraz czynników kształtujących jego stan i rozwój oraz koncepcji biegunów wzrostu, a także rdzeni i peryferii stanowiących fundament nurtu teorii rozwoju nierównomiernego wskazującego na prawidłowości dla jego polaryzacji i dyfuzji (Churski, 2014). Doprowadziło to do określenia i uszczegółowienia znaczenia w procesach rozwojowych takich pojęć jak zakorzenienie (*embeddedness*), efekty rozlewania się (*spillover effects*), środowisko innowacyjne (*innovative milieu*), czy też kapitał terytorialny (*territorial capital*) (Churski i inni, 2018). Konkretyzacja i instytucjonalizacja działań interwencyjnych zorientowanych terytorialnie przyjęła formę paradygmatu polityki regionalnej ukierunkowanej terytorialnie (*place-based policy*) (Barca, 2009). *Place-based policy* stanowi paradygmat polityki regionalnej ukierunkowany na przezwyciężanie niedoskonałości rynkowych (*market failures*) i niedoskonałości politycznych (*government failures*). Te pierwsze wynikają z sytuacji, w której mechanizm rynkowy nie prowadzi do efektywnej (w sensie Pareto¹ lub Kaldora-Hicksa²) alokacji zasobów. Te drugie skutkując podobnymi konsekwencjami w sferze alokacji, stabilizacji i podziału mogą być rezultatem braku instytucji, deficytów funkcjonalnych instytucji lub podejmowania decyzji politycznych a nie merytorycznych. Brak interwencji przeciwdziałającej wskazanym niedoskonałościom może prowadzić do stanu samonapędzającej się spirali nieefektywności i wykluczenia społecznego (*a vicious circle of inefficiency or social exclusion*) skutkującej pogłębiającym się regresem społeczno-ekonomicznym przy jednoczesnym ograniczaniu prawdopodobieństwa możliwości poprawy sytuacji w przyszłości (*path-dependency*). Przedmiotowa interwencja powinna przybierać formę dostarczania zintegrowanych pakietów dóbr i usług społecznych mających na celu zapoczątkowanie zmian instytucjonalnych, poprawę dobrobytu mieszkańców i produktywności przedsiębiorstw oraz promowanie innowacyjności. Jej realizacja musi odbywać się przy zapewnieniu pełnej i obiektywnej informacji,

¹ Efektywność alokacyjna osiągnięta jest, kiedy organizacja produkcji i konsumpcji prowadzi do poprawy sytuacji kogokolwiek, nie pogarszając sytuacji kogoś innego.

² Efektywność alokacyjna osiągnięta jest, kiedy organizacja produkcji i konsumpcji prowadzi do poprawy sytuacji jednego podmiotu w większym stopniu niż wynikające z jej wprowadzenia straty dla innego podmiotu.

co może przykładowo wzmacniać oczekiwane korzyści aglomeracji (w rozumieniu Marshalla-Arrowa-Romera, Portera lub Jacobs) ograniczając jednocześnie występowanie negatywnych jej konsekwencji. Jest to możliwe jedynie w warunkach postępującej decentralizacji i rozwoju wielopoziomowego współrzędzenia (*multi-level governance*) opartego na zwiększeniu katalogu interesariuszy oraz przekazywaniu kompetencji na niższe poziomy decyzyjne – bliższe i lepiej znające lokalne konteksty. W realizacji tych założeń należy pamiętać o zagrożeniach wynikających ze złożoności paradygmatu polityki regionalnej zorientowanej terytorialnie. Wiążą się one przede wszystkim z ryzykiem niewłaściwej alokacji, przy jednoczesnym ukształtowaniu się kultury uzależnienia od pomocy (*dependency culture*) i faworyzowania osób oczekujących na rentę wsparcia (*rent-seekers*) kosztem innowatorów. Jak słusznie zauważają David Neumark i Helen Simpson (2014) podstawy teoretyczne paradygmatu polityki regionalnej ukierunkowanej terytorialnie bazują na kilku istotnych prawidłowościach, do których należą: czynniki lokalizacji działalności gospodarczych (*industry localization*), efekty aglomeracji (*agglomeration economies*), przepływy wiedzy (*knowledge spillover*), efekty sieci (*networks effects*), niedopasowania przestrzenne (*spatial mismatch*) oraz motywacje (skłonność) kapitałów do działań ukierunkowanych terytorialnie (*equity motivations for place-based policies*). Logika interwencji publicznej powinna wykorzystywać je zarówno na etapie formułowania założeń, jak również wyjaśniania i oceny mechanizmów procesu rozwoju wzmacnianego poprzez udzielaną interwencję. Uwzględniając wskazane prawidłowości podstawowymi operacyjnymi wyróżnikami paradygmatu polityki regionalnej ukierunkowanej terytorialnie jest zogniskowanie działań (Churski i inni, 2020; Churski i inni 2021):

- w ujęciu przestrzennym zmierzającym do rozpoznania i pełnego uwzględnienia specyfiki poszczególnych terytoriów definiowanych funkcjonalnie,
- na wsparcie rozwoju oddolnego „*bottom up*” przy jednoczesnym zanegowaniu prymatu interwencji „*top-down*” oraz tezy lansowanej przez Bank Światowy (Reshaping economic..., 2009), że „*państwo wie lepiej*” („*the exogenous State knows better*” (Barca, 2009, s. 26) a interwencja nie musi ani zakładać, ani uwzględniać efektów przestrzennych,
- na interwencji dostosowanej do szczegółowych kontekstów terytorialnych oraz powiązań przestrzennych między nimi, uwzględniającej zebraną i usystematyzowaną wiedzę na temat preferencji mieszkańców, podmiotów lokalnych oraz ich otoczenia.

Podjęmowane w ten sposób działania mają doprowadzić do osiągnięcia masy krytycznej (*critical mass*), która mogłaby wywrzeć trwały wpływ na zmiany rozwojowe na poziomie lokalnym i regionalnym, a w konsekwencji krajowym i europejskim. Przy tak sformułowanych zasadniczych założeniach wskazuje się na potrzebę rozdzielenia współzależnych, ale bardzo różnych misji związanych z dążeniem do wspierania harmonijnego rozwoju. Z jednej strony chodzi o efektywność i dążenie do celów gospodarczych zapewniających wzrost, a z drugiej strony chodzi o równość i dążenie do celów społecznych. Tym samym zwraca się uwagę na konieczność rozdzielenia tych dwóch misji i przejrzystego ich realizowania poprzez różnego rodzaju interwencje

zintegrowane jednak w ramach jednolitej strategii dostosowanej do szczegółowych specyfik terytorialnych i powiązań między nimi identyfikowanych w układzie obszarów delimitowanych funkcjonalnie a nie administracyjnie.

Bazując na wskazanym dorobku teoretycznym w badaniu ewaluacyjnym zmierzano do zidentyfikowania:

- trafności strategii, rozumianej jako stopień zgodności sformułowanych celów z potrzebami wynikającymi ze stanu i zmian kapitału terytorialnego MP,
- skuteczności strategii, rozumianej jako stopień osiągnięcia zakładanych wskaźnikami produktu i rezultatu celów interwencji odnoszących się do wzmacniania i budowania kapitału terytorialnego MP,
- efektywności strategii, rozumianej jako poziom ekonomiczności zaangażowanych nakładów w relacji do osiągniętych efektów podjętych działań,
- użyteczności i trwałości strategii w dłuższej perspektywie czasowej, pozwalające na formułowanie rekomendacji dotyczących dalszych działań interwencyjnych oraz ich uwarunkowań instytucjonalnych odnoszących się do wzmacniania trwałego i zrównoważonego rozwoju MP.

Ze względu na ograniczenia czasowe wykonania przedmiotowego badania w postępowaniu badawczym ograniczono się do wykorzystania metody *desk research* oraz techniki ankiety. Badanie bazowało na informacjach dostarczonych przez BIURO pełniące funkcję IP w realizacji priorytetów i działań *Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020* (2019) (WRPO 2014+) ukierunkowanych na osiągnięcie celów Strategii ZIT MOFP. Przedmiotowe informacje zostały uzupełnione o opinie zebrane w drodze badania ankietowego JST wchodzących w skład MP. Łącznie zebrano 21 ankiet zawierających opinie przedstawicieli JST dotyczące wpływu realizacji ZIT na rozwój gminy oraz stopnia aktualności i potrzeby kontynuacji projektów ZIT w perspektywie 2030 r. Zgromadzone w powyższy sposób dane poddano analizie metodą *desk research*. W postępowaniu badawczym skoncentrowano uwagę na:

- identyfikacji i ocenie logiki interwencji opierających się na rekonstrukcji konceptualnej, bazującej na dostępnej wiedzy teoretycznej, pozwalających na ocenę zakładanych efektów rozwojowych interwencji, a tym samym trafności Strategii,
- identyfikacji i ocenie postępu rzeczowego i finansowego, pozwalających na określenie skuteczności i efektywności Strategii,
- identyfikacji i upowszechnieniu dobrych praktyk, pozwalających na określenie rekomendowanych działań w kontekście trafności, skuteczności i efektywności Strategii oraz jej użyteczności i trwałości w dłuższej perspektywie czasu.

1.3. Wykonawca

Przedmiotowa Ewaluacja Strategii ZIT MOFP została przygotowana, na podstawie porozumienia zawartego w dniu 1 lutego 2021 r. między Stowarzyszeniem

a Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza o wzajemnej współpracy w ramach badań naukowych i świadczenia usług badawczych dotyczących priorytetowych zagadnień związanych z planowaniem i realizacją polityki rozwoju obszaru gmin MP. Wykonawcą prac analityczno-badawczych był prof. dr. hab. Paweł Churski, kierownik Zakładu Studiów Regionalnych i Lokalnych, dziekan Wydziału Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Paweł Churski jest profesorem nauk społecznych, doktorem habilitowanym nauk o Ziemi w zakresie geografii, specjalność: geografia społeczno-ekonomiczna, gospodarka przestrzenna, rozwój regionalny, polityka regionalna. Jest autorem ponad 200 publikacji naukowych, w tym 15 monografii i 25 redakcji prac zbiorowych. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się wokół problematyki czynników rozwoju regionalnego i lokalnego, przemian polityki regionalnej w Polsce i w Unii Europejskiej, specjalizacji regionalnej, obszarów problemowych w rozwoju lokalnym i regionalnym, w tym z uwzględnieniem wyzwań klimatycznych, stanu i zmian zachodzących na rynku pracy w okresie transformacji społeczno-gospodarczej, poziomu i warunków życia, a także znaczenia odpowiedzialnych badań i innowacji i roli uczelni wyższych w ich realizacji. W swoich badaniach szczególną wagę zwraca na aspekt europejski procesów społeczno-gospodarczych zachodzących w naszym kraju ze szczególnym uwzględnieniem roli megatrendów procesów rozwoju oraz wpływu środków pomocowych na zróżnicowanie rozwoju na terenie Polski i innych nowych państw członkowskich Unii Europejskiej. Posiada duże doświadczenie jako wykładowca uniwersytecki, innowator i ewaluator dydaktyki na poziomie wyższym, autor programów nowych kierunków i ścieżek kształcenia. Jest kierownikiem i wykonawcą projektów European Research Council, Komitetu Badań Naukowych, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowego Centrum Nauki oraz Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Inicjator, autor i współautor projektów badawczych i dydaktycznych finansowanych w ramach konkursów ze środków funduszy strukturalnych. Wyniki swojej pracy naukowej pożytkuje dla potrzeb m.in. Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, Wielkopolskiego Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu, Urzędu Miasta Poznania oraz innych samorządów, instytucji i organizacji. Uczestnik wielu konferencji krajowych i zagranicznych. Na zaproszenie Ministra członek Zespołu zadaniowego ds. obszarów problemowych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Współautor ekspertyzy dotyczącej zakresu strategii rozwoju ponadlokalnego, sporządzanej na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej. Autor wielu dokumentów strategicznych, badań ewaluacyjnych oraz ekspertyz wykonywanych dla instytucji administracji rządowej oraz JST. Ma zaszczyt i przyjemność pracować w ramach Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Przestrzennego Kraju Polskiej Akademii Nauk, pełniąc w jego strukturach funkcję Wiceprzewodniczącego. Współpracownik zagranicznych ośrodków naukowych i instytucji europejskich, w których odbywał wizyty krótkoterminowe. Jest członkiem AESOP - Association of European Schools of Planning, w której to organizacji w latach 2010-2012, 2018-2020, 2020-2022, wchodził w skład Council of Representatives reprezentując Polskę. Wchodzi w skład grupy Założycieli Stowarzyszenia European Regional Studies Association - Sekcja Polska, w którym

w latach 2012-2016 pełnił funkcję Wiceprezesa Stowarzyszenia. Działa w Unii Uczelni na rzecz Rozwoju Kierunku Studiów Gospodarka Przestrzenna pełniąc funkcję przewodniczącego Zespołu Wykonawczego oraz koordynując pracę grupy ds. doskonalenia programów nauczania. Jest recenzentem European Research Council, Narodowego Centrum Nauki, Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz recenzentem wydawniczym wielu wydawnictw i czasopism, w tym m.in. Regional Studies, Papers in Regional Science, European Planning Studies, Social Indicators Research, Applied Spatial Analysis and Policy, Moravian Geographical Report oraz Przeglądu Geograficznego, Biuletynu KPZK PAN, Studiów KPZK PAN, Studiów Regionalistów KPZK PAN i ERSa SEKCJA POLSKA, Prac Geograficznych IGiPZ PAN, Studiów Regionalnych i Lokalnych UW oraz wielu innych.

2. Ewaluacja założeń Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania

Jednym z warunków realizacji ZIT, określonym przez wymogi UW, było opracowanie Strategii ZIT oraz jej przyjęcie przez organ wykonawczy Związku ZIT. Zgodnie z tymi warunkami prawnymi przygotowana została Strategia ZIT MOFP. Ze względu na wcześniejszą zinstytucjonalizowaną współpracę JST położnych w granicach MOF Poznania nie zachodziła konieczność podejmowania żadnych dodatkowych kroków w celu zapewnienia warunków instytucjonalnych dla przygotowania i realizacji ZIT MOFP. Dodatkową wyjątkową okolicznością w przypadku MOF Poznania był fakt, że przed rozpoczęciem prac nad Strategią ZIT MOFP, jako jeden z nielicznych obszarów metropolitalnych w Polsce, dysponował on już własnym dokumentem wyznaczającym ścieżkę rozwoju w perspektywie 2020 r. Była nim *Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020* (2011). Strategia ta powstała z inicjatywy utworzonej w 2007 r. Rady Aglomeracji Poznańskiej - porozumienia Prezydenta Miasta Poznania, Starosty Poznańskiego oraz burmistrzów i wójtów miast i gmin aglomeracji poznańskiej. Strategia była finalnym opracowaniem realizowanego przez okres 3 lat (2008 – 2010) samorządowo-naukowego projektu pt. *Funkcjonowanie i kierunki rozwoju aglomeracji poznańskiej*, który został przygotowany i wykonany przez Centrum Badań Metropolitalnych UAM. Zadanie jej wdrażania podjęło utworzone w 2011 r. SMP, podmiot realizujący ZIT.

Przygotowanie i realizacja Strategii ZIT MOFP w pełni wykorzystuje ustalenia *Strategii Metropolia 2020* (2011) (MP 2020) i opiera się na pakiecie legislacyjnym obejmującym Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE określające zasady programowania i udzielania interwencji rozwojowej w ramach europejskiej polityki spójności w perspektywie 2014-2020, ustawach krajowych regulujących funkcjonowanie samorządu terytorialnego oraz określających ramy prawno-organizacyjne krajowej polityki rozwoju oraz dokumentach samorządu regionalnego, w tym zwłaszcza:

- Uchwale Nr 4013/2013 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawie wyznaczenia zasięgu terytorialnego Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) dla obszaru funkcjonalnego Miasta Poznania w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020;
- Porozumieniu zawartym w dniu 16 marca 2015 r. pomiędzy SMP - Instytucją Pośredniczącą Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 a Zarządem Województwa Wielkopolskiego (ZWW) - Instytucją Zarządzającą Wielkopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2014-2020 w sprawie realizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Metropolii Poznań w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 oraz WRPO 2014+

zapewniającym środki finansowe umożliwiające realizację przygotowanej Strategii.

Zgodnie z *Zasadami Realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* (2013) proces przygotowywania, wdrażania, realizacji, monitorowania i ewaluacji Strategii ZIT MP zakłada pełną partycypację i włączenie wszystkich interesariuszy, w tym mieszkańców, przedsiębiorców, liderów lokalnych, partnerów społecznych, organizacje pozarządowe, przedstawiciele nauki i wiele innych podmiotów.

Proces budowy Strategii ZIT MOFP składał się z następujących etapów:

1. Delimitacja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, jako obszaru wsparcia ZIT,
2. Badania diagnostyczne związane z rozwojem różnych dziedzin życia społecznego, gospodarczego i środowiska przyrodniczego, analiza silnych i słabych stron Metropolii Poznań,
3. Określenie celów i priorytetów rozwoju obszaru wsparcia, przygotowanie propozycji działań i projektów ZIT z uwzględnieniem projektów komplementarnych,
4. Opracowanie wstępnego dokumentu Założenia do Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych,
5. Konsultacje Założeń wśród partnerów ZIT i w środowiskach eksperckich,
6. Opracowanie projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych,
7. Poddanie dokumentu konsultacjom społecznym,
8. Analiza wniosków i uwag do Strategii,
9. Przyjęcie Strategii przez Radę Metropolii.
10. Pozytywne zaopiniowanie Strategii przez IZ WRPO 2014+ oraz ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego,

Przyjęte w Strategii ZIT MOFP założenia determinujące ustalenia ocenianego dokumentu, zgodnie z zaleceniami sformułowanymi w dokumencie *Zasady Realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* (2013) poddano ocenie spójności z unijnymi i krajowymi dokumentami strategicznymi. Przeprowadzona analiza zgodności z dokumentami strategiczno - programowymi dotyczyła czterech poziomów przestrzennych:

- unijnego - *Strategia Europa 2020* (2010) (EUROPA 2020),
- krajowego - *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020* (2010)(KSRR); *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030* (2011)(KPZK 2030),
- regionalnego - *Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020* (2012)(SRWW 2020); *Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014–2020* (2019)(WRPO 2014+) wraz ze *Szczegółowym Opisem Osi Priorytetowych Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014–2020*; *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego* (2019)(PZPWW),
- lokalnego - *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania* (2019) (PZPMOFP); *Strategia Rozwoju Aglomeracji*

Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020 (2011) (MP 2020); Zaktualizowana Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030 (2013)(ZSRMP).

Zakres przeprowadzonej analizy spójności należy ocenić za kompletny, a wskazane zależności za w pełni potwierdzające spełnienie zasady programowania i subsydiarności. Zasady te podkreślają potrzebę koncentrowania interwencji rozwojowej w ujęciu merytorycznym na priorytetach i działaniach identyfikowanych komplementarnie oraz wspieranych synergicznie na różnych poziomach przestrzennych. Ich realizacja uwzględniać powinna wsparcie polityczne, instytucjonalne, organizacyjne i finansowe jednostek wyższego rzędu w tworzeniu warunków dla działań lokalnych. Działania lokalne muszą natomiast przyczyniać się do urzeczywistniania założeń polityk terytorialnych, istotnych z punktu widzenia rozwoju regionu, państwa i układów międzynarodowych. Potwierdzona zgodność przyjętych założeń z powyższymi zasadami tworzy warunki dla programowania w ramach Strategii ZIT MOFP trafnej, skutecznej i efektywnej interwencji publicznej charakteryzującej się użytecznością i trwałością w długiej perspektywie czasu.

2.1. Obszar wsparcia Strategii ZIT MOFP

Strategia ZIT MOFP dotyczy obszaru funkcjonalnego miasta Poznania, w skład którego wchodzi 21 jednostek administracyjnych szczebla gminnego, Powiat Poznański oraz Poznań – miasto na prawach powiatu. W strukturze wewnętrznej tego obszaru wyróżnić należy Miasto Poznań, Powiat Poznański wraz z 17 gminami na jego terenie oraz 4 gminy należące do powiatów ościennych (jeżeli chodzi o jednostki administracyjne szczebla gminnego, to wskazać należy, że wśród nich: 2 to gminy miejskie, 12 gmin miejsko-wiejskich i 7 gmin wiejskich.). Według stanu na koniec 2021 r. obszar ten, o powierzchni 3082 km², zamieszkują 1 058 944 osoby, co daje gęstość zaludnienia 344 os./km², czyli blisko trzykrotnie większą od średniej dla całej Polski. Obszar Metropolii zajmuje 10% powierzchni województwa wielkopolskiego oraz stanowi 30% jego populacji (tabela 1).

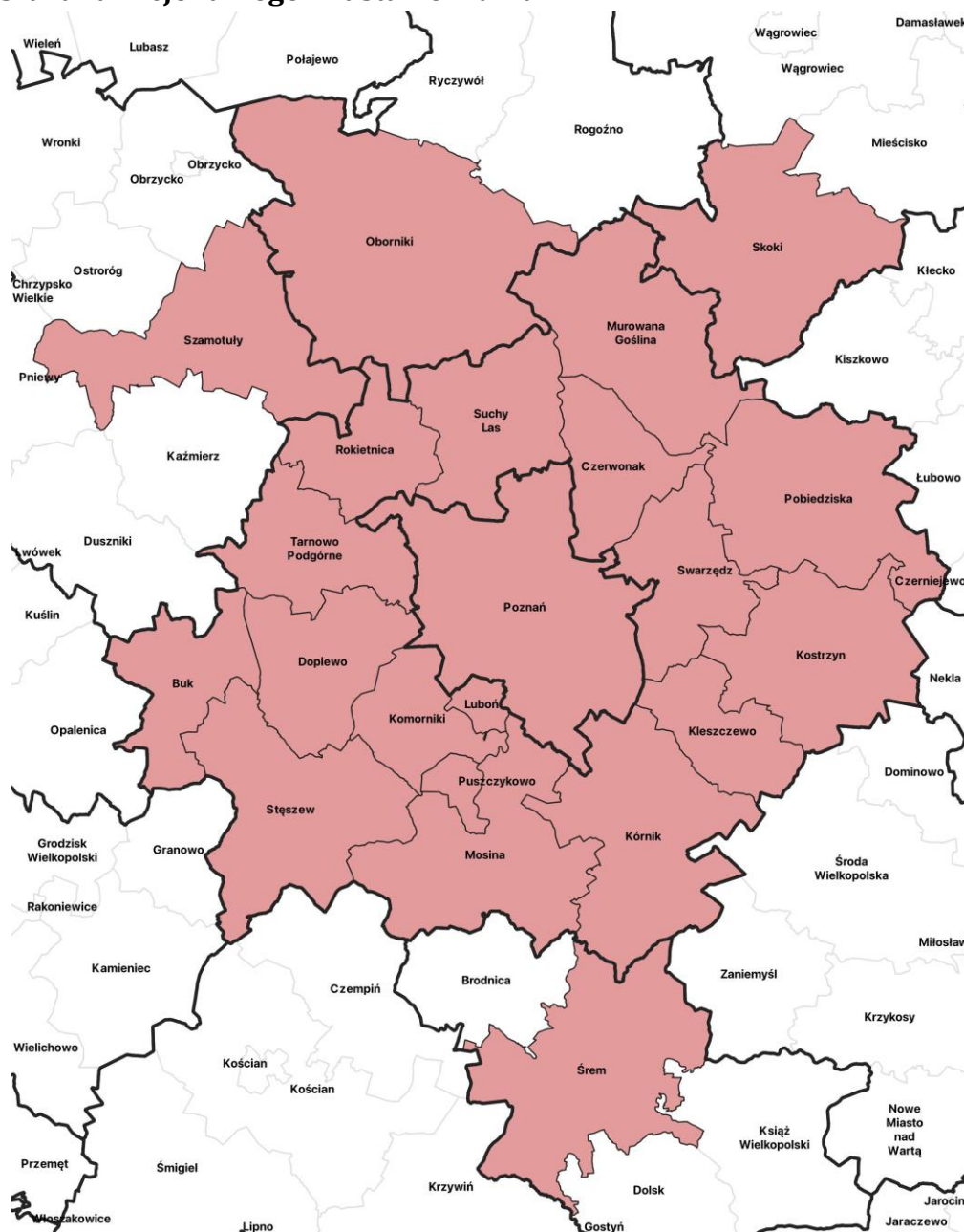
Obszar realizacji Strategii ZIT MOFP został określony Uchwałą Zarządu Województwa Wielkopolskiego Nr 4013/2013 z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawie: wyznaczenia zasięgu realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) dla obszaru funkcjonalnego Miasta Poznania w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020. Zgodnie z podjętą uchwałą obszar ten obejmuje terytorium 22 gmin będących członkami SMP: Poznań, Buk, Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Kostrzyn, Kórnik, Luboń, Mosina, Murowana Goślina, Oborniki, Pobiedziska, Puszczykowo, Rokietnica, Skoki, Stęszew, Suchy Las, Swarzędz, Szamotuły, Śrem, Tarnowo Podgórne. Członkiem Stowarzyszenia jako jednostka samorządowa jest również Powiat Poznański, którego terytorium (obejmujące 17 gmin) w całości wchodzi w skład obszaru realizacji Strategii ZIT (rycina 3).

Tabela 1 Powierzchnia i liczba ludności jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Stowarzyszenia Metropolia Poznań (stan na dzień 31 grudnia 2021 r.)

Gmina	Powierzchnia (w km ²)	Ludność (w osobach)	Ludność miast (w osobach)	Liczba miejscowości	Liczba sołectw
MIASTO POZNAŃ					
POZNAŃ - miasto na prawach powiatu	262	529 410	529 410	1	0
POWIAT POZNAŃSKI					
Luboń	14	31 900	31 900	1	0
Puszczykowo	16	9 484	9 484	1	0
Buk	91	12 743	5 903	16	11
Czerwonak	82	27 774	0	17	11
Dopiewo	108	30 604	0	23	11
Kleszczewo	74	9 850	0	16	14
Komorniki	66	32 193	0	14	8
Kostrzyn	155	19 021	9 702	34	24
Kórnik	186	31 998	8 025	36	29
Mosina	172	34 006	14 298	32	21
Murowana Goślina	172	16 918	10 355	39	23
Pobiedziska	189	20 104	9 501	56	23
Rokietnica	79	20 136	0	16	10
Stęszew	175	15 212	5 911	33	20
Suchy Las	117	18 774	0	9	6
Swarzędz	102	52 691	29 426	23	20
Tarnowo Podgórne	102	29 722	0	17	16
POWIAT OBORNICKI					
Oborniki	340	34 203	17 709	59	45
POWIAT SZAMOTULSKI					
Szamotuły	176	30 100	18 545	35	25
POWIAT WĄGROWIECKI					
Skoki	198	9 928	4 546	36	27
POWIAT ŚREMSKI					
Śrem	206	42 173	28 821	42	33
RAZEM	3 082	1 058 944	733 536	556	377

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych (2022).

Rycina 3 Obszar wsparcia Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla obszaru funkcjonalnego Miasta Poznania

Źródło: Uchwała nr 4013/2013 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 7 listopada 2013 r.

Przyjęty zasięg przestrzenny MOF Poznania nie odpowiada w pełni delimitacji zaproponowanej w KPZK 2030, którą rekomendowano dla poziomu regionalnego w przypadku ośrodków wojewódzkich (Śleszyński, 2013). Trzeba jednak pamiętać, że określanie zasięgu MOF powinno być determinowane zarówno przyjętymi kryteriami statystycznymi opisującymi przy pomocy wartości wskaźników uwzględnionych w procedurze delimitacyjnej zasięg powiązań oraz stopień podobieństwa cech społeczno-

ekonomicznych JST rekomendowanych do włączenia w granice MOF, jak również wolą współpracy warunkującą możliwość zawiązywania partnerstw samorządowych niezbędnych do podejmowania wspólnych przedsięwzięć. Takie właśnie rozwiązanie przyjęto w przypadku MOF Poznania, co należy ocenić pozytywnie.

MOF Poznania sformalizowany dzięki inicjatywie SMP powinien stanowić nowy ważny podmiot prowadzenia polityki rozwoju wskazany w polskich dokumentach strategiczno-programowych na poziomie krajowym, w tym m.in. w: KSRR, KPZK 2030 oraz Krajowej Polityce Miejskiej. Zgodnie z przyjętymi założeniami oraz doświadczeniem innych krajów europejskich z działań podejmowanych i dedykowanych MOF (*functional urban areas*) obszary tego rodzaju, ze względu na z jednej strony wyróżniające się powiązania oraz podobieństwo uwarunkowań rozwojowych, a z drugiej strony złożoność występujących w ich granicach relacji wymagają zastosowania specjalnych instrumentów sprzyjających koordynacji działań, w tym opracowania i realizacji strategii rozwoju i planów przestrzennego zagospodarowania. Niestety obowiązujący stan prawny nie pozwala funkcjonować MOF w sposób zapewniający im upodmiotowienie prawne i finansowe. W polskich warunkach prawnych programowanie i realizacja polityki rozwoju na obszarach MOF musi ograniczać się do realizacji inicjatyw oddolnych oraz przedsięwzięć mających bardziej charakter planowania nieformalnego (*soft planning*). W tym miejscu należy podkreślić, że działania podejmowane przez SMP uznaje się powszechnie jako pionierskie i stanowiące wzór dla innych MOF w Polsce (Kaczmarek, 2018). Należą do nich również doświadczenia związane z wdrażaniem instrumentu ZIT, który w przeciwieństwie do wielu innych obszarów, w przypadku MOF Poznania, stanowił wzmocnienie istniejącej już struktury współpracy ponadlokalnej, a nie jej doraźne tworzenie w celu instrumentalnego wykorzystania udostępnionych możliwości.

2.2. Diagnoza stanu - analiza SWOT

Zgodnie z metodologią procesu strategicznego pierwszym etapem prac nad Strategią ZIT MOFP było przeprowadzenie diagnozy stanu obszaru MP. W strukturze przeprowadzonej diagnozy wyeksponowano przede wszystkim te zagadnienia, które determinowane są wielkością i potencjałem obszaru MOF Poznania, jego położeniem w sieci osadniczej i komunikacyjnej regionu, pełnionymi funkcjami oraz specyficznymi uwarunkowaniami przyrodniczymi, infrastrukturalnymi, gospodarczymi, społecznymi i politycznymi. Wyniki diagnozy uporządkowano w nawiązaniu do najważniejszych osi rozwojowych zidentyfikowanych w MP 2020 wyróżniając:

1. Gospodarkę przestrzenną i środowisko przyrodnicze i kulturowe, w tym zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny,
2. Infrastrukturę i organizację transportu,
3. Gospodarkę i rynek pracy
4. Demografię i usługi społeczne.

Ich syntezę prowadzącą do określenia głównych problemów oraz wyzwań rozwojowych MOF Poznania oparto o analizę SWOT, w której za mocne strony uznano wszystko to,

co stanowi prorozwojowy atut i przewagę konkurencyjną obszaru funkcjonalnego. Za słabe strony uznano natomiast deficyty funkcjonalne i przestrzenne oraz obecne bariery rozwoju występujące na terenie aglomeracji poznańskiej. Po stronie szans wyróżniono wszystko to, co stwarza dla analizowanego obszaru sposobność poprawy sytuacji i korzystnej zmiany. Za zagrożenie uznano wszystko to, co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej oraz niebezpieczeństwo zahamowania, odwrócenia pewnych korzystnych dotąd procesów. Konsekwentnie utrzymano układ przyjętych osi rozwojowych MOF Poznania, wskazując jako rezultat przeprowadzonej analizy SWOT w ramach każdej z osi kluczowe problemy oraz kluczowe wyzwania rozwojowe. W ramach osi *Gospodarka przestrzenna i środowisko przyrodnicze i kulturowe* za kluczowe problemy uznano (tabela 2):

- występowanie znaczącej liczby emitorów zanieczyszczeń,
- stosunkowo wysoki poziom energochłonności,
- nieoptymalny stopień efektywności energetycznej,
- niedostateczny poziom ochrony i rewitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego,
- brak zintegrowanego metropolitalnego systemu informacji przestrzennej.

Tabela 2 Analiza SWOT stanu rozwoju społeczno-gospodarczego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania

GOSPODARKA PRZESTRZENNA I ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTUROWE

silne strony	słabe strony
• wysokie walory dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego, • budowa kompleksowej dla całej Metropolii wysokowydajnej spalarni śmieci, • częściowa integracja zarządzania gospodarką odpadami, • częściowo zintegrowany system wodno-kanalizacyjny (Aquanet), • duża ilość obiektów zabytkowych, w tym także o znaczeniu krajowym (pomniki historii), • krzyżowanie się i przebieg na terenie Metropolii szlaków kulturowych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym.	• postępujące żywiołowe rozlewianie się nowych obszarów mieszkaniowych w strefie podmiejskiej ze słabym dostępem do infrastruktury transportowej, • stosunkowo niskie pokrycie obszaru Metropolii planami miejscowymi, • brak zintegrowanego systemu informacji przestrzennej dla Metropolii, • zagrożenia ekologiczne ze strony przemysłu i gospodarki komunalnej, w tym zagrożenia niską emisją, • nadmierny poziom energochłonności budynków, brak zintegrowanego zarządzania programami termomodernizacji, • słabo rozwinięta podstawowa infrastruktura ciepłownicza w gminach Metropolii, • niezadowalający stan techniczny części obiektów zabytkowych, w szczególności zespołów rezydencjonalno-parkowych, mieszkalnych oraz zabytków przemysłu i techniki, • niewystarczające środki na renowację obiektów zabytkowych.
szanse	zagrożenia
• rozwój działań integracyjnych, koordynacyjnych między podmiotami odpowiedzialnymi za gospodarkę przestrzenną, w szczególności samorządów,	• brak działań zmierzających do zwiększenia dostępu do infrastruktury społecznej, technicznej i transportowej,

• stworzenie metropolitalnego systemu informacji przestrzennej, • opracowanie spójnej koncepcji kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii i wdrażanie jej w życie, • stworzenie zintegrowanego, metropolitalnego systemu gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami oraz ochrony środowiska i przyrody, • budowa kompleksowej dla całej Metropolii spalarni śmieci - wysokowydajnego zakładu termicznego przekształcania odpadów, • oferty turystycznej na terenie MOF – szczególnie w oparciu o rzekę Wartę, spójny system szlaków rowerowych, • wypracowanie i wdrożenie zintegrowanego systemu promocji walorów przyrodniczych i kulturowych Metropolii, • rewitalizacja obiektów dziedzictwa kulturowego i przeznaczenie ich m.in. dla celów turystycznych.	• zagrożenia ekologiczne ze strony przemysłu i gospodarki komunalnej, w tym zagrożenia niską emisją zanieczyszczeń, • dalsza dezintegracja zarządzania programami termomodernizacji, • brak zmian prawnych w zakresie planowania przestrzennego oraz regulacji procesu rewitalizacji, • pogłębiający się spadek efektywności procesów decyzyjnych w zarządzaniu przestrzenią, • dalszy spadek partycypacji społecznej w procesach planistycznych.
--	---

Źródło: Strategia Zintegrowanych..., 2022

Na tej podstawie określono kluczowe wyzwania w osi rozwojowej *Gospodarka przestrzenna i środowisko przyrodnicze i kulturowe*, którymi są: kształtowanie środowiska, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju, ograniczenie poziomu zanieczyszczeń i energochłonności poprzez poprawę efektywności energetycznej, rewitalizacja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz budowa zintegrowanego metropolitalnego systemu informacji przestrzennej. W przypadku osi rozwojowej *Infrastruktura i organizacja transportu* za kluczowe problemy wynikające z przeprowadzonej diagnozy i jej syntezy wykonanej przy pomocy analizy SWOT uznano (tabela 3):

- niedostateczny poziom rozwoju infrastruktury transportowej, szczególnie w zakresie rozwiązań niskoemisyjnych oraz stopnia zintegrowania różnych środków komunikacji publicznej,
- nieoptymalny zakres integracji pasażerskiego transportu kolejowego z innymi formami transportu publicznego i indywidualnego,
- niezadowalający w stosunku do potrzeb poziom spójności sieci drogowej i powiązań z istniejącymi drogami szybkiego ruchu,
- niewystarczający poziom rozwinięcia sieci ścieżek rowerowych oraz niedostatecznie efektywna ich integracja na poziomie metropolitalnym,
- nieoptymalny poziom inwestycji mających na celu zmniejszenie poziomu emisji, zatłoczenia i hałasu.

Tabela 3 Analiza SWOT stanu rozwoju społeczno-gospodarczego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania

INFRASTRUKTURA I ORGANIZACJA TRANSPORTU

silne strony	słabe strony
- rosnąca dostępność transportowa Metropolii, intensywnie rozwijana i unowocześniana infrastruktura drogowa, kolejowa oraz lotnicza, wzrost komunikacyjnej dostępności w skali kraju i Europy, - korzystny (gwiazdzisty i obwodowy) układ przestrzenny linii kolejowych oraz dróg szybkiego ruchu częściowo zmodernizowanych lub nowo zbudowanych w ostatnich latach, - różnorodny system transportu publicznego na terenie Metropolii: transport indywidualny oraz publiczny: autobusowy, tramwajowy i kolejowy, - duża mobilność mieszkańców związana z dojazdami do pracy, szkół i po usługi, - plan transportowy dla całej Metropolii, określający priorytety rozwoju i integracji transportu na tym obszarze, - porozumienia transportowe pomiędzy Poznaniem a okolicznymi gminami, - opracowanie spójnej polityki parkingowej.	- niewystarczająca spójność sieci drogowej z powodu ograniczonej przepustowości i jakości dróg gminnych i powiatowych powiązanych z nowo zbudowanymi drogami szybkiego ruchu - zjawisko kongestii (zatłoczenia) w mieście i na drogach wlotowych do Poznania, - niski stan bezpieczeństwa ruchu drogowego, - niedostateczna integracja sieci kolejowej z innymi formami transportu publicznego i indywidualnego, - zły stan techniczny sieci kolejowej na niektórych szlakach, - zły stan części dworców i przystanków kolejowych i ich nieprzystosowanie do nowoczesnego transportu metropolitalnego, - niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych oraz słaba integracja ich sieci w skali całej Metropolii, - brak sieci parkingów P&R i B&R, - zjawisko rezygnacji mieszkańców Metropolii z transportu publicznego na rzecz indywidualnego, - kosztowność usług transportu publicznego.
szanse	zagrożenia
- poprawa dostępności transportowej jako element przyciągający inwestorów i turystów, - rozwój zintegrowanego systemu taryfowo-biletowego na obszarze funkcjonalnym, - zacieśnienie współpracy międzygminnej i aktywne działania na rzecz wspólnej polityki przestrzennej i transportowej, - integracja przestrzenna, taryfowa i organizacyjna kolei z innymi formami transportu, - znaczące fundusze dostępne na inwestycje w transport publiczny w perspektywie finansowej 2014-2020, - zmiany kultury mobilności mieszkańców metropolii Poznań wraz z polepszającym się usługami transportu publicznego, świadome rezygnowanie części mieszkańców z podróży samochodowych na rzecz transportu zbiorowego, rowerowego i ruchu pieszego (co zmniejszy zatłoczenie na drogach).	- brak woli samorządów do zacieśniania integracji taryfowo-biletowej w całym obszarze funkcjonalnym Poznania, - w przypadku braku dalszego postępu w usprawnianiu transportu publicznego, rezygnacja części mieszkańców Metropolii z transportu publicznego na rzecz indywidualnego, dalszy rozwój motoryzacji indywidualnej, - problemy prawne (np. dotyczące organizacji związku międzygminnego transportu publicznego), - duże zadłużenie budżetów gminnych i niewielkie możliwości inwestycyjne, duże, - koszty ponoszone na remonty i utrzymanie istniejącej infrastruktury transportowej, - nieudana zmiana preferencji mieszkańców w kierunku upowszechnienia wykorzystywania transportu publicznego, - wzrost liczby samochodów na drogach Metropolii i w efekcie rosnąca kongestia.

Źródło: Strategia Zintegrowanych..., 2022.

Zidentyfikowane problemy pozwoliły określić kluczowe wyzwania związane z rozwojem infrastruktury transportowej i organizacją transportu na obszarze aglomeracji poznańskiej. Wśród najważniejszych wskazano: rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej, wzrost

integracji sieci kolejowej z innymi formami transportu publicznego i indywidualnego, zwiększenie spójności sieci drogowej i powiązań z nowo zbudowanymi drogami szybkiego ruchu, rozwój ścieżek rowerowych oraz zwiększenie ich integracji w skali całej Metropolii, a także ograniczenie emisji, zatłoczenia i hałasu. Wśród kluczowych problemów w osi rozwojowej *Gospodarka i rynek pracy* wskazano (tabela 4):

- niedostateczną dynamikę metropolitalnego rozwoju gospodarczego, przedsiębiorczości i konkurencyjności rynku pracy,
- niewystarczające możliwości wsparcia postaw przedsiębiorczych oraz zbyt mała dostępność i wachlarz usług inkubatorów przedsiębiorczości, w tym dla firm z branży IT,
- nieoptymalny poziom umiejętności i wiedzy wśród uczniów placówek kształcenia ogólnego i zawodowego oraz niedostateczne możliwości wsparcia w wyborze optymalnej ścieżki rozwoju kariery spójnej z potrzebami rynku pracy,
- nieoptymalny poziom rozwoju kształcenia ustawicznego,
- występowanie poważnych problemów z powrotem na rynek pracy osób wychowujących dzieci do lat 3,
- nieoptymalny stan zdrowia mieszkańców oraz niedostateczny wolumen usług profilaktyki zdrowotnej.

Tabela 4 Analiza SWOT stanu rozwoju społeczno-gospodarczego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania

GOSPODARKA I RYNEK PRACY

silne strony	słabe strony
• wysoki poziom rozwoju gospodarczego dzięki zróżnicowanej branżowo strukturze przedsiębiorstw, • duża aktywność inwestycyjna, w tym kapitału zagranicznego, w niektórych gminach podpoznańskich i Poznaniu, • dynamika rynku pracy, przyrost przedsiębiorstw zapewniający tworzenie nowych miejsc pracy, • wzrost udziału osób w wieku produkcyjnym, zapewniający systematyczne zwiększanie zasobów pracy, • silna koncentracja miejsc pracy nie tylko w Poznaniu, ale i w kilku gminach pierwszego pierścienia (Tarnowo Podgórne, Suchy Las, Komorniki, Kórnik), • wysoka atrakcyjność metropolitalnego rynku pracy i rynku mieszkaniowego, stymulująca duże dojazdy do pracy, szkół i po usługi w skali międzygminnej i regionalnej, • wysokie aspiracje edukacyjne dzieci i młodzieży oraz rozwinięta sieć szkolnictwa podstawowego gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, • silnie rozwinięte funkcje akademickie i wysoki poziom szkolnictwa wyższego,	• niewystarczająca innowacyjność gospodarki i mały udział usług wyższego rzędu w wytwarzaniu PKB, • niedostateczne powiązania między podmiotami systemu wsparcia biznesu, • niewystarczające instrumenty wsparcia inwestycji branży IT, w tym firm startujących, • znaczny odsetek ludzi z wykształceniem wyższym wśród bezrobotnych, • niekorzystna struktura wieku bezrobotnych (duża liczba bezrobotnych w wieku 50+ oraz poniżej 25 roku życia), • relatywnie niski poziom elastyczności funkcjonalnej zasobów pracy, konieczność podnoszenia kwalifikacji zawodowych, • niedobór pracowników o kwalifikacjach dopasowanych do lokalnego rynku pracy, szczególnie słaba podaż wysoko wykwalifikowanych kadr branży IT, • nasilające się zjawisko przedwczesnej dezaktywacji zawodowej z powodów zdrowotnych, • nienadążanie rozwoju placówek edukacyjnych za zmianami w rozmieszczeniu i strukturze ludności według wieku,

• duży potencjał naukowo-badawczy i dobra baza działalności naukowej w Poznaniu, rozwój parków naukowo-technologicznych, • koncentracja placówek usług medycznych, od opieki podstawowej do wyspecjalizowanej w Metropolii.	• relatywnie słabe wyniki nauczania w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w powiecie poznańskim i ponadgimnazjalnych w Poznaniu,
szanse	zagrożenia
• rozwój współpracy między samorządami Metropolii a organizacjami gospodarczymi w zakresie wzrostu konkurencyjności lokalnej gospodarki, • stopniowa restrukturyzacja bazy ekonomicznej Metropolii z przemysłów tradycyjnych na nowoczesne, • tworzenie warunków do lokalizowania przedsięwzięć biznesowych opartych na wiedzy i kapitale ludzkim oraz centrów usług społecznych o zasięgu ponadlokalnym, • rozwój wysokokwalifikowanych kadr branży IT w oparciu o system kształcenia w poznańskich uczelniach, • rozwój instrumentów wsparcia inwestycji branży IT, w tym firm startujących, • wzrost popularności szkolnictwa zawodowego, • koordynacja zarządzania szkolnictwem podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym w skali obszaru funkcjonalnego, • współpraca uczelni wyższych ze szkołami ponadgimnazjalnymi w zakresie poprawy poziomu nauczania i zwiększenia oferty dydaktycznej szkół, • rozwój promocji zdrowia i profilaktyki prozdrowotnej, • rozwój pozainstytucjonalnych form opieki nad dziećmi w celu aktywizacji zawodowej rodziców.	• pojawienie się kryzysów gospodarczych i finansowych w skali globalnej, • słabnące siły integracyjne w zakresie gospodarki w UE, • zachwianie rynków zbytu poznańskich firm, szczególnie w obliczu eskalacji konfliktów na wschodzie Europy, • rosnąca konkurencyjność gospodarek innych metropolii, krajowych i Europejskich, • utrzymywanie się deficytów w dostępie do placówek i usług edukacyjnych na obszarach silnego rozwoju przestrzennego (nowe osiedla mieszkaniowe), • spadek aspiracji edukacyjnych dzieci i młodzieży, w wyniku wzrostu znaczenia konsumpcyjnego modelu życia, • spadek aspiracji mieszkańców, co do podnoszenia swojego poziomu wykształcenia i kwalifikacji, • nienadążanie rozwoju placówek służby zdrowia (w zakresie usług podstawowych) za zmianami w rozmieszczeniu i strukturze ludności według wieku na terenie obszaru funkcjonalnego.

Źródło: Strategia Zintegrowanych..., 2022.

W obliczu tak sformułowanych problemów do najważniejszych wyzwań w przedmiotowej osi rozwojowej zaliczono: wspieranie rozwoju gospodarczego, przedsiębiorczości i wzrostu konkurencyjności rynku pracy, podnoszenie umiejętności i wiedzy wśród uczniów placówek kształcenia ogólnego i zawodowego, wsparcie w wyborze optymalnej ścieżki rozwoju kariery spójnej z potrzebami rynku pracy, popularyzację kształcenia ustawicznego, wsparcie powrotu na rynek pracy osób wychowujących dzieci do lat 3 oraz zapewnienie osobom pracującym dostępu do usług profilaktyki zdrowotnej. W ramach ostatniej uwzględnionej w Strategii ZIT MOFP osi rozwojowej *Demografia i usługi społeczne* kluczowy problem sformułowano jako (tabela 5) deficyty w zakresie usług społecznych zapewniających kompleksowe oraz zindywidualizowane wsparcie dla rodzin oraz wpływających na jakość metropolitalnej opieki społecznej. W obliczu tak zdefiniowanego problemu za kluczowe wyzwanie

przyjęto rozwijanie przyjaznych rodzinie usług społecznych oraz zwiększenie ich dostępności i podniesienie jakości opieki społecznej w skali całej Metropolii.

Tabela 5 Analiza SWOT stanu rozwoju społeczno-gospodarczego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania

DEMOGRAFIA I USŁUGI SPOŁECZNE

silne strony	słabe strony
- korzystne prognozy rozwoju demograficznego całego obszaru funkcjonalnego, - szybko rosnący udział osób zdobywających wyższe wykształcenie, - dodatnie saldo migracji dla Metropolii, - dodatni przyrost naturalny w większości gmin ościennych Poznania, - dobrze rozbudowany sektor ekonomii społecznej na terenie Metropolii.	- redystrybucja przestrzenna ludności prowadząca do depopulacji Poznania i niekorzystnych prognoz demograficznych dla miasta centralnego, - postępujące starzenie się społeczeństwa, będące wynikiem zmiany modelu rodziny oraz niskiego przyrostu naturalnego, w szczególności w Poznaniu i Puszczykowie, - wciąż nieadekwatna do potrzeb opieka socjalna.
szanse	zagrożenia
- wzmacnianie pozycji metropolii jako centrum usług społecznych wyższego rzędu dla regionu i kraju, - koordynacja polityki społecznej gmin obszaru funkcjonalnego, - koordynacja promocji turystycznej Metropolii Poznań.	- emigracja młodych, wykształconych ludzi za granicę (zjawiska <i>brain drain</i>, <i>brain waste</i>) i do innych metropolii krajowych, - odpływ koncernów zagranicznych i krajowych z Metropolii do krajów o niższych kosztach produkcji i wytwarzania usług, - starzenie się społeczeństwa i nasilające się problemy demograficzne na rynku pracy.

Źródło: Strategia Zintegrowanych..., 2022.

Przeprowadzone postępowanie diagnostyczne i przyjęty sposób jego konkretyzacji i syntezy należy ocenić pozytywnie. Co prawda liczba cech opisujących silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w każdej z analizowanych osi rozwojowych jest zbyt duża w stosunku do prawidłowo formułowanych przy wykorzystaniu analizy SWOT, ale autorzy przeprowadzili syntezę swoich ustaleń wskazując na kluczowe problemy i kluczowe wyzwania w każdej z osi. Zabrakło, co prawda merytorycznego uzasadnienia podjętych wyborów, ale sam fakt skoncentrowania uwagi na najważniejszych problemach i wynikających z nich wyzwaniach rozwojowych należy ocenić pozytywnie. Decyzja o połączeniu osi rozwojowej *Gospodarka przestrzenna i środowisko przyrodnicze i kulturowe* z osią rozwojową *Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny*, które były rozpatrywane odrębnie w MP 2020 nie budzi wątpliwości. Można ją nawet uznać za krok we właściwą stronę zmierzającą do większego uspołnienienia działań, które w przypadku MP 2020 zostały zbyt rozbudowane, w czym można upatrywać jednej z przyczyn niepełnego osiągnięcia celów przedmiotowej Strategii.

2.3. Wizja, cele i projekty Strategii ZIT MOFP

Zgodnie z zasadami realizacji procesu strategicznego, w kolejnym etapie, na podstawie wyników przeprowadzonej diagnozy, sformułowano wizję oraz cele, które poddano operacjonalizacji poprzez przyporządkowanie do nich projektów zintegrowanych inwestycji terytorialnych, których realizacja jest niezbędna do podjęcia w celu osiągnięcia zakładanego stanu docelowego.

2.3.1. Wizja

Wizja strategii rozwoju lokalnego stanowi swego rodzaju projekcję przyszłości, do jakiej dąży samorząd i społeczność lokalna. Opisuje ona pożądany stan docelowy w perspektywie kilku, kilkunastu lat. Dziemianowicz i in. (2012) formułują następujące funkcje wizji rozwoju:

- zobrazowanie stanu docelowego – można powiedzieć, że wizja stanowi cel całkowicie nadrzędny nad wszystkimi, zawierający w sobie pozostałe cele sformułowane w strategii,
- informowanie o aspiracjach osób formułujących wizję,
- jednoczenie wokół idei, co powoduje, że ludzie się z nią utożsamiają.

Wizja sformułowana w Strategii ZIT MOFP została określona w formie następującej sentencji (Strategia Zintegrowanych... 2022, s. 104): „...*Umiejętne wykorzystanie i łączenie potencjałów jednostek samorządu terytorialnego MOF Poznania, w celu podnoszenia jakości życia mieszkańców, rozwoju przyjaznych usług i nowoczesnej gospodarki, kształtowanie ładu przestrzennego oraz utworzenia wizerunku zintegrowanej i nowoczesnej metropolii sukcesu...*”. Stwierdzono, że osiągnięcie wizji rozwoju powinno umożliwić w perspektywie do 2020 r.:

- podniesienia jakości życia mieszkańców,
- rozwój przyjaznych usług i nowoczesnej gospodarki,
- optymalizację transportu,
- rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej,
- zwiększenie innowacyjności i wiedzochłonności gospodarki,
- wzrost konkurencyjności rynku pracy,
- poprawę jakości kształcenia,
- poprawę atrakcyjności turystycznej miasta,
- utrwalenie wizerunku zintegrowanej i dynamicznej metropolii sukcesu.

Oceniając zaproponowaną formę wizji można stwierdzić, że jedynie częściowo spełnia ona warunek zobrazowania stanu docelowego oraz zobrazowania aspiracji osób ją formułujących. Jej forma i dyskusyjna konkretyzacja utrudniają jednak jednoczenie się wokół idei wskazanej w jej sformułowaniu, a w rezultacie utrudniają utożsamianie się z nią wszystkich interesariuszy Strategii ZIT MOFP. Może to ograniczać skuteczność

interwencji zaprogramowanej i realizowanej poprzez ustalenia Strategii ZIT MOFP, a zwłaszcza ocenę stopnia realizacji wizji.

2.3.2. Cele strategiczne i projekty ZIT

Formułowanie celów stanowi kluczowy etap procesu strategicznego. Wyznaczone cele stanowią z jednej strony uszczegółowienie przyjętej wizji rozwoju, a z drugiej strony konkretyzują wybory strategiczne i sposoby ich realizacji, jakie mają na celu osiągnięcie stanu oczekiwanego. Układ celów rozwojowych zwykle ma charakter hierarchiczny. W przypadku Strategii ZIT MOFP przyjęto jednak inne podejście. Zdefiniowano cztery cele strategiczne (tabela 6):

- *Cel 1 - Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.*
- *Cel 2 - Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej.*
- *Cel 3 - Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy.*
- *Cel 4 - Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych.*

Tak zdefiniowane cele bezpośrednio nawiązują do struktury celów MP 2020 (2011). Mają one jednak bardziej operacyjny charakter i można je traktować jako formę konkretyzacji działań służących osiągnięciu wskazanych celów MP 2020 przy użyciu instrumentu ZIT. Niestety Strategia ZIT MOFP nie uszczegóławia głównych celów strategicznych w formie drzewa celów szczegółowych i działań służących ich realizacji. W to miejsce autorzy proponują przyporządkowanie zdefiniowanych czterech celom strategicznym trzynastu projektów ZIT, grupując je w zaproponowanym bardzo zgeneralizowanym układzie programowania wykorzystanym w części kierunkowej Strategii ZIT MOFP (tabela 6). Kształtowaniu środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju (Cel 1) służyć ma realizacja trzech projektów ZIT dotyczących: termomodernizacji i ograniczeniu niskiej emisji w MOF Poznania (P8), ochrony i modernizacji obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe (P9) oraz opracowaniu metropolitalnego systemu informacji przestrzennej (P13). Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej (Cel 2) opiera się na trzech projektach ZIT i ma zostać zapewniony poprzez: Poznańską Kolej Metropolitalną (PKM) zapewniającą integrację systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w MOF Poznania (P1), integrację sieci dróg wojewódzkich w MOF Poznania (P6) oraz stworzenie metropolitalnego systemu tras rowerowych (P7). Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy (Cel 3) mają być osiągnięte dzięki realizacji aż pięciu projektów ZIT. Ich rezultaty mają zapewnić: wzmocnienie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy (P3), rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania (P2), wzmocnienie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy (P4), poprawę dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3 (P11) oraz poprawę dostępu do wysokiej

jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania (P10). W końcu tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych (Cel 4) ma zostać zapewnione poprzez tylko jeden projekt ZIT ukierunkowany na poprawę dostępu do usług asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania (P12).

Tabela 6 Cele strategiczne i projekty ZIT Strategii ZIT MOFP i ich pokrycie w strukturze programowania polityki rozwoju

Cel strategiczny ZIT	Projekty ZIT	Oś Strategii Metropolia 2020	Cel tematyczny UE	Oś priorytetowa WRPO 2014+	Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+
Cel 1 Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju	(P8) Termomodernizacja i ograniczenie niskiej emisji w MOF Poznania	1. Gospodarka przestrzenna i środowisko	CT 4	3. Energia	PI 4c
	(P9) Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe		CT 6	4. Środowisko	PI 6c
	(P13) Metropolitalny system informacji przestrzennej		CT 2	2. Społeczeństwo informacyjne	PI 2c
Cel 2 Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej	(P1) Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w MOF Poznania	2. Infrastruktura i organizacja transportu	CT 4	3. Energia	PI 4e
	(P6) Integracja sieci dróg wojewódzkich w MOF Poznania		CT 7	5. Transport	PI 7b
	(P7) Metropolitalny system tras rowerowych		CT 4	3. Energia	PI 4e
Cel 3 Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy	(P3) Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	3. Gospodarka i rynek pracy	CT 10	8. Edukacja	PI 10iv

Cel strategiczny ZIT	Projekty ZIT	Oś Strategii Metropolia 2020	Cel tematyczny UE	Oś priorytetowa WRPO 2014+	Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+
	(P2) Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania		CT 10	9. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego	PI 10a
	(P4) Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy		CT 10	8. Edukacja	PI 10i
	(P11) Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3		CT 8	6. Rynek pracy	PI 8iv
	(P10) Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania		CT 8	6. Rynek pracy	PI 8vi
Cel 4 Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych	(P12) Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania	4. Usługi społeczne	CT 9	7. Włączenie społeczne	PI 9iv

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategia Zintegrowanych..., 2022.

Zaproponowane podejście należy uznać za bardzo dyskusyjne pomimo z pewnością jego pragmatycznych zalet. Brak uszczegółowienia celów strategicznych w strukturze drzewa celów uniemożliwia pełną ocenę podjętych i zrealizowanych działań w relacji do zidentyfikowanych na etapie diagnozy silnych i słabych stron obszaru aglomeracji poznańskiej oraz szans i zagrożeń związanych z jego procesem rozwoju. Trudno również ocenić w jakim stopniu realizacja zaproponowanych celów pozwoli na osiągnięcie wizji rozwoju określonej w równie oryginalny sposób, na co już zwrócono uwagę. Należy jednak podkreślić, że układ celów strategicznych Strategii ZIT MOFP w pełni odpowiada MP 2020. Tym samym można przyjąć, że w Strategii ZIT MOFP skupiono się na wykorzystaniu instrumentu ZIT do pełnej realizacji wcześniej określonych celów strategicznych dla Metropolii Poznań. Szkoda jednak, że zabrakło bardziej precyzyjnego powiązania tych dwóch dokumentów strategicznych i ich założeń.

2.3.3. Logika i terytorializacja interwencji

Strategia ZIT MOFP nie eksponuje przyjętej logiki interwencji. Ogranicza się ona jedynie do wskazania działań uznanych za najważniejsze w kontekście osiągnięcia planowanej wizji rozwoju. Zwraca uwagę fakt, że z jednej strony przedmiotowe działania zostały jedynie w ograniczony sposób uzasadnione wynikami diagnozy, a z drugiej strony przyporządkowano je wraz z określeniem zakładanych efektów i wskaźników rezultatu strategicznego bezpośrednio do projektów ZIT a nie do przyjętych celów strategicznych ZIT (tabela 7). Sposób prezentacji przyjętej logiki interwencji w niewystarczająco czytelny sposób określa zakładane relacje przyczynowo-skutkowe oraz ich uzasadnienie wynikające z przyjętej teorii interwencji. Trudno go zatem ocenić pozytywnie. Dodatkowym deficytem jest brak odniesień do podstaw teoretycznych umożliwiających wyjaśnianie prawidłowości mechanizmu procesu rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej³. Pomimo zaproponowanych wskaźników rezultatu strategicznego ogranicza to bezpośrednio ocenę trafności i skuteczności zaplanowanej w Strategii ZIT MOFP interwencji publicznej.

Tabela 7 Cele strategiczne i projekty ZIT Strategii ZIT MOFP w relacji do problemów i zakładanych efektów rozwojowych

Cel strategiczny ZIT	Projekty ZIT	Problemy	Zakładane efekty
Cel 1 Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju	(P8) <i>Termomodernizacja i ograniczenie niskiej emisji w MOF Poznania</i>	Występowanie znaczącej liczby emitorów zanieczyszczeń, stosunkowo wysoki poziom energochłonności oraz nieoptymalny stopień efektywności energetycznej	Zwiększenie efektywności energetycznej oraz zmniejszenie energochłonności budynków. Wskaźnik rezultatu strategicznego: Sprzedaż energii cieplnej w GJ na cele komunalno-bytowe ogółem (GJ)
	(P9) <i>Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe</i>	Niedostateczny poziom ochrony i rewitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego	Zapewnienie optymalnej opieki nad zabytkami i ochrona dziedzictwa kulturowego w Metropolii. Wskaźnik rezultatu strategicznego: Liczba osób odwiedzających muzea i oddziały oraz teatry i instytucje muzyczne na 10 tys. mieszkańców (osoby)

³ Szczegółowa analiza logiki interwencji wraz z próbą rekonstrukcji konceptualnej została przeprowadzona w ramach trzeciej części niniejszego opracowania odnoszącej się do ewaluacji realizacji działań rozwojowych.

Cel strategiczny ZIT	Projekty ZIT	Problemy	Zakładane efekty
	(P13) <i>Metropolitalny system informacji przestrzennej</i>	Brak zintegrowanego metropolitalnego systemu informacji przestrzennej, a co za tym idzie niska efektywność procesów decyzyjnych w zarządzaniu przestrzenią oraz mała partycypacja społeczna w procesach planistycznych	Usprawnienie działań administracji samorządowej Metropolii Poznań w szczególności w zakresie planowania przestrzennego Wskaźnik rezultatu strategicznego: Liczba samorządów o polepszonym dostępie do usług on-line dla mieszkańców w zakresie informacji przestrzennej (szt.)
Cel 2 Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej	(P1) <i>Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w MOF Poznania</i>	Niedostateczny poziom rozwoju infrastruktury transportowej, szczególnie w zakresie rozwiązań niskoemisyjnych oraz stopnia zintegrowania różnych środków komunikacji publicznej. Nieoptymalny zakres integracji pasażerskiego transportu kolejowego z innymi formami transportu publicznego i indywidualnego	Zwiększenie liczby korzystających z usług transportu publicznego, czego efektem będzie także zmniejszenie emisji pochodzącej ze zmechanizowanych indywidualnych środków transportu. Efektem będzie więc zmniejszenie antropopresji, spadek poziomu hałasu i wzrost jakości życia mieszkańców. Wskaźnik rezultatu strategicznego: Udział transportu publicznego w dojazdach do pracy w Metropolii Poznań (%)
	(P6) <i>Integracja sieci dróg wojewódzkich w MOF Poznania</i>	Niezadowalający w stosunku do potrzeb poziom spójności sieci drogowej i powiązań z istniejącymi drogami szybkiego ruchu	Zwiększenie efektywności transportu oraz wzrost dostępności czasowej miejscowości położonych poza Poznaniem. Wskaźnik rezultatu strategicznego: Liczba ośrodków gminnych o polepszonej dostępności drogowej do Poznania (szt.)
	(P7) <i>Metropolitalny system tras rowerowych</i>	Niewystarczający poziom rozwinięcia sieci ścieżek rowerowych oraz niedostateczne efektywna ich integracja na poziomie metropolitalnym	Zwiększenie liczby korzystających z rowerów w codziennych dojazdach, czego efektem będzie także zmniejszenie emisji pochodzącej ze zmechanizowanych środków transportu. Efektem będzie więc zmniejszenie antropopresji, spadek poziomu hałasu i wzrost jakości życia mieszkańców. Wskaźnik rezultatu strategicznego: Udział rowerów w dojazdach do pracy i szkół w Metropolii Poznań (%)

Cel strategiczny ZIT	Projekty ZIT	Problemy	Zakładane efekty
Cel 3 Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy	(P3) Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	Nieoptymalny poziom umiejętności i wiedzy wśród uczniów placówek kształcenia zawodowego, niedostateczne możliwości wsparcia w wyborze optymalnej ścieżki rozwoju kariery spójnej z potrzebami rynku pracy	Poprawa sytuacji na rynku pracy w zakresie dopływu wysoko wykwalifikowanych kadr w branżach decydujących dla rozwoju społeczno-gospodarczego Metropolii Poznań. Wskaźnik rezultatu długoterminowego: Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki (osoby)
	(P2) Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania	Nieoptymalny poziom umiejętności i wiedzy wśród uczniów placówek kształcenia zawodowego, niedostateczne możliwości wsparcia w wyborze optymalnej ścieżki rozwoju kariery spójnej z potrzebami rynku pracy	Poprawa sytuacji na rynku pracy w zakresie dopływu wysoko wykwalifikowanych kadr w branżach decydujących dla rozwoju społeczno-gospodarczego Metropolii Poznań. Wskaźnik rezultatu strategicznego: Absolwenci szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, kontynuujący kształcenie lub pracujący po 6 miesiącach po ukończeniu szkoły/placówki (%)
	(P4) Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	Nieoptymalny poziom umiejętności i wiedzy wśród uczniów placówek kształcenia ogólnego, niedostateczne możliwości wsparcia w wyborze optymalnej ścieżki rozwoju kariery spójnej z potrzebami rynku pracy	Poprawa sytuacji na rynku pracy w zakresie dopływu wysoko wykwalifikowanych kadr w branżach decydujących dla rozwoju społeczno-gospodarczego Metropolii Poznań. Wskaźnik rezultatu bezpośredniego: Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu (osoby)
	(P11) Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3	Występowanie poważnych problemów z powrotem na rynek pracy osób wychowujących dzieci do lat 3	Poprawa sytuacji na rynku pracy w zakresie powrotu do aktywności zawodowej osób wychowujących małe dzieci. Wskaźnik rezultatu długoterminowego: Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%)

Cel strategiczny ZIT	Projekty ZIT	Problemy	Zakładane efekty
	(P10) <i>Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania</i>	Niezadowalający stan zdrowia mieszkańców oraz niedostateczny wolumen usług profilaktyki zdrowotnej	Zwiększenie jakości usług ochrony zdrowia, skutkujące pozytywnym wpływem na dostępność kadr w ramach metropolitalnego rynku pracy oraz wyższym poziomem jakości życia mieszkańców. Wskaźnik rezultatu bezpośredniego: Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne (osoby)
Cel 4 Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych	(P12) <i>Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania</i>	Występujące deficyty w zakresie usług społecznych zapewniających kompleksowe oraz zindywidualizowane wsparcie dla rodzin oraz wpływających na jakość metropolitalnej opieki społecznej.	Zapewnienie optymalnego poziomu wsparcia dla rodzin w Metropolii wpływające na aktywizację zawodową i społeczną oraz skuteczne przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Wskaźnik rezultatu bezpośredniego: Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu (szt.)

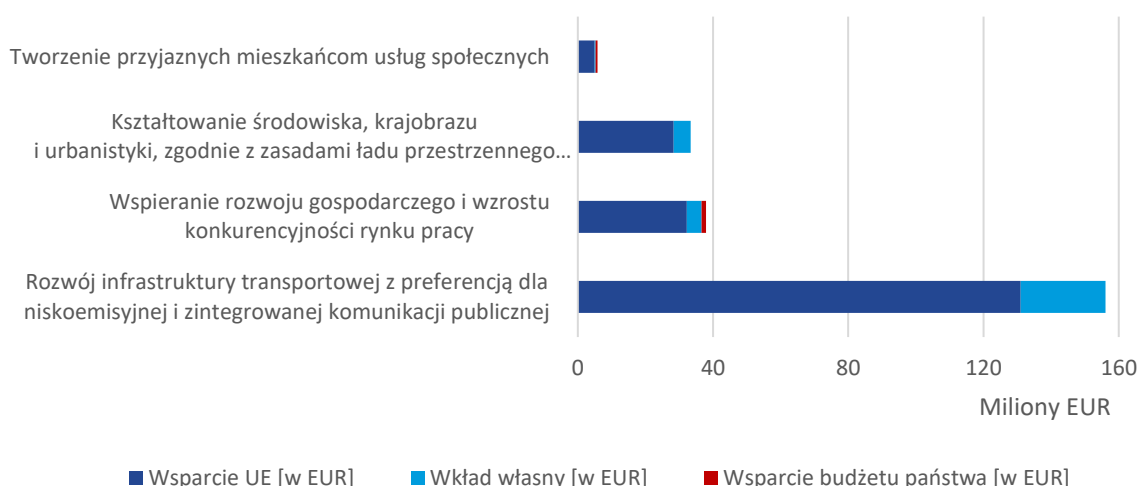
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategia Zintegrowanych..., 2022.

Strategia ZIT MOFP pozbawiona jest terytorializacji zaplanowanej interwencji publicznej. Autorzy nie wykorzystali w tym zakresie wyników diagnozy, które mogłyby posłużyć do właściwego dostosowania interwencji do specyfiki poszczególnych obszarów MOFP, w celu zwiększenia efektywności zaplanowanych działań interwencyjnych. Tym samym należy stwierdzić, że Strategia ZIT MOFP nie nawiązuje wprost do prawidłowości rozwoju endogenicznego i wynikających z nich determinant dla polityki rozwoju zorientowanej terytorialnie (*place-based policy*). Brak zadeklarowanego wymiaru terytorialnego interwencji nie pozwala na wskazanie obszarów problemowych poszczególnych celów. Prowadzi to de facto do kwalifikowalności dostępu wszystkich jednostek do interwencji udzielanej w ramach wszystkich celów strategicznych, co w zdecydowany sposób ogranicza koncentrację działań, a tym samym ich skuteczność oraz efektywność. Przyjęte podejście należy ocenić jako obniżające trafność i skuteczność zaplanowanej w Strategii ZIT MOFP interwencji rozwojowej w związku z jego sprzecznością z zasadą koncentracji merytorycznej i przestrzennej. Należy pamiętać, że zgodnie z zasadą koncentracji przy dysponowaniu ograniczonymi zasobami środków publicznych przeznaczanymi na rozwój, powinny one być koncentrowane na najważniejszych potrzebach zgodnie ze strukturą specyfiki terytorialnej, a nie powinny być rozpraszane na wszystkie problemy i wszystkie obszary. Każda decyzja o udzieleniu interwencji rozwojowej powinna być bowiem wyborem strategicznym a nie działaniem podejmującym próbę zaspokojenia wszystkich potrzeb zgłaszanych przez wszystkie obszary MOF, z góry skazanym na niepowodzenie.

2.4. Plan finansowy

Plan finansowy Strategii ZIT MOFP (Załącznik nr 1) przewiduje nakłady finansowe na realizację zaprogramowanych działań na poziomie 956 465,5 tys. PLN (233 284,3 tys. EUR⁴). Zdecydowaną większość nakładów (84,2%) stanowi wsparcie z budżetu europejskich środków publicznych udzielane w ramach realizacji polityki spójności Wspólnoty programowanej i realizowanej w Polsce dla perspektywy finansowej 2014-2020. Jego wysokość jest zgodna z przyporządkowaniem polskich regionów do obszarów słabiej rozwiniętych UE, które w perspektywie 2014-2020 mogły oczekiwać wsparcia w ramach realizacji projektów polityki spójności w wysokości do 85% ogólnej ich wartości. Udział własny beneficjentów osiągnął poziom 14,9% ogólnej wartości planowanego budżetu. W konsekwencji wsparcie środkami budżetu państwa jest minimalne i wynosi 0,9% ogólnych nakładów. Zagwarantowany poziom wsparcia należy ocenić za w pełni gwarantujący skuteczność i efektywność podejmowanych działań interwencyjnych.

Rycina 4 **Struktura planu finansowego Strategii ZIT MOFP w układzie celów i źródeł finansowania**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategia Zintegrowanych..., 2022.

W strukturze celów strategicznych największy udział w planie finansowym posiada *Cel 2 - Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej*. Na realizację projektów związanych z tym celem programuje się aż 72,2% ogółu planowanych nakładów, w tym z przeznaczeniem tylko na projekt *P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w MOF Poznania* 56,4% ogółu środków (rycina 4). Na drugiej pozycji po względem wielkości nakładów przeznaczonych na realizację projektów uplasował się *Cel 3 - Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu*

⁴ W całym opracowaniu, zgodnie z zaleceniami IZ WRPO 2014+ przyjęto uśredniony kurs euro do złotówki wynoszący 1 EUR = 4,10 PLN. Należy podkreślić, że rzeczywisty średni kurs PLN do EUR w okresie 2014-2022, zgodnie z danymi Narodowego Banku Polskiego wynosi 1 EUR = 4,54 PLN.

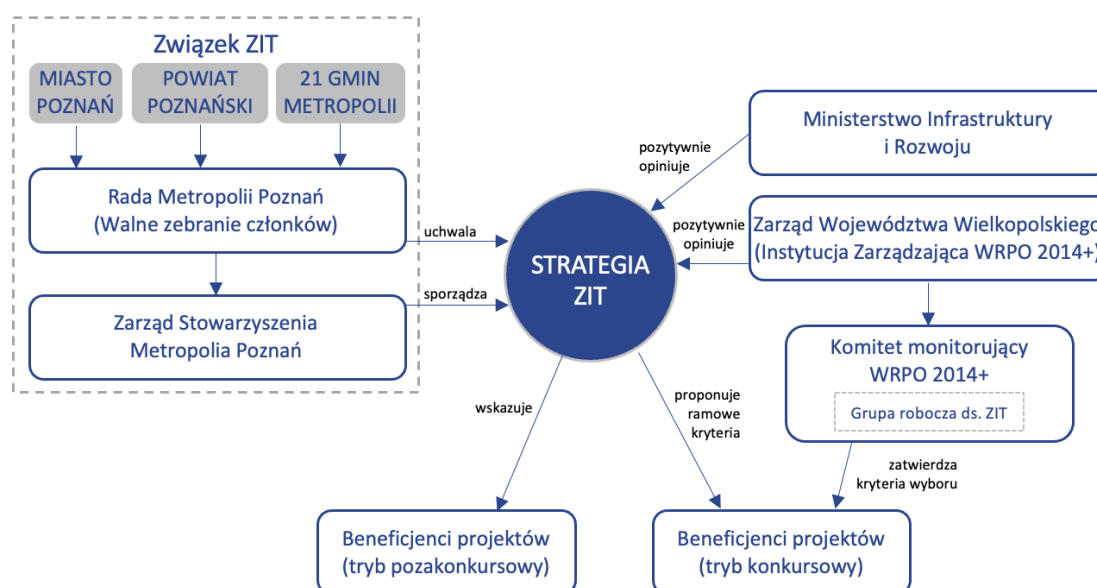
konkurencyjności rynku pracy, na który przeznaczono 17.6% ogólnych nakładów. Pozostałe dwa cele charakteryzują się relatywnie niższymi nakładami finansowymi. Jest to jednak bezpośrednia konsekwencja zakresu projektów przeznaczonych do realizacji w ich ramach, które wyróżniają się dużym udziałem przedsięwzięć o charakterze miękkim.

Podstawowe znaczenie dla realizacji działań w ramach Strategii ZIT MOFP mają bezzwrotne europejskie środki publiczne zapewnione przez WRPO 2014+. Bardzo ograniczony udział środków budżetu państwa występuje w przypadku realizacji projektów w ramach *Celu 3 - Wsparcie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy* oraz *Celu 4 - Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych*. Finansowanie projektów w pozostałych celach opiera się o budżet europejskich środków publicznych oraz środki własne beneficjentów.

2.5. System wdrażania, monitoring i sprawozdawczość

Najważniejszymi podmiotami zaangażowanymi w proces wdrażania Strategii ZIT MOFP jest Związek ZIT, którym jest SMP oraz IZ WRPO 2014+, którym jest ZWW (rycina 5).

Rycina 5 Schemat wdrażania Strategii ZIT MOFP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategia Zintegrowanych..., 2022.

Struktura organizacyjna SMP obejmuje Walne Zebranie Członków zwane Radą Metropolii oraz Zarząd i Komisję Rewizyjną. Rada Metropolii jest organem stanowiącym i kontrolnym Stowarzyszenia, a w jej skład wchodzi wójtowie, burmistrzowie, prezydenci, starostowie jednostek samorządu terytorialnego należących do Stowarzyszenia, jako ich reprezentanci. Zarząd Stowarzyszenia składa się z pięciu osób:

prezesa, dwóch wiceprezesów oraz dwóch członków. Z mocy Statutu prezesem zarządu jest Prezydent Miasta Poznania, jednym z wiceprezesów jest Starosta Poznański. Drugi wiceprezes oraz pozostali członkowie Zarządu wybierani są spośród wójtów i burmistrzów gmin wchodzących w skład SMP. Stowarzyszenie wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Stowarzyszenia. Na jego czele stoi Dyrektor BIURA. SMP pełni funkcję Związku ZIT, a tym samym pełni rolę IP WRPO 2014+. W celu zapewnienia pełnej zgodności Statutu Stowarzyszenia z nowymi zadaniami dokonano w nim zmian związanych z wyraźnym przyporządkowaniem kompetencji wynikających z nowych obowiązków do poszczególnych organów SMP. Zgodnie z brzmieniem zaktualizowanego Statutu do wyłącznych kompetencji Rady Metropolii w zakresie kluczowym dla realizacji Strategii ZIT MOFP należy m.in.:

- uchwalanie Strategii ZIT MOFP,
- kształtowanie działalności programowej SMP,
- uchwalanie budżetu SMP.

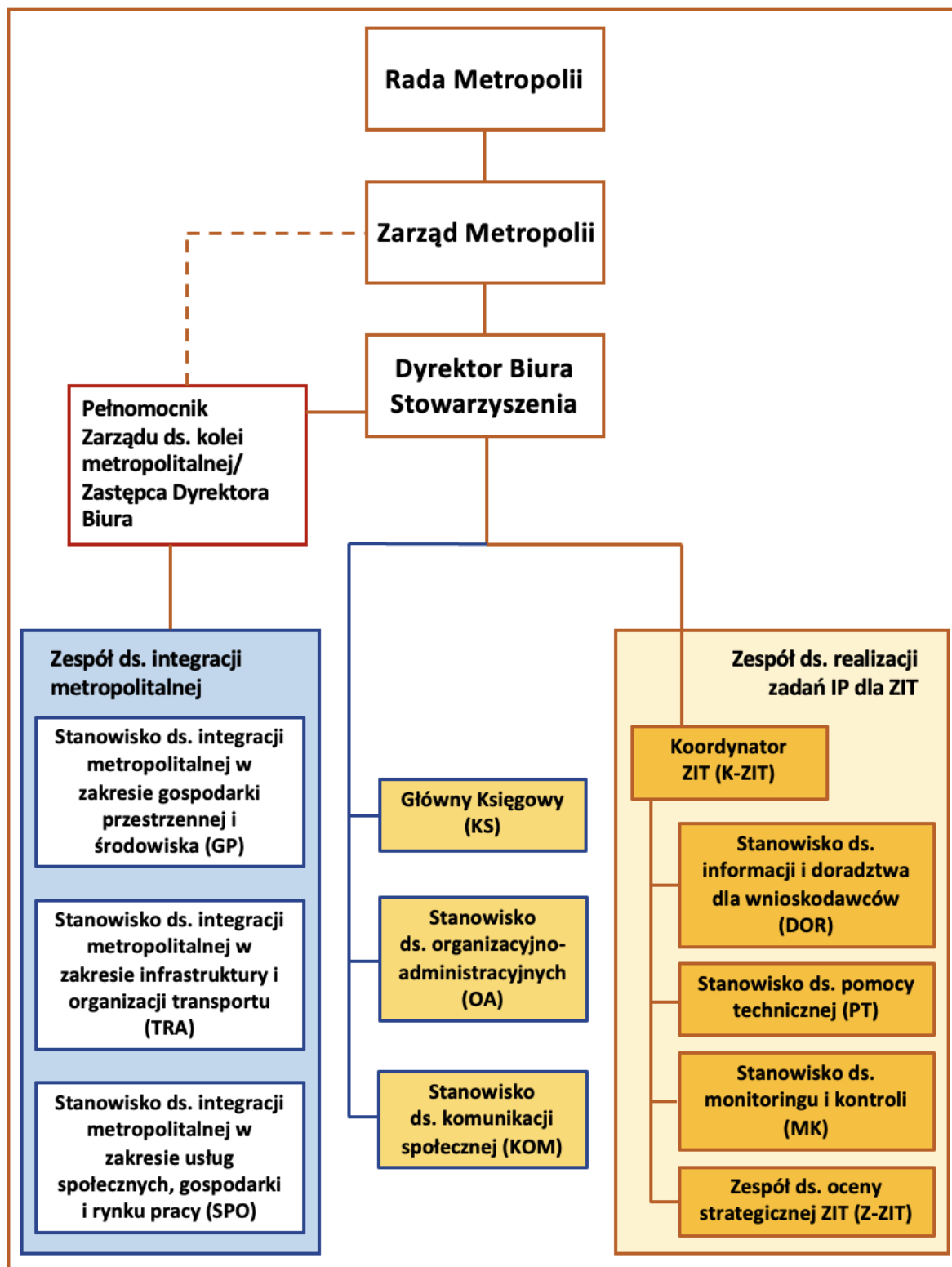
Realizacja zadań niezastrzeżonych do wyłącznej kompetencji Rady Metropolii powierzona jest Zarządowi. Należą do nich m.in.:

- przygotowanie Strategii ZIT MOFP i wprowadzanie do niej zmian przy współpracy z IZ WRPO 2014+,
- zatwierdzanie propozycji harmonogramu konkursów,
- zatwierdzanie listy rankingowej wniosków po ocenie strategicznej ZIT,
- podpisywanie umów i porozumień o współpracy,
- zaciąganie zobowiązań majątkowych,
- delegowanie przedstawicieli Stowarzyszenia do innych organizacji i instytucji.

W dniu 16 marca 2015 r. Zarząd SMP podpisał Porozumienie z ZWW – IZ WRPO 2014+ w sprawie pełnienia przez Stowarzyszenie funkcji IP WRPO 2014+ dla realizacji Strategii ZIT MOFP, przyjmując tym samym do obowiązków SMP zadania związane z wykonaniem przedmiotowej strategii. Warunkiem podpisania porozumienia było przygotowanie Instrukcji Wykonawczej – dokumentu zawierającego procedury wykonywania działań związanych z realizacją zadań IP w ramach WRPO 2014+ oraz innych dokumentów niezbędnych do podpisania Porozumienia, w tym przedłożenia deklaracji spełnienia wymogów dla Instytucji Pośredniczącej określonych w art. 123 ust. 7 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013. Głównym zadaniem SMP jako IP WRPO 2014+ jest ocena strategiczna projektów składanych w konkursach organizowanych w ramach instrumentu ZIT. Do zadań Stowarzyszenia należy także prowadzenie działań informacyjno-doradczych dla potencjalnych wnioskodawców, mających na celu pomoc w przygotowaniu wniosków na konkurs, bieżące monitorowanie realizacji Strategii ZIT (w tym udział w kontrolach projektów, które otrzymały dofinansowanie ze środków Strategii), a także szereg zadań o charakterze technicznym, jak np. gromadzenie i archiwizowanie dokumentów wytwarzanych w związku z pełnioną funkcją IP. W celu zapewnienia prawidłowej realizacji w/w zadań w strukturze SMP utworzono Zespół ds. realizacji zadań IP dla ZIT (rycina 6). Należy jednak podkreślić, że zadania związane z realizacją Strategii ZIT MOFP są również wykonywane przez pozostałych pracowników BIURA zgodnie z zakresem kompetencji określonych dla ich

stanowisk pracy.

Rycina 6 Schemat organizacyjny Stowarzyszenia Metropolia Poznań z wyszczególnieniem komórek zaangażowanych w realizację Strategii ZIT MOFP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategia Zintegrowanych..., 2022.

IZ WRPO 2014+ jest Zarząd Województwa Wielkopolskiego, działający przy pomocy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Szczegółowy podział zadań pomiędzy Związek ZIT pełniący funkcję IP WRPO 2014+ a IZ WRPO 2014+ określony został w porozumieniu zawartym w dniu 16 marca 2015 r. w sprawie powierzenia części zadań związanych z realizacją działań WRPO 2014+ służących realizacji Strategii ZIT. IZ WRPO 2014+ zobowiązała się do zarezerwowania w ramach WRPO 2014+ alokacji ZIT z przeznaczeniem na realizację Strategii ZIT MOFP w wysokości 174,4 mln EUR z środków EFRR oraz 22,2 mln EUR z środków EFS. Zgodnie z treścią zawartego porozumienia IZ WRPO 2014+ zatwierdza Strategię ZIT MOFP, zabezpiecza warunki organizacyjno-formalne dla jej prawidłowej realizacji oraz pełni funkcję kontrolną wobec Związku ZIT. IP WRPO 2014+ odpowiada za przygotowanie i realizację Strategii ZIT MOFP, a w tym wybór projektów, monitoring i sprawozdawczość oraz informacje i promocję.

Obok SMP i ZWW ważną rolę w procesie wdrażania Strategii ZIT MOFP pełni Komitet Monitorujący, który jest głównym realizatorem zasady partnerstwa na poziomie regionalnym, jako podmiot konsultacyjno-kontrolny. Prezes Stowarzyszenia Metropolia Poznań jest członkiem Komitetu. W jego skład wchodzi partnerzy publiczni oraz społeczno-gospodarczy reprezentujący najważniejsze z punktu widzenia zakresu merytorycznego Programu instytucje i organizacje działające na terenie Metropolii Poznań. Zaplecze instytucjonalne procesu wdrażania Strategii ZIT MOFP uzupełniają Koordynatorzy ZIT, których ustanowiono w ramach struktury wszystkich urzędów JST wchodzących w skład SMP. Osoby te zajmują się koordynowaniem przygotowania przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach wdrażania Strategii ZIT MOFP, a także są w stałym kontakcie z przedstawicielami BIURA oraz z potencjalnymi beneficjentami projektów ZIT z terenu danej jednostki terytorialnej. Koordynatorzy ZIT stanowią także źródło informacji nt. możliwości współfinansowania projektów w ramach ZIT dla mieszkańców gmin. Ich utrzymanie w dużym stopniu warunkowane jest wsparciem Pomocy Technicznej WRPO 2014+ zapewniającej sprawność organizacyjną SMP w zakresie działań IP WRPO 2014+ oraz budująca potencjał absorpcyjny beneficjentów z obszaru MP.

Przyjęte zasady wdrażania Strategii ZIT MOFP oraz przyjęta struktura organizacyjna są w pełni zgodne z obowiązującymi regulacjami prawnymi i tworzą optymalne warunki dla skuteczności oraz efektywności zaplanowanych działań. Realizacja działań Strategii ZIT MOFP odbywa się poprzez projekty oceniane i akceptowane do finansowania w drodze postępowań konkursowych (w wyjątkowych sytuacjach w trybie pozakonkursowym) (tabela 8). W procedurze akceptacji projektów stosuje się dwuetapowość. W pierwszym etapie decyzje w sprawie rekomendowania do finansowania projektu podejmuje SMP jako IP WRPO 2014+, oceniając zgodność projektów z kryteriami strategicznymi ZIT. W drugim etapie projekty podlegają ocenie przez IZ WRPO 2014+ zgodnie z kryteriami formalnymi i merytorycznymi. Należy również pamiętać, że wdrażanie Strategii ZIT MOFP odbywa się w pełnej zgodności z zasadą komplementarności, zwiększając możliwości

współfinansowania planowanych przedsięwzięć w ramach innych programów operacyjnych, w tym *Programu Operacyjnego Wiedza-Edukacja-Rozwój* (POWER) (2014), *Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* (POIS) (2014), *Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa* (POPC) (2014) oraz *Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój* (POIR) (2015). Należy podkreślić, że fakt rekomendowania danego działania/projektu realizującego cele Strategii ZIT MOFP nie gwarantuje uzyskania wsparcia z danego programu operacyjnego. Obowiązują standardowe zasady dotyczące postępowań określających sposób wyboru projektów ustalone przez IZ poszczególnych programów operacyjnych.

System sprawozdawczości związanej z realizacją Strategii ZIT MOFP wynika bezpośrednio z regulacji UW i obowiązków SMP jakie zobowiązane jest wypełniać ono jako IP WRPO 2014+ w zakresie monitoringu realizacji Strategii ZIT MOFP. Monitoring odbywa się zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej oraz Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, obejmując monitoring rzeczowy i finansowy. Celem monitoringu rzeczowego jest dostarczanie danych na temat postępu we wdrażaniu Strategii ZIT MOFP, które umożliwiają ocenę stanu realizacji zaplanowanych celów i projektów. Celem monitoringu finansowego jest dostarczanie danych na temat postępu realizacji planu finansowego zarówno poszczególnych projektów, jak i całej Strategii ZIT MOFP w okresie sprawozdawczym oraz przedstawiania prognozy w tym zakresie na kolejny okres sprawozdawczy.

Tabela 8 Macierz pokrycia celów strategicznych i projektów ZIT Strategii ZIT MOFP oraz poddziałań Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020

CELE STRATEGICZNE I PROJEKTY ZIT STRATEGII ZIT MOFP	PODDZIAŁANIE WRPO 2014+
CEL 1 – Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju	
<i>(P8) Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji na obszarze funkcjonalnym Poznania</i>	Poddziałanie 3.2.3 Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym w ramach ZIT dla MOF Poznania
<i>(P9) Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe</i>	Poddziałanie 4.4.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego w ramach ZIT dla MOF Poznania
<i>(P13) Metropolitalny System Informacji Przestrzennej</i>	Poddziałanie 2.1.4 Rozwój elektronicznych usług publicznych w ramach ZIT dla MOF Poznania

CELE STRATEGICZNE I PROJEKTY ZIT STRATEGII ZIT MOFP	PODDZIAŁANIE WRPO 2014+
CEL 2 – Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej	
(P1) Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania	Poddziałanie 3.3.3 Wspieranie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska w ramach ZIT dla MOF Poznania. Typ projektu I Inwestycje funkcjonalnie powiązane z tworzeniem systemu zintegrowanych węzłów przesiadkowych (ZWP)
(P7) Metropolitalny system tras rowerowych	Poddziałanie 3.3.3 Wspieranie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska w ramach ZIT dla MOF Poznania. Typ projektu II Rozbudowa systemu tras rowerowych na obszarze funkcjonalnym Poznania
(P6) Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania	Poddziałanie 5.1.3 Infrastruktura drogowa regionu w ramach ZIT dla MOF Poznania
CEL 3 – Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy	
(P2) Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego na obszarze Metropolii Poznań	Poddziałanie 9.3.4 Inwestowanie w rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej w ramach ZIT dla MOF Poznania
(P3) Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	Poddziałanie 8.3.4 Kształcenie zawodowe młodzieży i dorosłych w ramach ZIT dla MOF Poznania. Typ projektu I Wsparcie uczniów/wychowanków szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe w doskonaleniu ścieżek edukacyjnych i zawodowych Typ projektu II Nadawanie nowych uprawnień, kompetencji z branż kluczowych dla rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania
(P4) Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	Poddziałanie 8.1.4 Kształcenie ogólne w ramach ZIT dla MOF Poznania. Typ projektu I "Uczeń z pasją" - Kompleksowe wsparcie uczniów gimnazjów w wyborze optymalnych ścieżek edukacyjnych i zawodowych Typ projektu II Wsparcie nauczania matematyki i informatyki w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych oraz szkołach podstawowych i ponadpodstawowych

CELE STRATEGICZNE I PROJEKTY ZIT STRATEGII ZIT MOFP	PODDZIAŁANIE WRPO 2014+
<i>(P11) Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3</i>	Poddziałanie 6.4.2 Wsparcie aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi w ramach ZIT dla MOF Poznania
<i>(P10) Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej na obszarze funkcjonalnym Poznania</i>	Poddziałanie 6.6.2 Wspieranie aktywności zawodowej pracowników poprzez działania prozdrowotne w ramach ZIT dla MOF Poznania
CEL 4 – Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych	
<i>(P12) Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej na obszarze funkcjonalnym Poznania</i>	Poddziałanie 7.2.3 Usługi społeczne w ramach ZIT dla MOF Poznania Typ 1. Usługi asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej Typ 2. Usługi społeczne w MOF Poznania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

W proces monitoringu i wynikającej z niej sprawozdawczości zaangażowane są IZ WRPO 2014+, IP WRPO 2014+ oraz Beneficjenci. Proces monitorowania realizacji Strategii ZIT MOFP jest oparty przede wszystkim na systemie wskaźników produktu i rezultatu, których wartości docelowe zostały uzgodnione z IZ WRPO 2014+ (Załącznik nr 2). Szczegółowy opis procedury monitorowania Strategii ZIT MOFP został zamieszczony w *Instrukcji Wykonawczej Instytucji Pośredniczącej dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania realizowanych w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*. Jej założenia i zakres pozwalają na weryfikację skuteczności i efektywności zaplanowanej w ramach realizacji Strategii ZIT MOFP interwencji rozwojowej, co należy ocenić pozytywnie. Warto jednak zwrócić uwagę, że niektóre wskaźniki rezultatu zostały określone w sposób uniemożliwiający estymację ich wartości nawet w drodze bardzo kosztownych badań bezpośrednich.

3. Ewaluacja realizacji działań interwencyjnych

Ewaluacja realizacji działań interwencyjnych Strategii ZIT MOFP prowadzona jest w strukturze celów strategicznych i projektów ZIT tego dokumentu. Tym samym priorytety inwestycyjne i działania WRPO 2014+ traktowane są, zgodnie ze stanem faktycznym jako narzędzia umożliwiające finansowanie realizacji projektów służących osiągnięciu zaplanowanych celów Strategii ZIT MOFP. W ramach każdego celu strategicznego postępowanie ewaluacyjne obejmuje trzy kroki bazujące na przyjętym paradygmacie metodologicznym (patrz rozdział 1). W pierwszym kroku dokonuje się oceny logiki interwencji stanowiącej podstawę programowania i realizacji działań interwencyjnych zmierzających do poprawy stanu w ramach danego celu strategicznego przy pomocy zaplanowanych projektów ZIT. Jej podstawą jest ewaluacja oparta o teorie interwencji, w ramach której identyfikuje się teorie bazowe, teorie zmian oraz teorie wdrażania jakie powinny być podstawą programowania działań, i które powinny wyjaśniać zakładane relacje przyczynowo-skutkowe między działaniami niezbędnymi do podjęcia, a stanem oczekiwanym do osiągnięcia. Wyniki przeprowadzonej oceny mają istotne znaczenie dla określenia trafności Strategii ZIT MOFP. W drugim kroku przedmiotem analizy jest stan wdrażania Strategii ZIT MOFP kwantyfikowany liczbą i wartością realizowanych projektów z uwzględnieniem ich kluczowych produktów i rezultatów. Wyniki tej analizy pozwalają ocenić skuteczność i efektywność Strategii ZIT MOFP. W trzecim kroku przedstawia się wybrane dobre praktyki w postaci najlepszych projektów realizowanych w poszczególnych celach strategicznych, które pozwalają ocenić użyteczność i trwałość Strategii ZIT MOFP w dłuższej perspektywie czasowej.

3.1. CEL STRATEGICZNY 1 – Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju

Działania podejmowane w ramach *Celu strategicznego 1* zmierzają do poprawy sytuacji JST funkcjonujących w ramach SMP w zakresie kształtowania środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. Mają one służyć zwiększaniu efektywności energetycznej budynków prowadząc do ograniczania znaczącej liczby emitorów zanieczyszczeń, zmniejszania stosunkowo wysokiego poziomu energochłonności oraz ograniczania nieoptymalnego stopnia efektywności energetycznej. Są one również ukierunkowane na zapewnienie optymalnej opieki nad zabytkami i ochronę dziedzictwa kulturowego w aglomeracji poznańskiej zmniejszając skalę niedostatecznego poziomu ochrony i rewitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego. Ich zadaniem jest, także usprawnienie działań administracji samorządowej MP w zakresie planowania przestrzennego, co ma stanowić odpowiedź na brak zintegrowanego metropolitalnego systemu informacji przestrzennej, a co za tym idzie niską efektywność procesów decyzyjnych w zarządzaniu przestrzenią oraz małą

partycypację społeczną w procesach planistycznych. Przyjęto, że przedsięwzięcia służące realizacji *Celu strategicznego 1* będą realizowane poprzez trzy projekty ZIT:

- *P8 - Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji na obszarze funkcjonalnym Poznania;*
- *P9 - Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe;*
- *P13 - Metropolitalny System Informacji Przestrzennej.*

Programowanie działań w ramach *Celu strategicznego 1* odpowiada różnym celom tematycznym i różnym priorytetom inwestycyjnym UE (tabela 9). W konsekwencji realizacja wskazanych projektów odbywa się w trzech Osiach priorytetowych WRPO 2014+, odpowiednio 3. *Energia*, 4. *Środowisko* oraz 2. *Społeczeństwo informacyjne*.

Tabela 9 Tabela transpozycji Celu strategicznego 1 Strategii ZIT MOFP na cele tematyczne UE, priorytety inwestycyjne oraz osie priorytetowe i Poddziałania Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020

Cel strategiczny Strategii ZIT MOFP	Projekt ZIT	Cel tematyczny UE	Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	Oś priorytetowa WRPO 2014+	Poddziałanie WRPO 2014+
Cel 1 <i>Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju</i>	(P8) <i>Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji na obszarze funkcjonalnym Poznania</i>	CT 4	PI 4c	3. Energia	Poddziałanie 3.2.3 Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym w ramach ZIT dla MOF Poznania
	(P9) <i>Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe</i>	CT 6	PI 6c	4. Środowisko	Poddziałanie 4.4.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego w ramach ZIT dla MOF Poznania
	(P13) <i>Metropolitalny System Informacji Przestrzennej</i>	CT 2	PI2c	2. Społeczeństwo informacyjne	Poddziałanie 2.1.4 Rozwój elektronicznych usług publicznych w ramach ZIT dla MOF Poznania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA – IP WRPO 2014+.

Źródłem finansowania zaplanowanej interwencji są nabory ogłaszane dla Poddziałania WRPO 2014+: 3.2.3 - *Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym w ramach ZIT dla MOF Poznania*, 4.4.3 - *Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego w ramach ZIT dla MOF Poznania* oraz 2.1.4 - *Rozwój elektronicznych usług publicznych w ramach ZIT dla MOF Poznania* (tabela 9).

3.1.1. Logika interwencji

Logika interwencji w *Celu Strategicznym 1 - Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki*, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju opiera się na podstawowej zależności przyczynowo - skutkowej zgodnie z którą podejmowanie przedsięwzięć ukierunkowanych na wzmacnianie ładu przestrzennego w zgodzie z założeniami rozwoju zrównoważonego ogranicza stopień antropopresji na środowisko i sprzyja poprawie funkcjonowania ekosystemów środowiskowych przy jednoczesnym wzroście efektywności ekonomicznej funkcjonowania systemów gospodarczych. Uzasadnia to w pełni podejmowanie tak ukierunkowanej zintegrowanej interwencji publicznej, której rezultaty mają zarówno charakter środowiskowy, jak i ekonomiczny i społeczny, co słusznie uwzględniono w założeniach Strategii ZIT MOFP. Identyfikację logiki interwencji z uwzględnieniem teorii bazowej, teorii działania oraz teorii wdrażania przedstawia tabela 10.

Tabela 10 Logika interwencji w Celu strategicznym 1 Strategii ZIT MOFP

Teoria bazowa
Potrzeba podjęcia działań związanych z tworzeniem warunków dla kształtowania środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju (<i>Cel strategiczny 1 Strategii ZIT MOFP</i>) znajduje swoje potwierdzenie w założeniach teoretycznych koncepcji wyjaśniających współczesne procesy rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie regionalnym i lokalnym. Zgodnie z założeniami teorii rozwoju endogenicznego należy dążyć do pełnego wykorzystania zasobów wewnętrznych budujących kapitał terytorialny. Czynnikiem zyskującym na znaczeniu w kształtowaniu jakości kapitału terytorialnego są zasoby przyrodnicze. Konieczność ich ochrony i kształtowania nabiera szczególnego znaczenia w warunkach postępujących zmian klimatu. Wymaga to podejmowania działań służących adaptacji i przeciwdziałania niekorzystnym zmianom, które powinny być uwzględniane w zakresie publicznej interwencji rozwojowej. Za szczególne ważne należy uznać podejmowanie tej interwencji w sposób zintegrowany, który unika wzmacniania jednego wymiaru kosztem pogarszania innego wymiaru procesów rozwojowych. Programowanie interwencji rozwoju z uwzględnieniem jej pozytywnego oddziaływania na wymiar środowiskowo-przestrzenny, ekonomiczny i społeczny stanowi współcześnie podstawowy warunek właściwie zaplanowanych i efektywnie realizowanych działań prorozwojowych. Efekty podejmowanych działań powinny sprzyjać dążeniu do ładu przestrzennego. Pozwala to minimalizować koszty ekonomiczne i społeczne funkcjonowania systemów społeczno-gospodarczych oraz tworzyć warunki dla ograniczania skali nieodwracalnych przekształceń środowiska przyrodniczego wynikających z niesprawności rynku (<i>market failures</i>) i niedoskonałości politycznych (<i>government failures</i>). Wykorzystanie w tym zakresie narzędzi e-administracji, w tym systemów informacji przestrzennej, pozwala usprawnić funkcjonowanie instytucji, których deficyty postrzegane są zgodnie

z założeniami ekonomii instytucjonalnej jako podstawowa bariera dla współczesnych procesów rozwojowych. Jest to szczególnie ważne w warunkach niedoskonałości prawa planowania przestrzennego obowiązujących w Polsce, które wymagają podejmowania dodatkowych działań prewencyjnych przeciwdziałających powszechnym tendencjom do pogłębiania chaosu przestrzennego, zwłaszcza w granicach dynamicznie zmieniających się MOF głównych ośrodków regionalnych w Polsce. W programowaniu i realizacji planowanych działań należy zwiększać stopień partycypacji społecznej sprzyjając pełnemu wykorzystaniu czynnika kapitału społecznego i tworząc warunki dla jego wzmacniania. Zwiększanie zaangażowania społecznego w planowanie przestrzenne i działania prorozwojowe pozwala wzmacniać zakorzenienie (*embeddedness*) i lepiej rozpoznawać zróżnicowane przestrzennie zasoby i potrzeby zgodnie z założeniami obowiązującego obecnie paradygmatu polityki regionalnej ukierunkowanej terytorialnie (*place-based policy*). Wskazane prawidłowości mają szczególne znaczenie dla rozwoju MOF do jakich należy MP. Obszary te korzystają z efektów aglomeracji oraz są predysponowane do rozwoju efektów dyfuzji, tworząc ich przewagi lokalizacyjne, na co zwraca uwagę nowa geografia ekonomiczna. Interwencja rozwojowa wzmacniająca jakość kapitału terytorialnego może na tym obszarze korzystać z efektów rozlewania się wiedzy, efektów sieciowych, w tym przepływów kooperacyjnych, które łatwiej rozwijać na obszarach aglomeracyjnych. Biorąc pod uwagę aktualne trendy globalne nie można zapominać o konieczności wzmacniania zakorzenienia mieszkańców w granicach MP, czemu sprzyja kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju w przestrzeniach publicznych i prywatnych ich najbliższego otoczenia. W podejmowanych przedsięwzięciach należy pamiętać o konieczności przeciwdziałania kulturze uzależnienia od pomocy (*dependency culture*) i faworyzowania osób oczekujących na rentę wsparcia (*rent-seekers*) kosztem innowatorów.

Interpretacja i synteza wyników diagnozy stanu zawarta w Strategii ZIT MOFP wskazuje na uwzględnienie powyższych prawidłowości, co potwierdzają sformułowane w ramach analizy SWOT słabe strony i zagrożenia związane z funkcjonowaniem gospodarki przestrzennej, środowiska przyrodniczego i kulturowego MP, do których zalicza się:

- postępujące żywiołowe rozlewanie się nowych obszarów mieszkaniowych w strefie podmiejskiej ze słabym dostępem do infrastruktury transportowej,
- stosunkowo niskie pokrycie obszaru Metropolii Poznań planami miejscowymi,
- brak zintegrowanego systemu informacji przestrzennej dla Metropolii Poznań,
- zagrożenia ekologiczne ze strony przemysłu i gospodarki komunalnej, w tym zagrożenia niską emisją,
- nadmierny poziom energochłonności budynków, brak zintegrowanego zarządzania programami termomodernizacji,
- słabo rozwinięta podstawowa infrastruktura ciepłownicza w gminach MP,

- niezadowalający stan techniczny części obiektów zabytkowych, w szczególności zespołów rezydencjonalno-parkowych, mieszkalnych oraz zabytków przemysłu i techniki,
- niewystarczające środki na renowację obiektów zabytkowych,
- brak działań zmierzających do zwiększenia dostępu do infrastruktury społecznej, technicznej i transportowej,
- zagrożenia ekologiczne ze strony przemysłu i gospodarki komunalnej, w tym zagrożenia niską emisją zanieczyszczeń,
- dalsza dezintegracja zarządzania programami termomodernizacji,
- brak zmian prawnych w zakresie planowania przestrzennego oraz regulacji procesu rewitalizacji,
- pogłębiający się spadek efektywności procesów decyzyjnych w zarządzaniu przestrzenią,
- dalszy spadek partycypacji społecznej w procesach planistycznych.

Odpowiedzią na w/w wyzwania stanowią przedsięwzięcia możliwe do realizacji w ramach prawidłowo zaprogramowanych w ramach *Celu strategicznego 1* projektów ZIT.

Teoria działania

Celem interwencji podejmowanej w ramach *Celu strategicznego 1* jest kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.

Zaplanowany zakres interwencji jest trafny i w pełni uzasadniony wskazanymi prawidłowościami procesu rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie regionalnym i lokalnym oraz wynikami diagnozy stanu MP.

P8 – Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji na obszarze funkcjonalnym Poznania

Celem projektu jest racjonalizacja zużycia i ograniczenie strat energii w sektorze publicznym, poprawa efektywności energetycznej oraz obniżenie tzw. niskiej emisji w celu poprawy jakości powietrza atmosferycznego. Dla osiągnięcia tego celu konieczne są działania prowadzące do zwiększenia sprawności istniejących instalacji i urządzeń, a także poprawy efektywności energetycznej budynków. W wyniku szerszego zastosowania instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii (OZE) nastąpi dywersyfikacja energetyczna, co zwiększy bezpieczeństwo Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, a także odciąży istniejące sieci przesyłowe i ograniczy straty energii związane z jej przesyłem. Równie istotne jest obniżenie tzw. niskiej emisji, która m.in. stanowi przyczynę przekroczenia dopuszczalnego poziomu pyłu PM10 i generalnie wpływa negatywnie na zdrowie ludności oraz środowisko przyrodnicze. W celu odpowiedniego przygotowania projektów termomodernizacyjnych niezbędne jest również wsparcie przygotowania audytów energetycznych dla modernizowanych budynków.

Działania podejmowane w ramach projektu obejmują termomodernizację budynków użyteczności publicznej: audyty energetyczne oraz kompleksową modernizację

energetyczną budynków użyteczności publicznej wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne w zakresie związanym m.in. z:

- ociepleniem obiektu,
- wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne,
- przebudową systemów grzewczych (wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła),
- przebudową systemów wentylacji i klimatyzacji,
- instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach,
- instalacją systemów chłodzących, w tym również z OZE.

Beneficjentami działań realizowanych w ramach projektu są: JST, ich związki i jednostki organizacyjne oraz komunalne osoby prawne.

Rezultatem strategicznym realizacji projektu ma być obniżenie energochłonności obiektów publicznych oraz poprawa stanu powietrza atmosferycznego przejawiające się m.in. poprzez spadek wartości sprzedaży energii cieplnej w GJ na cele komunalno-bytowe. Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023
Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków publicznych (szt.)	44	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (MWh/rok)	0	39 779
		Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony ekwiwalentu CO ₂ /rok)	0	10 291
		Sprzedaż energii cieplnej w GJ na cele komunalno-bytowe ogółem⁵ (GJ)	14 327 099	12 000 000

P9 – Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe

Celem projektu jest ochrona i wsparcie dziedzictwa kulturowego poprzez przebudowę, modernizację i adaptację zabytków. Projekt przyczyni się do tworzenia miejsc integracji społecznej w przestrzeni publicznej oraz poprawy atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej. Istotnym celem projektu jest również potrzeba wzmocnienia identyfikacji lokalnych społeczności z miejscem zamieszkania, w którym szanuje się i podkreśla walory kulturowe jako ważny i wymierny potencjał rozwoju lokalnego.

⁵ Wskaźniki rezultatu strategicznego dla danego projektu ZIT wyróżniono boldem.

Działania podejmowane w ramach realizacji projektu obejmują poprawę stanu materialnego dziedzictwa kulturowego regionu poprzez przebudowę, modernizację i adaptację obiektów użyteczności publicznej wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków.

Beneficjentami działań realizowanych w ramach projektu są: JST, ich związki i jednostki organizacyjne oraz komunalne osoby prawne.

Rezultatem strategicznym realizacji projektu ma być poprawa sytuacji w zakresie funkcjonowania placówek kulturalnych oraz korzystania z nich przez mieszkańców potwierdzona m.in. wzrostem liczby osób odwiedzających muzea i oddziały oraz teatry i instytucje muzyczne na 10 tys. mieszkańców. Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023
Liczba instytucji kultury i zabytków objętych wsparciem (szt.)	11	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (odwiedziny/rok)	0	27 613
		Liczba osób odwiedzających muzea i oddziały oraz teatry i instytucje muzyczne na 10 tys. mieszkańców (osoby)	6 343	7 500

P13 – Metropolitalny System Informacji Przestrzennej

Celem głównym projektu jest intensyfikacja wykorzystania Technologii Informacyjno – Komunikacyjnych ukierunkowana na budowę i upowszechnienie elektronicznych usług publicznych oraz usprawnienie funkcjonowania administracji samorządowej Metropolii Poznań w zakresie zintegrowanego i zrównoważonego zarządzania przestrzenią, poprzez wdrożenie pierwszych efektów budowy Metropolitalnego Systemu Informacji Przestrzennej (MeSIP) zapewniających harmonizację, integrację i wymianę danych rejestrów publicznych, dostarczenie nowych, dojrzałych e-usług oraz rozbudowę infrastruktury teleinformatycznej: aplikacyjnej, systemowej i technicznej (sprzętowej). Tak sformułowany cel główny jest realizowany poprzez osiągnięcie celów szczegółowych:

- zwiększenie efektywności procesów zintegrowanego i zrównoważonego zarządzania przestrzenią na poziomie MP w szczególności poprzez wsparcie realizacji zadań planowania strategicznego, głównie w obszarze planowania przestrzennego oraz ochrony środowiska,
- modernizacja systemów teleinformatycznych wspomagających procesy zarządzania jednostek samorządu terytorialnego MP w szczególności

w obszarze zadań związanych z szeroko rozumianą informacją przestrzenną,

- usprawnienie wykonywania zadań przez jednostki samorządu terytorialnego między innymi poprzez dostarczenie procedur i narzędzi do niezbędnej wymiany i integracji danych głównie na styku współdziałania administracji szczebla powiatowego i gminy,
- podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej MP, w tym wzmocnienie jej wizerunku i promocji w Internecie,
- wspieranie procesu budowy i rozwoju społeczeństwa informacyjnego,
- przyczynienie się do usprawnienia funkcjonowania infrastruktury informacji przestrzennej na poziomie lokalnym.

Działania podejmowane w ramach realizacji projektu obejmują dwa kluczowe przedsięwzięcia. Pierwszym jest pozyskanie i opracowanie referencyjnych oraz dziedzicowych danych MeSIP, w szczególności dotyczy to danych fotogrametrycznych: ortofotomapy, danych ze skaningu laserowego (LIDAR) i tworzonych na ich podstawie trójwymiarowego modelu zobrazowania terenu tzw. modelu 3D. Drugim jest opracowanie i wdrożenie Metropolitalnego Systemu Informacji Przestrzennej MeSIP wraz z dostawą niezbędnego oprogramowania specjalistycznego i infrastruktury technicznej na potrzeby uruchomienia Centrum Przetwarzania Danych MeSIP.

Beneficjentem projektu jest Powiat Poznański w partnerstwie z Miastem Poznań i Stowarzyszeniem Metropolia Poznań. Projekt realizowany jest w trybie pozakonkursowym.

Rezultatem strategicznym realizacji projektu ma być usprawnienie funkcjonowania administracji publicznej MP w zakresie wykorzystania narzędzi e-administracji przejawiające się m.in. we wzroście liczby samorządów o polepszonym dostępie do usług on-line dla mieszkańców w zakresie informacji przestrzennej. Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023
Liczba podmiotów, które udostępniły on-line informacje sektora publicznego (szt.)	23	Liczba osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną (osoby/rok)	0	40 000
Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w podmiotach wykonujących zadania publiczne (szt.)	1	Liczba samorządów o polepszonym dostępie do usług on-line dla mieszkańców w zakresie informacji przestrzennej	0	23

Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 dwustronna interakcja (szt.)	20	(szt.)		
Teoria wdrażania				
Wdrażanie w/w działań zmierzających do osiągnięcia wskazanych produktów i rezultatów <i>Celu strategicznego 1 Strategii ZIT MOFP</i> zostało powierzone SMP jako IP WRPO 2014+. Podstawą ich finansowania są nabory ogłaszane w ramach realizacji WRPO 2014+ do trzech poddziałań tego Programu przewidzianych w trzech Osiach priorytetowych: 3. <i>Energia</i>, 4. <i>Środowisko</i> i 2. <i>Społeczeństwo informacyjne</i>. Są to: • <i>Poddziałanie 3.2.3 Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym w ramach ZIT dla MOF Poznania / RPWP.03.02.03</i> – umożliwiające finansowanie projektu <i>P8 - Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji na obszarze funkcjonalnym Poznania</i>, • <i>Poddziałanie 4.4.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego w ramach ZIT dla MOF Poznania / RPWP.04.04.03</i> – umożliwiające finansowanie projektu <i>P9 - Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe</i>, • <i>Poddziałanie 2.1.4 Rozwój elektronicznych usług publicznych w ramach ZIT dla MOF Poznania / RPWP.02.01.04</i> – umożliwiające finansowanie projektu <i>P13 - Metropolitalny System Informacji Przestrzennej</i>. Łączne nakłady środków na realizację przedsięwzięć w ramach w/w projektów wynoszą 33 404,6 tys. EUR (15,5% ogólnej alokacji Strategii ZIT MOFP), przy dofinansowaniu UE wynoszącym 28 393,9 tys. EUR (85%). Ponad połowę tych nakładów przeznacza się na realizację przedsięwzięć związanych z poprawą efektywności energetycznej w sektorze publicznym. Ponad 1/3 środków przeznacza się na przedsięwzięcia służące zachowaniu, ochronie, promowaniu i rozwojowi dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Relatywnie najmniej środków (12,0%) dedykuje się realizacji metropolitalnego systemu informacji przestrzennej. Wybór projektów odbywa się na zasadach obowiązujących w Polsce w programach współfinansowanych przez europejskie środki publiczne w perspektywie 2014-2020, które uszczegóławiają zapisy WRPO 2014+. W przypadku przedsięwzięć realizowanych do działań Cel strategicznego 1 ZIT MOFP w przypadku projektu <i>P8</i> i <i>P9</i> przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów, natomiast w przypadku projektu <i>P13</i> zastosowano tryb pozakonkursowy. Przyjęty sposób wdrażania tworzy warunki dla interwencji skutecznej i efektywnej oraz użytecznej w dłuższej perspektywie czasu, zgodnej z trafnie rozpoznanymi potrzebami MP.				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA – IP WRPO 2014+.

3.1.2. Stan wdrażania

W ramach wdrażania działań *Celu strategicznego 1 Strategii ZIT MOFP* do dnia 31 marca 2022 r. ogłoszono trzy nabory wniosków w trybie konkursowym, jeden w ramach projektu *P9 - Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe* oraz dwa dotyczące projektu *P8 - Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji w MOF Poznania*, na które łącznie wpłynęły 43 aplikacje (w przypadku projektu *P9* 10 aplikacji, a w przypadku projektu *P8* 33 aplikacje). Przeprowadzono również jedno postępowanie pozakonkursowe w ramach projektu *P13 - Metropolitalny System Informacji Przestrzennej*. W wyniku oceny formalnej i merytorycznej złożonych wniosków oraz ich klasyfikacji rankingowej zaakceptowano do realizacji i podpisano umowy w sumie dla 33 projektów. 29 z nich zostało już zakończonych i rozliczonych, a 2 kolejne są już zakończone i czekają na ocenę wniosku o płatność końcową.

Tabela 11 Stan wdrażania Celu strategicznego 1 Strategii ZIT MOFP wskaźniki produktu (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika produktu (jednostka)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
(P8) <i>Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji na obszarze funkcjonalnym Poznania</i>	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków publicznych (szt.)	44	48	109%
(P9) <i>Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe</i>	Liczba instytucji kultury i zabytków objętych wsparciem (szt.)	11	9	82%
(P13) <i>Metropolitalny System Informacji Przestrzennej</i>	Liczba podmiotów, które udostępniły on-line informacje sektora publicznego (szt.)	23	23	100%
	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w podmiotach wykonujących zadania publiczne (szt.)	1	1	100%

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika produktu (jednostka)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja (szt.)	20	15	75%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA – IP WRPO 2014+.

Postęp rzeczowy realizacji *Celu strategicznego 1* mierzony wartościami wskaźników produktu i rezultatu przedsięwzięć zakontraktowanych zawartymi umowami potwierdza istotny wpływ podjętych działań w osiąganiu zamierzonych efektów (tabela 11 i tabela 12). Wskaźniki produktu w pełni osiągnęły wartości docelowe w przypadku *P8 - Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji na obszarze funkcjonalnym Poznania*, którym objęto większą liczbę zmodernizowanych energetycznie budynków publicznych w stosunku do planowanej (109%). Wartość wskaźnika produktu w przypadku projektu *P9 - Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe* jest bliska wartości docelowej (82%). Wykonanie produktów w projekcie *P13 - Metropolitalny System Informacji Przestrzennej* jest bardziej zróżnicowane. W przypadku dwóch wskaźników osiągnięto w pełni wartości docelowe. Trzeci wskaźnik dotyczący liczby usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 dwustronna interakcja potwierdza osiągnięcie docelowych produktów w 75%.

Tabela 12 Stan wdrażania Celu strategicznego 1 Strategii ZIT MOFP wskaźniki rezultatu (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika rezultatu (jednostka)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
(P8) <i>Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji na obszarze funkcjonalnym Poznania</i>	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (MWh/rok)	39 779	27 445	69%
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony ekwiwalentu CO ₂ /rok)	10 291	6 660	65%

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika rezultatu (jednostka)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
	Sprzedaż energii cieplnej w GJ na cele komunalno-bytowe ogółem ⁶ (GJ)	12 000 000	13 077 859	91%
(P9) <i>Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe</i>	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (odwiedziny/rok)	27 613	93 027	337%
	Liczba osób odwiedzających muzea i oddziały oraz teatry i instytucje muzyczne na 10 tys. mieszkańców ⁶ (osoby)	7 500	2 657	35%
(P13) <i>Metropolitalny System Informacji Przestrzennej</i>	Liczba osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną (odwiedziny/rok)	40 000	40 000	100%
	Liczba samorządów o polepszonym dostępie do usług on-line dla mieszkańców w zakresie informacji przestrzennej (szt.)	23	23	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA – IP WRPO 2014+.

Zdecydowanie inaczej przedstawia się sytuacja w zakresie osiągnięcia zamierzonych rezultatów *Celu strategicznego 1 - Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju* (tabela 12). W projekcie *P8 - Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji na obszarze funkcjonalnym Poznania* planowane rezultaty zostały osiągnięte w 2/3, przy czym w zakresie sprzedaży energii cieplnej w GJ na cele komunalno-bytowe ogółem osiągnięty rezultat kształtuje się na poziomie 91% wartości docelowej (założono obniżenie wielkości sprzedaży energii cieplnej). W pozostałych dwóch projektach, służących osiągnięciu efektów interwencji w ramach omawianego *Celu strategicznego 1*, planowane rezultaty osiągnięto w pełni lub ich wielkość wielokrotnie przekroczyła

⁶ Wartości wskaźników określono na podstawie danych dla całego województwa wielkopolskiego.

przyjęte wartości docelowe, jak to miało miejsce w przypadku wzrostu oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (337%). Potwierdza to wysoką skuteczność podjętych działań. Świadczy również o ich wysokiej efektywności wynikającej z osiągania znacznie większych rezultatów w stosunku do zakładanych, przy niezmiennym poziomie nakładów finansowych. Niestety wskaźnik liczby osób odwiedzających muzea i oddziały oraz teatry i instytucje muzyczne na 10 tys. mieszkańców osiągnął jedynie 35% wartości docelowej. Należy jednak pamiętać, że wartość tego wskaźnika w dużym stopniu jest determinowana konsekwencjami społeczno-ekonomicznymi pandemii COVID-19, które zasadniczo ograniczyły liczbę odwiedzających publiczne obiekty kultury.

Postęp finansowy związany z realizacją projektów w ramach *Celu strategicznego 1 - Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju* należy ocenić za bezpieczny z punktu widzenia wykorzystania zaplanowanych alokacji oraz prawidłowy w relacji do etapu wykonania zakontraktowanych przedsięwzięć (tabela 13). Wartość zawartych 33 umów wykorzystuje 98% środków UE pozostających do dyspozycji w ramach działań podejmowanych w *Celu strategicznym 1*. Poziom wykorzystania tych środków potwierdzony zawartymi umowami w strukturze realizowanych projektów ZIT waha się od 98% (P8) do 100% (P13), co potwierdza ich prawidłowe i bliskie kompletności wykorzystanie. Bardziej zróżnicowana sytuacja dotyczy rzeczywistego postępu finansowego mierzonego wartością wniosków o płatność, stanowiących podstawę dla refundacji kosztów ponoszonych przez podmioty realizujące przedsięwzięcia w projektach ZIT przyczyniających się do osiągania efektów *Celu strategicznego 1* (tabela 14). Wartość wskaźnika certyfikacji dotyczącego zrealizowanych 29 zakończonych przedsięwzięć wynosi 79%.

Tabela 13 Stan wdrażania Celu strategicznego 1 Strategii ZIT MOFP postęp finansowy – kontraktacja (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Środki UE [PLN]	Liczba umów	Kontraktacja ⁷ [PLN]	Wskaźnik kontraktacji [%]
(P8) <i>Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji w MOF Poznania</i>	59 775 028	23	58 696 517	98%
(P9) <i>Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe</i>	42 640 000	9	41 175 178	97%

⁷ podpisane umowy pomniejszone o oszczędności po płatnościach końcowych

Projekt ZIT	Środki UE [PLN]	Liczba umów	Kontraktacja ⁷ [PLN]	Wskaźnik kontraktacji [%]
(P13) <i>Metropolitalny System Informacji Przestrzennej</i>	14 000 000	1	14 000 000	100%
RAZEM: Cel strategiczny 1	116 415 028	33	113 871 694	98%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA – IP WRPO 2014+.

Tabela 14 Stan wdrażania Celu strategicznego 1 Strategii ZIT MOFP wnioski o płatność – certyfikacja (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Środki UE [PLN]	Liczba projektów zakończonych ⁸	Zatwierdzone wnioski o płatność [PLN]	Wskaźnik certyfikacji (%)
(P8) <i>Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji w MOF Poznania</i>	59 775 028	22	55 005 084	92%
(P9) <i>Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe</i>	42 640 000	7	36 876 417	86%
(P13) <i>Metropolitalny System Informacji Przestrzennej</i>	14 000 000	0	0	0%
RAZEM: Cel strategiczny 1	116 415 028	29	91 881 502	79%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA – IP WRPO 2014+.

W projekcie P8 - *Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji w MOF Poznania* wartość zatwierdzonych wniosków o płatność osiągnęła poziom 92% dostępnej alokacji w tym działaniu. Niższy poziom rzeczywistego wykorzystania dostępnych środków UE obserwuje się w projekcie P9 - *Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe*. W tym przypadku wskaźnik certyfikacji osiągnął poziom 86% dostępnych środków UE. W projekcie P13 - *Metropolitalny System Informacji Przestrzennej* do 31 marca 2022 r. nie zatwierdzono żadnego wniosku o płatność. Należy jednak pamiętać, że przedmiotowy projekt jest wdrażany w trybie pozakonkursowym. Umowa na realizację tego projektu została podpisana dopiero w 2021 r. Determinuje to sposób jego realizacji i wpływa na przepływy finansowe związane z jego realizacją. Podsumowując, mając na względzie *mid-*

⁸ na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność końcową

term przedmiotowej ewaluacji oraz uwzględniając fakt pełnego zakontraktowania przyznanej alokacji, postęp finansowy w analizowanych *Celu strategicznym 1* można ocenić jako niezagrożony i prawidłowy.

3.1.3. Dobre praktyki

W ramach *Celu strategicznego 1*, zgodnie z przyjętą i zidentyfikowaną logiką interwencji realizuje się m.in. przedsięwzięcia w ramach projektu *P9 - Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe*. Mają one zmniejszyć niedostateczny poziom ochrony i rewitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego i doprowadzić do zapewnienia optymalnej opieki nad zabytkami i ochroną dziedzictwa kulturowego w MP. Zakres podejmowanych przedsięwzięć powinien z jednej strony przywracać do pełnej funkcjonalności zdegradowane obiekty dziedzictwa kulturowego, a z drugiej strony sprzyjać ich pełnemu wykorzystaniu wzmacniając jakość kapitału terytorialnego aglomeracji poznańskiej. Na tym tle za szczególnie interesujący, ze względu na jego kompleksowość, uznać należy przedsięwzięcie dotyczące *Restauracji i rewitalizacji Pałacu w Jankowicach - Centrum Integracji* (rycina 7).

Rycina 7 Pałac w Jankowicach po restauracji i rewitalizacji

Źródło: <http://www.zit.metropoliapoznan.pl/poznaj-projekty/lista-beneficjentow-zit/restauracja-i-rewitalizacja-palacu-w-jankowicach-centrum-integracji>

Projekt rewitalizacji zespołu pałacowo-parkowego w Jankowicach zakładał adaptację pałacu klasycystycznego wpisanego do rejestru zabytków wraz z zagospodarowaniem terenu na cele Samorządowej Szkoły Muzycznej i jednostki organizacyjnej gminy *Pałac Jankowice*. Budynek objęty projektem stanowi pałac

klasycystyczny (pierwotnie w stylu pałacu-willi) reprezentujący nurt klasycyzmu romantycznego, zbudowany po roku 1803 dla Wawrzyńca Engeströma i jego żony Rozalii z Chłapowskich przez berlińskiego architekta Dawida Gilly'ego lub jego pracownię. Projekt był realizowany w ramach *Poddziałania 4.4.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego w ramach ZIT dla MOF Poznania WRPO 2014+*. Jego beneficjentem była Gmina Tarnowo Podgórne. Budżet projektu wynosił 18 742,7 tys zł, w tym 6 119,4 tys zł (32,6%) stanowiły europejskie środki publiczne. W ramach projektu adaptacji obiektu zrealizowano następujące działania:

- sporządzenie dokumentacji niezbędnej do przeprowadzenia prac,
- nadzór konserwatorski i inspektor nadzoru,
- przeprowadzenie robót budowlano-konserwatorskich w Pałacu,
- zagospodarowanie terenu,
- prace elektryczne,
- oświetlenie terenu,
- instalacje (wod.-kan., c.o., sanitarne, wentylacja),
- prace z zakresu akustyki,
- fontanna (technologia f. i prace budowlane),
- prace z branży teletechnicznej - nagłośnienie terenu,
- zakup sprzętu i wyposażenia,
- wykonanie systemu oznakowania obiektu i obszaru wokół Pałacu,
- digitalizacja i udostępnianie cyfrowe zasobów kulturowych,
- promocja projektu.

Realizacja projektu umożliwiła poprawę stanu technicznego i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wpłynęła na ożywienie społeczno-gospodarcze poprzez stworzenie unikalnego miejsca o kluczowym znaczeniu dla integracji społecznej oraz dla rozwoju oferty turystycznej i kulturalnej. Na podkreślenie zasługuje podział budynku rewitalizowanego w ramach projektu na liczne strefy funkcjonalne. Ich liczba i zróżnicowany zakres stanowią dowód na realizację dobrze przemyślanej koncepcji wielofunkcyjnego wykorzystania restaurowanego budynku stanowiącego obiekt dziedzictwa kulturowego. Do najważniejszych stref funkcjonalnych należą: strefa kulturalna (Pałac Jankowice), strefa społeczno-integracyjna (Tarnowskie Centrum Senioralne) oraz strefa edukacji artystycznej (Pałac Jankowice i Samorządowa Szkoła Muzyczna). Pozostałe strefy funkcjonalne mają charakter uzupełniający. Należą do nich: strefa ogólnodostępna (garderoba, sanitariaty), strefa rekreacyjna, strefa sakralna (kaplica), strefa turystyczna (hol, sala Uniwersytetu Trzeciego Wieku, sala Tarnowskiego Centrum Senioralnego, kaplica), strefa gastronomiczna (kawiarnia wynajmowana przez podmiot zewnętrzny), strefa techniczna oraz strefa administracyjna.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że realizacja projektu zaktywizowała społeczność lokalną i umożliwiła rozwijanie na terenie pałacu wielu inicjatyw społecznych, edukacyjnych i artystycznych. W obiekcie funkcjonuje Samorządowa Szkoła Muzyczna oraz Tarnowskie Centrum Senioralne wraz z Uniwersytetem Trzeciego Wieku. W pałacu odbywają się zajęcia i warsztaty senioralne m.in. w ramach projektu *Tarnowo*

Podgórze dla Seniorów – działania opiekuńcze i aktywizujące (dofinansowanego ze środków WRPO 2014+) oraz warsztaty senioralne organizowane przez Stowarzyszenie Metropolia Poznań (rycina 8). Dodatkowo realizacja projektu przyczyniła się do pełnego wykorzystania wyjątkowego terenu zielonego, z którym sąsiaduje Pałac w Jankowicach. Park ma 18,5 hektara, na których rosną liczne okazy starodrzewu, wśród których jest wiele pomników przyrody. W centrum parku znajduje się staw z czterema wyspami.

Rycina 8 Aktywności społeczne odbywające się w Pałacu w Jankowicach po restauracji i rewitalizacji obiektu

Źródło: <http://www.zit.metropoliapoznan.pl/poznaj-projekty/lista-beneficjentow-zit/restauracja-i-rewitalizacja-palacu-w-jankowicach-centrum-integracji>

Przestrzenie parkowe zachęcają do organizowania imprez plenerowych, pikników, zlotów czy rajdów. Park zaprasza zarówno osoby aktywne (można tu biegać, poćwiczyć na siłowni zewnętrznej), jak i osoby szukające spokoju na parkowych ławkach i stanowiskach piknikowych. Dla dzieci przygotowano obszerny plac zabaw *pod palmami* i park linowy typu *tyrolka*. W ten sposób na terenie Gminy Tarnowo Podgórne zaczął funkcjonować kompleks oferujący mieszkańcom szeroki katalog usług społecznych, zapewniając przywrócenie pełnych walorów użytkowych obiektom dziedzictwa kulturowego. Aktywności podejmowane przy wykorzystaniu odrestaurowanego obiektu i jego otoczenia sprzyjają wzmacnianiu kapitału terytorialnego, przede wszystkim poprzez oddziaływanie na jakość kapitału ludzkiego poprzez realizowane działania edukacyjne i kapitału społecznego poprzez realizowane działania aktywizujące i integrujące społeczność lokalną. Biorąc po uwagę osiągnięte efekty realizacji projektu (tabela 15) należy go uznać za w pełni wykonany, gwarantujący trwałość rezultatów oraz wyróżniający się dużym zakresem oddziaływania.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że podobne przedsięwzięcia do przedstawionego powyżej i zrealizowanego w Tarnowie Podgórnym zostały wykonane w ramach *Celu Strategicznego 1 Strategii ZIT MOFP* również w innych lokalizacjach, w tym m.in.:

- Zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez modernizację zabytkowego domu kultury w Objezierzu,
- Adaptacja i wyposażenie zabytkowego budynku synagogi w Buku na cele kulturalne,
- Rewitalizacja i ochrona dziedzictwa kulturowego kompleksu Dzieciniec pod Słońcem w Poznaniu,
- Modernizacja Muzeum Śremskiego poprzez rozbudowę budynku muzeum o pawilon wystawowy i salę widowiskową oraz utworzenie nowoczesnej multimedialnej interaktywnej ekspozycji stałej,
- Rewaloryzacja wnętrza dawnego kompleksu cysterskiego w Owińskach,
- Adaptacja historycznego budynku w Chludowie na cele społeczno-kulturalne,
- Rewitalizacja willi *Mimoza* w Puszczykowie na cele społeczno-kulturalne,
- Adaptacja budynku remizy strażackiej na cele Swarzędzkiego Centrum Historii i Sztuki.

Tabela 15 Efekty realizacji projektu „Restauracja i rewitalizacja Pałacu w Jankowicach - Centrum Integracji”

Efekty realizacji projektu
• Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem – 1 szt. • Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 1 szt. • Liczba zakupionych środków trwałych – 18 szt. • Wzrost zatrudnienia we wspieranych podmiotach (innych niż przedsiębiorstwa) – 4 EPC⁹. • Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem – 8 515 osób/rok. • Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne – 8 515 odwiedzin/rok.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.zit.metropoliapoznan.pl/poznaj-projekty/lista-beneficjentow-zit/restauracja-i-rewitalizacja-palacu-w-jankowicach-centrum-integracji>

Wspólną cechą tych przedsięwzięć jest ich zintegrowany charakter. Z jednej strony ich oddziaływanie zapewnia przywracanie i ochronę obiektów dziedzictwa kulturowego oraz poszerzanie wysokiej jakości zaplecza infrastrukturalnego dla działalności kulturalnych, wyróżniającego się niską energochłonnością, a tym samym efektywnością ekonomiczną jego użytkowania. Z drugiej strony wsparcie w ich ramach aktywności społecznej i tworzenie warunków dla jej realizacji przy wykorzystaniu nowych i zmodernizowanych obiektów bezpośrednio wpływa na poprawę kapitału ludzkiego i kapitału społecznego, co determinuje wzrost jakości kapitału terytorialnego MP. Tym samym realizowane przedsięwzięcia przyczyniają się do osiągnięcia trwałych i wieloaspektowych rezultatów

⁹ EPC - Jednostka przeliczeniowa służąca do ustalania stanu zatrudnienia pracowników zatrudnionych na umowy o pracę. Jeden ekwiwalent pełnego czasu pracy (w skrócie EPC) oznacza jeden osobo-rok pracy pełnoetatowej.

Celu strategicznego 1 przyczyniając się istotnie do dążenia do ładu przestrzennego oraz wzmacniania procesu zrównoważonego rozwoju MP.

3.2. CEL STRATEGICZNY 2 – Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej

Cel strategiczny 2 ukierunkowany jest na podejmowanie przedsięwzięć sprzyjających rozwojowi infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej. Podejmowane działania mają stanowić odpowiedź na niedostateczny poziom rozwoju infrastruktury transportowej, szczególnie w zakresie rozwiązań niskoemisyjnych oraz stopnia zintegrowania różnych środków komunikacji publicznej oraz nieoptymalny zakres integracji pasażerskiego transportu kolejowego z innymi formami transportu publicznego i indywidualnego na terenie MP. Ich realizacja ma doprowadzić do zwiększenia liczby korzystających z usług transportu publicznego, czego efektem będzie także zmniejszenie emisji pochodzącej ze zmechanizowanych indywidualnych środków transportu. Powinno to doprowadzić do zmniejszenia antropopresji, spadku poziomu hałasu i wzrostu jakości życia mieszkańców. Zgodnie z przyjętym ukierunkowaniem interwencji rozwojowej podejmowanej w ramach przedmiotowego celu jej efekty powinny również zwiększyć liczbę korzystających z rowerów w codziennych dojazdach, co w konsekwencji doprowadzi także do zmniejszenia emisji pochodzącej ze zmechanizowanych środków transportu. Tym samym ograniczeniu ulegnie niewystarczający poziom rozwinięcia sieci ścieżek rowerowych oraz niedostatecznie efektywna ich integracja na poziomie metropolitalnym. Przedsięwzięcia podejmowane w ramach *Celu strategicznego 2* powinny również zwiększać efektywność transportu oraz przyczyniać się do wzrostu dostępności czasowej miejscowości położonych poza Poznaniem ograniczając tym samym niezadawalający w stosunku do potrzeb poziom spójności sieci drogowej i powiązań z istniejącymi drogami szybkiego ruchu. Przyjęto, że przedsięwzięcia służące realizacji *Celu strategicznego 2* będą realizowane poprzez trzy projekty ZIT:

- *P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania;*
- *P7 - Metropolitalny system tras rowerowych;*
- *P6 - Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania.*

Programowanie działań w ramach *Celu strategicznego 2* odpowiada dwóm celom tematycznym UE: *CT 4 – Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach* i *CT 7 - Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej* (tabela 16). W konsekwencji realizacja wskazanych projektów odbywa się w dwóch Osiach

priorytetowych WRPO 2014+, odpowiednio 3. *Energia* i 5. *Transport*. Źródłem finansowania zaplanowanej interwencji są nabory ogłaszane dla dwóch Poddziałiań WRPO 2014+: *Poddziałanie 3.3.3 Wspieranie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska w ramach ZIT dla MOF Poznania. Typ projektu I Inwestycje funkcjonalnie powiązane z tworzeniem systemu zintegrowanych węzłów przesiadkowych (ZWP) oraz Typ projektu II Rozbudowa systemu tras rowerowych na obszarze funkcjonalnym Poznania* i *Poddziałanie 5.1.3 Infrastruktura drogowa regionu w ramach ZIT dla MOF Poznania*.

Tabela 16 Tabela transpozycji Celu strategicznego 2 Strategii ZIT MOFP na cele tematyczne UE, priorytety inwestycyjne oraz osie priorytetowe i Poddziałania Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020

Cel strategiczny Strategii ZIT MOFP	Projekt ZIT	Cel tematyczny UE	Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	Oś priorytetowa WRPO 2014+	Poddziałanie WRPO 2014+
Cel 2 Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej	(P1) <i>Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania</i>	CT 4	PI 4e	3. Energia	Poddziałanie 3.3.3 Wspieranie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska w ramach ZIT dla MOF Poznania. Typ projektu I Inwestycje funkcjonalnie powiązane z tworzeniem systemu zintegrowanych węzłów przesiadkowych (ZWP)
	(P7) <i>Metropolitalny system tras rowerowych</i>	CT 4	PI 4e	3. Energia	Poddziałanie 3.3.3 Wspieranie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska w ramach ZIT dla MOF Poznania. Typ projektu II Rozbudowa systemu tras rowerowych na obszarze funkcjonalnym Poznania
	(P6) <i>Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania</i>	CT 7	PI 7b	5. Transport	Poddziałanie 5.1.3 Infrastruktura drogowa regionu w ramach ZIT dla MOF Poznania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

3.2.1. Logika interwencji

Logika interwencji w *Celu Strategicznym 2 - Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej* wykorzystuje trzy elementarne zależności przyczynowo-skutkowe. Po pierwsze rozwój infrastruktury transportowej ukierunkowany na preferowanie transportu publicznego zmniejsza stopień wykorzystania indywidualnych środków transportu, co przyczynia się do ograniczenia kosztów ekonomicznych i kongestii na drogach oraz korzystnie wpływa na jakość powietrza atmosferycznego. Po drugie preferencja dla niskoemisyjnej komunikacji publicznej przyczynia się do zmniejszania stopnia niskiej emisji generowanej przez środki transportu, ograniczając poziom antropopresji i poprawiając kondycję środowiska przyrodniczego. Po trzecie rozwój zintegrowanej komunikacji publicznej, łączącej różne środki transportu w jeden spójny system, efektywnie i skutecznie wpływa na zmniejszenie kosztów ekonomicznych i poprawę dostępności oraz ogranicza skalę zjawiska wykluczenia komunikacyjnego. Uzasadnia to w pełni podejmowanie interwencji publicznej ukierunkowanej zgodnie z zakresem tematycznym *Celu strategicznego 2*, której rezultaty mają charakter zintegrowany obejmując zarówno rezultaty środowiskowe, jak i ekonomiczne oraz społeczne, co słusznie uwzględniono w założeniach Strategii ZIT MOFP. Identyfikację logiki interwencji z uwzględnieniem teorii bazowej, teorii działania oraz teorii wdrażania przedstawia tabela 17.

Tabela 17 **Logika interwencji w Celu strategicznym 2 Strategii ZIT MOFP**

Teoria bazowa
Potrzeba podjęcia działań sprzyjających rozwojowi infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej (<i>Cel strategiczny 2 Strategii ZIT MOFP</i>) w pełni wpisuje się w założenia teoretyczne koncepcji wyjaśniających współczesne procesy rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie regionalnym i lokalnym. Jakość i efektywność funkcjonowania kapitału terytorialnego w procesach rozwojowych jest warunkowana stopniem jego relacyjności wewnętrznej, która zgodnie z założeniami teorii rozwoju endogenicznego determinuje użyteczność zasobów lokalnych każdego terytorium. Infrastruktura transportowa oraz organizacja przy jej wykorzystaniu przewozów poprzez zaplanowanie zasad funkcjonowania komunikacji publicznej bezpośrednio wpływają na kształtowanie wszystkich czynników rozwoju tworzących kapitał terytorialny. Umożliwiają one z jednej strony wzmacnianie jakości kapitału ludzkiego (m.in. dostęp do edukacji), a z drugiej strony warunkują wykorzystanie kapitału ludzkiego w procesach gospodarczych (m.in. dostęp do miejsc pracy). Wpływają one również na kształtowanie jakości kapitału społecznego ułatwiając nawiązywanie relacji międzyludzkich. Bezpośrednio wzmacniają także zasoby kapitału materialnego powiększając lub podnosząc wartość infrastruktury technicznej, a pośrednio przyczyniając się do poprawy jakości środowiska przyrodniczego. Obniżają koszty indywidualne i publiczne wpływając na poprawę stanu kapitału finansowego.

Przyczyniają się też wymiennie do tworzenia środowiska relacyjnego sprzyjającego innowacyjności. Za szczególne ważne należy uznać wynikające z przyjętego pola interwencji założenie zgodnie, z którym interwencja dotycząca rozwoju infrastruktury transportowej na terenie MP musi być realizowana w sposób zintegrowany oraz przy jednoczesnym oddziaływaniu na rozwój parametrów technicznych sieci transportowej oraz ruch w tej sieci kształtowany przez organizację transportu. Programowanie tak pomyślanej interwencji z uwzględnieniem jej pozytywnego oddziaływania na wymiar środowiskowo-przestrzenny, ekonomiczny i społeczny stanowi współcześnie podstawowy warunek właściwie zaplanowanych i efektywnie realizowanych działań prorozwojowych. Efekty podejmowanych działań powinny bezpośrednio przyczyniać się do poprawy spójności obszaru MP podnosząc jakość jej kapitału terytorialnego. Pozwala to ograniczać koszty ekonomiczne i społeczne funkcjonowania systemów społeczno-gospodarczych oraz tworzy warunki dla ograniczania skali nieodwracalnych zmian wynikających z niesprawności rynku (*market failures*) i niedoskonałości politycznych (*government failures*). Poprawia to atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną obszarów MP, tworząc warunki dla zmniejszania zjawiska niekontrolowanej suburbanizacji prowadzącej do chaosu przestrzennego. Przedmiotowa interwencja w mniejszym stopniu związana jest z założeniami teoretycznymi ekonomii instytucjonalnej. Należy jednak pamiętać, że poprawa spójności terytorium tworzy lepsze warunki dla funkcjonowania zarówno instytucji nieformalnych, jak i formalnych determinując możliwości nawiązywania i wzmacniania relacji społecznych. Zaplanowane pole interwencji w *Celu strategicznym 2 - Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej* wiąże się bezpośrednio z założeniami nowej geografii ekonomicznej zwracającej uwagę na wpływ lokalizacji oraz dostępności na przebieg współczesnych procesów społeczno-gospodarczych, zachodzących pod rosnącą presją megatrendów, w tym międzynarodowej integracji gospodarczej i globalizacji oraz coraz częstszych i coraz głębszych zjawisk kryzysowych. Infrastruktura transportowa i organizacja przewozów publicznych przy jej wykorzystaniu mają szczególne znaczenie dla rozwoju MOF do jakich należy MP. Jakość infrastruktury transportowej i sprawność jej wykorzystania wpływają bezpośrednio na wzmacnianie efektów aglomeracji oraz determinuje powstawanie i rozwój efektów dyfuzji, tworząc przewagi lokalizacyjne tych obszarów, na co wprost zwracają uwagę założenia teoretyczne nowej geografii ekonomicznej. Działania w *Celu strategicznym 2* wzmacniają jakość kapitału terytorialnego co sprzyja wykorzystaniu efektów rozlewania się wiedzy, efektów sieciowych, w tym przepływów kooperacyjnych, w zakresie rozwoju których obszary aglomeracyjne, do których należy MP, są szczególnie predysponowane. W podejmowanych przedsięwzięciach należy pamiętać o konieczności przeciwdziałania kulturze uzależnienia od pomocy (*dependency culture*) i faworyzowania osób oczekujących na rentę wsparcia (*rent-seekers*) kosztem innowatorów.

Interpretacja i synteza wyników diagnozy stanu zawarta w Strategii ZIT MOFP wskazuje na uwzględnienie powyższych prawidłowości, co potwierdzają

sformułowane w ramach analizy SWOT słabe strony i zagrożenia związane z funkcjonowaniem infrastruktury i organizacji transportu MP, do których zalicza się:

- niewystarczającą spójność sieci drogowej z powodu ograniczonej przepustowości i jakości dróg gminnych i powiatowych powiązanych z nowo zbudowanymi drogami szybkiego ruchu,
- zjawisko kongestii (zatłoczenia) w mieście i na drogach wlotowych do Poznania,
- niski stan bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- niedostateczną integrację sieci kolejowej z innymi formami transportu publicznego i indywidualnego,
- zły stan techniczny sieci kolejowej na niektórych szlakach,
- zły stan części dworców i przystanków kolejowych i ich nieprzystosowanie do nowoczesnego transportu metropolitalnego,
- niewystarczającą liczbę ścieżek rowerowych oraz słabą integrację ich sieci w skali całej Metropolii,
- brak sieci parkingów P&R i B&R,
- zjawisko rezygnacji mieszkańców Metropolii z transportu publicznego na rzecz indywidualnego,
- kosztowność usług transportu publicznego,
- brak woli samorządów do zacieśniania integracji taryfowo-biletowej w całym obszarze funkcjonalnym Poznania,
- w przypadku braku dalszego postępu w usprawnianiu transportu publicznego, rezygnację części mieszkańców Metropolii z transportu publicznego na rzecz indywidualnego, dalszy rozwój motoryzacji indywidualnej,
- problemy prawne (np. dotyczące organizacji związku międzygminnego transportu publicznego),
- duże zadłużenie budżetów gminnych i niewielkie możliwości inwestycyjne, duże koszty ponoszone na remonty i utrzymanie istniejącej infrastruktury transportowej,
- nieudane zmiany preferencji mieszkańców w kierunku upowszechnienia wykorzystywania transportu publicznego,
- wzrost liczby samochodów na drogach Metropolii Poznań i w efekcie rosnącą kongestię.

Odpowiedzią na w/w wyzwania stanowią przedsięwzięcia możliwe do realizacji w ramach prawidłowo zaprogramowanych w ramach *Celu strategicznego 2* projektów ZIT.

Teoria działania

Celem interwencji podejmowanej w ramach *Celu strategicznego 2* jest rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej.

Zaplanowany zakres interwencji jest trafny i w pełni uzasadniony wskazanymi prawidłowościami procesu rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie regionalnym i lokalnym oraz wynikami diagnozy stanu MP.

P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania

Celem projektu jest poprawa funkcjonowania transportu publicznego w MOFP, przy jednoczesnym zmniejszeniu emisji CO₂, co ma zostać osiągnięte dzięki lepszej integracji różnych form przemieszczania się na obszarze funkcjonalnym. Szczególną rolę w tym względzie odgrywać będzie Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM), jako niskoemisyjna forma transportu stanowiąca alternatywę dla indywidualnego transportu samochodowego na linii Poznań – obszary podmiejskie. Stworzenie sprawnego systemu transportu zbiorowego, integrującego transport szynowy (kolejowy i tramwajowy) skłaniać będzie mieszkańców i osoby przyjezdne do korzystania z komunikacji publicznej, która stanie się szybka, niezawodna i atrakcyjna cenowo. Kluczową częścią projektu jest budowa punktów przesiadkowych, które będą integrować różne formy transportu indywidualnego z komunikacją kolejową i tramwajową. Realizowane będą działania zwiększające liczbę miejsc parkingowych w obiektach P&R, poprawiające dostępność komunikacji publicznej dla mieszkańców MOFP oraz skracające czas dojazdu komunikacją publiczną do pracy, szkół i placówek usługowych w tym obszarze. Będą one sprzyjać zmianie zachowań komunikacyjnych mieszkańców MP, w tym rezygnacji z indywidualnego transportu samochodowego na rzecz transportu zbiorowego wybieranego jako podstawowy środek przemieszczania się w obrębie aglomeracji. Realizacja projektu wpłynie na redukcję zatłoczenia komunikacyjnego, szczególnie w mieście Poznaniu, co przełoży się także na poprawę stanu środowiska przyrodniczego.

Głównym działaniem w ramach projektu *P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania* będzie budowa systemu zintegrowanych węzłów przesiadkowych (ZWP). ZWP to miejsce umożliwiające dogodną zmianę środka transportu wyposażone w niezbędną dla obsługi podróży infrastrukturę, w szczególności: miejsca postojowe, przystanki komunikacyjne, punkty sprzedaży biletów, systemy informacyjne umożliwiające zapoznanie się zwłaszcza z rozkładem jazdy, linią komunikacyjną lub siecią. W ramach podejmowanych przedsięwzięć możliwe jest dofinansowanie kosztów tworzenia ZWP przy istniejących stacjach i przystankach kolejowych położonych w MOFP, a także przy kluczowych z punktu widzenia funkcjonowania systemu transportu publicznego MOFP – węzłach systemu transportowego Miasta Poznania, integrujących istniejącą i planowaną sieć tramwajową z zewnętrzną komunikacją publiczną i indywidualną w sposób zapewniający sprawny dostęp do Poznania jako rdzenia Metropolii. W gminach pozbawionych funkcjonującej komunikacji kolejowej węzły przesiadkowe mogą być tworzone przy istniejących przystankach komunikacji autobusowej, dowożącej pasażerów do trakcji kolejowej lub tramwajowej. Ponadto w ramach projektu mogą być

także realizowane węzły przesiadkowe położone przy wodnych liniach komunikacyjnych. W ramach projektu *P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania* mogą być realizowane inwestycje funkcjonalnie powiązane z tworzeniem systemu zintegrowanych węzłów przesiadkowych polegające w szczególności na:

- budowie, przebudowie, rozbudowie lub modernizacji dojeżdż (w tym podziemnych przejść dla pasażerów z peronów do ZWP) i dróg dojazdowych oraz dojazdowych tras rowerowych,
- budowie, przebudowie, rozbudowie lub modernizacji innych elementów infrastruktury służących poprawie jakości obsługi i zwiększeniu bezpieczeństwa pasażerów ZWP, w tym peronów dla autobusów, pętli autobusowych, wiat przystankowych, zatok autobusowych, oświetlenia miejsc obsługi podróżnych,
- budowie elementów infrastruktury drogowej (tuneli i wiaduktów), eliminujących kolizje dróg z liniami kolejowymi objętymi zasięgiem Poznańskiej Kolei Metropolitalnej,
- budowie lub przebudowie elementów infrastruktury drogowej umożliwiających wprowadzenie priorytetów dla transportu zbiorowego w zakresie niezbędnym dla właściwego wykonywania robót drogowych dotyczących infrastruktury transportu zbiorowego i uzasadnionych z punktu widzenia technologicznego,
- budowie systemów zarządzania i organizacji ruchu (w tym systemów oznakowania i informacji pasażerskiej, gromadzenia i przetwarzania danych, dystrybucji i identyfikacji biletów, wspólny bilet i inne),
- budowie, przebudowie, rozbudowie lub modernizacji parkingów typu P&R, B&R, K&R wraz z urządzeniami towarzyszącymi (np. system monitorowania, zarządzania), a także budowli i budynków stanowiących infrastrukturę niezbędną do obsługi podróżnych,
- zakupie niskoemisyjnych autobusów służących do dowożenia pasażerów do ZWP,
- budowie, przebudowie, rozbudowie lub modernizacji zapleczy technicznych do obsługi autobusów – wyłącznie w połączeniu z inwestycją opisaną w pkt. 7,
- inwestycjach związanych z uruchomieniem w obrębie oddziaływania ZWP towarzyszących usług transportowych (np. wypożyczalnia samochodów elektrycznych, stacje rowerów publicznych/miejskich),
- działaniach informacyjno-promocyjnych zachęcających do korzystania z niskoemisyjnych form mobilności miejskiej - publicznego transportu zbiorowego, rowerowego lub ruchu pieszego (wyłącznie jako dodatkowy element projektu inwestycyjnego).

W ramach projektu *P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania* zakłada się również realizację przedsięwzięcia pt. *Budowa*

zintegrowanego węzła transportowego Grunwaldzka, w miejscu przejazdu przez linię kolejową E 20, które ma być realizowane w trybie pozakonkursowym. Przedmiotowe przedsięwzięcie będzie realizowany w partnerstwie Miasta Poznania z Powiatem Poznańskim i Gminą Komorniki, liderem projektu będzie miasto Poznań.

Beneficjentami działań realizowanych w ramach projektu trybu konkursowego są: JST, ich związki, stowarzyszenia i jednostki organizacyjne, komunalne osoby prawne oraz operatorzy publicznego transportu zbiorowego z MOF Poznania.

Rezultatem strategicznym realizacji projektu ma być wzrost udziału transportu publicznego w dojazdach do pracy w MP. Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023
Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych (szt.)	39	Liczba osób korzystających z wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych (osoby/rok)	0	354 518
Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "park&ride" (szt.)	394	Liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "park&ride" (szt/rok)	0	70 904
Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej (szt.)	12	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony ekwiwalentu CO ₂ /rok)	0	6 253
		Udział transportu publicznego w dojazdach do pracy w Metropolii Poznań (%)	41%	42%

P7 - Metropolitalny system tras rowerowych

Celem projektu jest poprawa stanu oraz rozbudowa dróg rowerowych, a także towarzyszącej infrastruktury rowerowej (np. publicznych parkingów rowerowych, kładek rowerowych, systemu publicznych rowerów miejskich i towarowych), co pozwoli na stworzenie spójnego systemu infrastruktury rowerowej, skorelowanego z systemem parkingów B&R oraz zintegrowanymi węzłami przesiadkowymi, cechującego się wysoką jakością. Rezultatem działania będzie także zwiększenie udziału podróży wykonywanych rowerem w ramach wszystkich przemieszczeń na obszarze objętym projektem oraz poprawa bezpieczeństwa i komfortu jazdy. Rower stanie się alternatywą dla przemieszczeń wykonywanych samochodem na krótszych dystansach (do 5-7 km). Promowanie dróg rowerowych i roweru jako środka transportu przyczyni się do wzrostu świadomości społecznej w zakresie efektywnego

wykorzystania energii, co powinno przełożyć się na zachowania sprzyjające oszczędzaniu energii i tym samym na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do otoczenia. Projekt P7 – *Metropolitalny system tras rowerowych* przewiduje realizację dwóch zasadniczych działań:

- 7.1. - *Budowa Wartostrady pieszo-rowerowej*. Przedsięwzięcie Wartostrada pieszo-rowerowa polega na budowie układu pieszo-jezdnego (dróg pieszych i rowerowych) w dolinie rzeki Warty na terenie zalewowym i na wałach wraz z układem ścieżek do komunikacji poprzecznej oraz towarzyszącą infrastrukturą rowerową (np. publiczne parkingi rowerowe, kładki rowerowe, system publicznych rowerów miejskich). Obejmuje ono swoim zasięgiem część doliny Warty w granicach MP oraz towarzyszącą infrastrukturę rowerową (np. publiczne parkingi rowerowe, kładki rowerowe, system publicznych rowerów miejskich i towarowych). Trasa zapewni swobodne i bezkolizyjne przemieszczanie się rowerzystom wzdłuż rzeki Warty na obszarze funkcjonalnym Poznania, co zwiększy atrakcyjność ruchu rowerowego jako alternatywy dla ruchu samochodowego. Docelowo Wartostrada stanie się najważniejszym szlakiem rowerowym MP w relacji północ – południe. Beneficjent będzie zobowiązany w ramach projektu przeprowadzić działania informacyjno-promocyjne nowo wybudowanej trasy.
- 7.2 - *Rozbudowa systemu tras rowerowych na obszarze funkcjonalnym Poznania*. Budowa tras rowerowych na obszarze funkcjonalnym Poznania ma na celu zwiększenie dostępności potencjalnych źródeł i celów podróży. W Poznaniu łączna długość MP cechuje bardzo zróżnicowany stan infrastruktury rowerowej. W ramach projektu powstaną drogi, które połączą dotychczas istniejące odcinki. Powstanie spójna sieć dróg rowerowych. Istotnym elementem działania będzie budowa tras rowerowych prowadzących do zintegrowanych węzłów przesiadkowych. Poprawie ulegnie też jakość powstających ścieżek i dróg. W ramach przedmiotowego działania może być także rozbudowywany międzydzielnicowy układ dróg rowerowych w Poznaniu, będący elementem metropolitalnej sieci dróg rowerowych. W ramach projektu przewiduje się prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych zachęcających do korzystania z transportu rowerowego na nowo wybudowanych ścieżkach rowerowych. Efektem realizacji działania będzie zwiększenie liczby osób korzystających z rowerów w codziennych dojazdach do pracy i szkół oraz do lokalnych centrów usług, a także rozwój turystyki rowerowej w MOFP. Założenia związane z rozbudową systemu tras rowerowych są zgodne z *Koncepcją Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań*. Wsparcie będą mogły otrzymać kompleksowe inwestycje obejmujące co najmniej dwa spośród wskazanych poniżej rodzajów przedsięwzięć polegających na:
 - a) budowie, przebudowie i modernizacji dróg dla rowerów oraz uzupełniającą infrastrukturę rowerową (publiczne parkingi rowerowe, kładki rowerowe i pieszo-rowerowe zlokalizowane w ciągach ścieżek rowerowych oraz systemy rowerów publicznych/miejskich, itp.),

- b) budowie, przebudowie, rozbudowie i modernizacji następujących elementów infrastruktury transportu publicznego:
 - ✓ pasów ruchu dla rowerów,
 - ✓ parkingów B&R (wyłącznie jako element projektu).
- c) montażu efektywnego energetycznie oświetlenia lub modernizacji oświetlenia pod kątem zwiększenia jego energooszczędności, dla elementów wskazanych w pkt. a-b (wyłącznie jako element projektu),
- d) budowie elementów systemów zarządzania i organizacji ruchu tj. Inteligentne Systemy Transportowe, zakup i montaż urządzeń z zakresu telematyki służących komunikacji publicznej, (w tym np. elektroniczne tablice informacyjne) w powiązaniu z elementami wskazanymi w pkt. a-b (wyłącznie jako element projektu),
- e) działaniach informacyjnych i promocyjnych dotyczących transportu publicznego, rowerowego i pieszego (wyłącznie jako element projektu inwestycyjnego składającego się z minimum dwóch elementów wskazanych w pkt. a-d).

Beneficjentami działań realizowanych w ramach projektu są: Miasto Poznań, w przypadku Budowy Wartostrady pieszo-rowerowej (tryb pozakonkursowy) oraz JST, ich związki i jednostki organizacyjne oraz komunalne osoby prawne, w przypadku rozwoju systemu tras rowerowych na obszarze funkcjonalnym Poznania (tryb konkursowy).

Rezultatem strategicznym realizacji projektu ma być wzrost udziału rowerów w dojazdach do pracy i szkół w MP. Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023
Długość dróg dla rowerów (km)	62	Liczba osób korzystających z wybudowanych dróg rowerowych (osoby/rok)	0	208 696
Liczba gmin na terenie, których zostaną wybudowane drogi dla rowerów (szt.)	17	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony ekwiwalentu CO ₂ /rok)	0	388
		Udział rowerów w dojazdach do pracy i szkół w Metropolii Poznań (%)	4,7%	5%

P6 - Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania

Celem projektu jest poprawa funkcjonowania transportu drogowego w obszarze funkcjonalnym Poznania. Powinno się go osiągnąć poprzez budowę, przebudowę i modernizację sieci drogowej, w taki sposób, aby wzmacniała ona powiązania jednostek wewnątrz obszaru funkcjonalnego, umożliwiając połączenie ich z główną siecią drogową regionu. Rozbudowa sieci drogowej zapewni lepszą spójność obszaru oraz poprawi jego dostępność. Wpłynie także na wzrost konkurencyjności MP poprzez wzmocnienie funkcji transportowych. Odpowiednia infrastruktura drogowa zapewni dobrą dostępność czasową i ekonomiczną wszystkich miejsc w obszarze funkcjonalnym Poznania, co przyczyni się do zrównoważonego rozwoju całej MP. Przyjęto założenie, że w ramach projektu możliwa będzie realizacja wyłącznie przedsięwzięć uwzględnionych w regionalnym planie transportowym.

P6 - Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania przewiduje realizację dwóch zasadniczych działań:

- *6.1. - Przebudowa ul. Gdyńskiej (DW 196) od granicy miasta do zjazdu do Centralnej Oczyszczalni Ścieków.* Ulica Gdyńska na terenie gminy Czerwonak jest drogą wojewódzką nr 196 Poznań – Wągrowiec. Planowana jest przebudowa tej drogi na odcinku od granicy miasta Poznania do zjazdu do Centralnej Oczyszczalni Ścieków. Aktualnie droga posiada jedną jezdnię o szerokości 7,0 m. Po stronie zachodniej drogi przebiega jednotorowa linia kolejowa Poznań – Wągrowiec. Droga wyposażona jest obustronnie w zatoki autobusowe. Nawierzchnia drogi znajduje się w średnim stanie technicznym. Na drodze występują utrudnienia w ruchu spowodowane przez pojazdy skręcające w lewo w drogi boczne. Istotnym problemem jest także brak chodników i ścieżek rowerowych, szczególnie przy granicy miasta Poznania oraz w rejonie dojścia do skrzyżowania z ul. Poznańską, do zatok autobusowych i do przystanku PKP. DW 196 ul. Gdyńska integruje się z węzłami drogowymi na drogach szybkiego ruchu przez drogi przebiegające na terenie miasta Poznania i w jego otoczeniu tj.: (1) z autostradą A2 - węzeł Krzesiny poprzez ul. Nowe Zawady i Jana Pawła II oraz ul. Krzywoustego, (2) z drogą ekspresową S5 - węzeł Kostrzyn poprzez ul. Bałtycką i Warszawską (DK 92), (3) z drogą ekspresową S11 - węzeł Tarnowo Podgórne poprzez ul. Lechicką, Lutycką i Dąbrowskiego (DK 92).
- *6.2. - Przebudowa ul. Gdyńskiej (DW 196) od skrzyżowania z ul. Bałtycką do granicy miasta.* Ulica Gdyńska na terenie miasta Poznania jest drogą wojewódzką nr 196 Poznań – Wągrowiec. Planowana jest przebudowa tej drogi od skrzyżowania z ul. Bałtycką tj. drogą krajową nr 92 Warszawa – Poznań – Świecko do granicy miasta. Aktualnie droga posiada jedną jezdnię o szerokości 7,0 m z jednostronną ścieżką rowerową szerokości 2,5 m po stronie wschodniej. Po stronie wschodniej drogi przebiega jednotorowa linia kolejowa Poznań – Wągrowiec. Droga wyposażona jest w zatoki autobusowe po stronie zachodniej

– brak zatok autobusowych po stronie linii kolejowej. Na przedmiotowym odcinku drogi znajdują się dwa przejazdy kolejowe: jeden niestrzeżony w obrębie skrzyżowania z ul. Bałtycką z bocznicą kolejową i drugi w km 1+300 w pobliżu granicy miasta strzeżony z linią kolejową Poznań-Wągrowiec w obrębie przystanku kolejowego Poznań – Karolin. Nawierzchnia drogi znajduje się w średnim stanie technicznym. Na drodze występują utrudnienia w ruchu spowodowane przez pojazdy skręcające w lewo w drogi boczne oraz w liczne zjazdy publiczne do zakładów pracy, a także autobusy komunikacji publicznej zatrzymujące się na pasie ruchu bez zatok po stronie linii kolejowej. Ponadto przy granicy miasta przy przystanku kolejowym Poznań – Karolin nie jest uporządkowany ruch pieszy wzdłuż drogi – dojście do skrzyżowania z ul. Poznańską, do zatok autobusowych oraz do przystanku PKP. Nad drogą wojewódzką pomiędzy przejazdem kolejowym a znajdującym się już na terenie gminy Czerwonak skrzyżowaniem z ulicą Poznańską przebiega po wiadukcie dwutorowa kolejowa obwodnica miasta. W planach zagospodarowania przestrzennego miasta w przyszłości planuje się wzdłuż obwodnicy kolejowej od strony miasta budowę III Ramy Komunikacyjnej – drogę dwujezdniową wraz z węzłem drogowym DW 196 (ul. Gdyńską). DW 196 ul. Gdyńska integruje się z węzłami drogowymi na drogach szybkiego ruchu przez drogi przebiegające na terenie miasta Poznania i w jego otoczeniu tj.: (1) z autostradą A2 - węzeł Krzesiny poprzez ul. Nowe Zawady i Jana Pawła II oraz ul. Krzywoustego, (2) z drogą ekspresową S5 - węzeł Kostrzyn poprzez ul. Bałtycką i Warszawską (DK 92), (3) z drogą ekspresową S11 - węzeł Tarnowo Podgórne poprzez ul. Lechicką, Lutycką i Dąbrowskiego (DK 92).

Beneficjentem działań realizowanych w ramach projektu jest Miasto Poznań. Obydwa projekty realizowane są w trybie pozakonkursowym.

Rezultatem strategicznym realizacji projektu ma być wzrost liczby ośrodków gminnych o polepszonej dostępności drogowej do Poznania Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023
Długość przebudowanych dróg wojewódzkich (km)	3	Liczba ludności w gminach o polepszonej dostępności do infrastruktury TEN-T (osoby)	0	82 352

			Liczba ośrodków gminnych o polepszonej dostępności drogowej do Poznania (szt.)	0	4
Teoria wdrażania					
Wdrażanie w/w działań zmierzających do osiągnięcia wskazanych produktów i rezultatów <i>Celu strategicznego 2 Strategii ZIT MOFP</i> zostało powierzone SMP jako IP WRPO 2014+. Podstawą ich finansowania są nabory ogłaszane w ramach realizacji WRPO 2014+ do dwóch poddziałań tego Programu przewidzianych w dwóch Osiach priorytetowych: 3. <i>Energia</i> i 5. <i>Transport</i>. Są to: • <i>Poddziałanie 3.3.3 Wsparcie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska w ramach ZIT dla MOF Poznania. Typ projektu I Inwestycje funkcjonalnie powiązane z tworzeniem systemu zintegrowanych węzłów przesiadkowych (ZWP)/ RPWP.03.03.03 umożliwiające finansowanie projektu P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania,</i> • <i>Poddziałanie 3.3.3 Wsparcie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska w ramach ZIT dla MOF Poznania. Typ projektu II Rozbudowa systemu tras rowerowych na obszarze funkcjonalnym Poznania/ RPWP.03.03.03 umożliwiające finansowanie projektu P7 - Metropolitalny system tras rowerowych,</i> • <i>Poddziałanie 5.1.3 Infrastruktura drogowa regionu w ramach ZIT dla MOF Poznania/ RPWP.05.01.03 umożliwiające finansowanie projektu P6 - Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania.</i> Łączne nakłady środków na realizację przedsięwzięć w ramach w/w projektów wynoszą 156 113,98 tys. EUR (72,2% ogólnej alokacji Strategii ZIT MOFP), przy dofinansowaniu UE wynoszącym 131 006,0 tys. EUR (84%). Ponad 3/4 tych nakładów przeznacza się na realizację przedsięwzięć związanych z funkcjonowaniem transportu publicznego w MOFP poprzez integrację systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego. Zaplanowane nakłady na dwa pozostałe projekty dotyczące rozbudowy systemu tras rowerowych oraz integracji sieci dróg wojewódzkich przeznacza się po ok. 10% planowanych łącznych nakładów przeznaczonych na działania podejmowane w ramach <i>Celu strategicznego 2 - Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej</i>. Wybór projektów odbywa się na zasadach obowiązujących w Polsce w programach współfinansowanych przez europejskie środki publiczne w perspektywie 2014-2020, które uszczegóławiają zapisy WRPO 2014+. W przypadku przedsięwzięć realizowanych do działań <i>Cel strategicznego 2 ZIT MOFP</i> w przypadku projektu P1 zastosowano tryb konkursowy, a w zakresie realizacji przedsięwzięcia Projekt pt. <i>Budowa zintegrowanego węzła transportowego Grunwaldzka w miejscu przejazdu przez</i>					

linię kolejową E20 - tryb pozakonkursowy. Realizacja działań w P6 opiera się na trybie pozakonkursowym. Natomiast działania w P7 w przypadku Budowy Wartostrady pieszo-rowerowej są realizowane w trybie pozakonkursowym, a w zakresie Rozbudowy systemu tras rowerowych na obszarze funkcjonalnym Poznania w trybie konkursowym.

Przyjęty sposób wdrażania tworzy warunki dla interwencji skutecznej i efektywnej oraz użytecznej w dłuższej perspektywie czasu, zgodnej z trafnie rozpoznanymi potrzebami MP.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

3.2.2. Stan wdrażania

W ramach wdrażania działań *Celu strategicznego 2 Strategii ZIT MOFP* do dnia 31 marca 2022 r. ogłoszono dziewięć naborów wniosków w trybie konkursowym, pięć w ramach projektu P1 - *Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania* oraz cztery w ramach projektu P7 - *Metropolitalny system tras rowerowych*. Łącznie złożono na nie 82 aplikacje (w przypadku P1 - 60 aplikacji, a w przypadku P7 - 22 aplikacje). Dodatkowo przeprowadzono postępowania pozakonkursowe: jedno w projekcie P1 - *Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania*, trzy w projekcie P6 - *Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania*, który był w całości realizowany w trybie pozakonkursowym oraz jedno w projekcie P7 - *Metropolitalny system tras rowerowych*. W wyniku oceny formalnej i merytorycznej złożonych wniosków oraz ich klasyfikacji rankingowej zaakceptowano do realizacji i podpisano umowy w sumie dla 58 projektów, z których 33 zostały w pełni zrealizowane, a tym samym zakończone i rozliczone, a 15 kolejnych jest już zakończonych i czeka na ocenę wniosku o płatność końcową.

Tabela 18 Stan wdrażania Celu strategicznego 2 Strategii ZIT MOFP wskaźniki produktu (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika produktu (jednostka)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
(P1) <i>Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania</i>	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych (szt.)	39	53	136%

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika produktu (jednostka)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
	Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "park&ride" (szt.)	394	3 935	999%
	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej (szt.)	12	71	592%
(P7) Metropolitalny system tras rowerowych	Długość dróg dla rowerów (km)	62	64	103%
	Liczba gmin na terenie, których zostaną wybudowane drogi dla rowerów (szt.)	17	14	82%
(P6) Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania	Długość przebudowanych dróg wojewódzkich (km)	3	2,62	87%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

Postęp rzeczowy realizacji *Celu strategicznego 2* mierzony wartościami wskaźników produktu i rezultatu przedsięwzięć zakontraktowanych zawartymi umowami potwierdza zakres realizacji zaplanowanych działań skutkujący osiągnięciem zamierzonych efektów (tabela 18 i tabela 19). Wskaźniki produktu znacząco przekroczyły wartości docelowe w przypadku *P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania* (od 139% do 999% wartości docelowej). Uzyskane produkty stanowią dowód na szerokie oddziaływanie systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania. Na uwagę zasługuje zwłaszcza fakt blisko dziesięciokrotnego przekroczenia planowanej liczb miejsc postojowych w obiektach typu *park&ride* (999%) oraz blisko sześciokrotnego przekroczenia planowanej liczby zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej (592%). Wartość wskaźnika produktu w przypadku dwóch pozostałych projektów realizowanych w ramach *Celu strategicznego 2* osiągają wartości bardzo zbliżone do docelowych. Ich osiągnięcie nie jest zagrożone. Podobnie jak w przypadku produktów, również rezultaty podjętych działań osiągnęły poziom znacznie przekraczający pierwotnie przyjęte założenia.

Tabela 19 Stan wdrażania Celu strategicznego 2 Strategii ZIT MOFP wskaźniki rezultatu (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika rezultatu (jednostka)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
(P1) <i>Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania</i>	Liczba osób korzystających z wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych (osoby/rok)	354 518	21 340 477	6 020%
	Liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "park&ride" (szt/rok)	70 904	982 881	1 386%
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony ekwiwalentu CO ₂ /rok)	6 253	6 903	110%
	Udział transportu publicznego w dojazdach do pracy w Metropolii Poznań (%)	42%	45% ¹⁰	107%
(P7) <i>Metropolitalny system tras rowerowych</i>	Liczba osób korzystających z wybudowanych dróg rowerowych (osoby/rok)	208 696	1 467 741	703%
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony ekwiwalentu CO ₂ /rok)	388	356	92%
	Udział rowerów w dojazdach do pracy i szkół w Metropolii Poznań (%)	5%	29% ¹⁸	580%
(P6) <i>Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania</i>	Liczba ludności w gminach o polepszonej dostępności do infrastruktury TEN-T (osoby)	82 352	636 034	772%
	Liczba ośrodków gminnych o polepszonej dostępności drogowej do Poznania (szt.)	4	4	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

¹⁰ Wartość oszacowana na podstawie badań terenowych wykonanych w ramach przygotowywania raportu na temat diagnozy mobilności w MP w roku 2022.

Jest to szczególnie widoczne w zakresie liczby osób korzystających z wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych (6 020% planowanej wartości docelowej) oraz liczby samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach *park&ride* (1 386% planowanej wartości docelowej) dla projektu *P1 – Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania* oraz zwracają uwagę na jego wyróżniającą się efektywność. Należy podkreślić, że rezultaty dwóch pozostałych projektów są również wyróżniające. Zarówno wzrost liczby osób korzystających z wybudowanych dróg rowerowych, jak również liczba mieszkańców gmin o polepszonej dostępności do infrastruktury TEN-T osiągnęły poziom ponad siedmiokrotnie przekraczający przyjęte wartości docelowe. Można zatem stwierdzić, że realizacja działań zmierzających do osiągnięcia produktów i rezultatów *Celu strategicznego 2 - Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej* już na etapie przedmiotowej ewaluacji *on-going* wyróżnia się pod względem wartości osiągniętych produktów i zakresu uzyskanych rezultatów. Należy podkreślić, że było to możliwe przy niezmienionym poziomie środków zaprogramowanych na te działania, co podkreśla wyróżniającą się efektywność i skuteczność podjętych działań.

Postęp finansowy w ocenianym *Celu strategicznym 2 - Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej* potwierdza wyróżniający się zakres realizacji zaplanowanych w tym celu działań. Wartość zawartych 58 umów wykorzystuje 99,5% środków UE pozostających do dyspozycji w ramach działań podejmowanych w *Celu strategicznym 2* (tabela 20). Należy podkreślić, że w przypadku projektu *P7 - Metropolitalny system tras rowerowych* wskaźnik kontraktacji wyniósł 116%. Było to wynikiem przesunięć środków między projektami w ramach procesu zintegrowanej realizacji przedsięwzięć zmierzających do osiągnięcia *Celu strategicznego 2*. W rezultacie tych decyzji zwiększono pulę środków UE ukierunkowaną na rozwój infrastruktury zeroemisyjnych środków transportu w celu tworzenia warunków dla rozwoju metropolitalnego systemu tras rowerowych.

Tabela 20 Stan wdrażania Celu strategicznego 2 Strategii ZIT MOFP postęp finansowy – kontraktacja (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Środki UE [PLN]	Liczba umów	Kontraktacja ¹¹ [PLN]	Wskaźnik kontraktacji [%]
(P1) <i>Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania</i>	424 649 766	35	413 852 561	97%
(P7) <i>Metropolitalny system tras rowerowych</i>	60 483 353	21	70 063 940	116%

¹¹ podpisane umowy pomniejszone o oszczędności po płatnościach końcowych

Projekt ZIT	Środki UE [PLN]	Liczba umów	Kontraktacja ¹¹ [PLN]	Wskaźnik kontraktacji [%]
(P6) <i>Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania</i>	51 991 854	2	50 692 275	98%
RAZEM: Cel strategiczny 2	537 124 973	58	534 608 776	99,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

Rzeczywisty postęp finansowy mierzony wartością zatwierdzonych wniosków o płatność stanowiących podstawę dla refundacji kosztów ponoszonych przez podmioty realizujące przedsięwzięcia w projektach ZIT przyczyniających się do osiągnięcia efektów *Celu strategicznego 2* jest bardzo zróżnicowany (tabela 21). Łącznie w wyniku zakończenia 33 przedsięwzięć wskaźnik certyfikacji w przedmiotowym celu wyniósł 62%. W projekcie *P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania* zakończono 23 przedsięwzięcia, a wartość wskaźnika certyfikacji osiągnęła poziom 58%. Na podobnym poziomie (57%) kształtuje się wartość certyfikacji dla 8 przedsięwzięć zakończonych w ramach projektu *P7 - Metropolitalny system tras rowerowych*. Rzeczywisty postęp finansowy dla projektu *P6 - Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania*, który był realizowany w trybie pozakonkursowym potwierdza pełne wykorzystanie zaprogramowanych dla tego celu środków. Wartość zatwierdzonych wniosków o płatność w tym projekcie wynosi 98% dostępnych w tym projekcie środków UE. Uwzględniając *mid-term* przedmiotowej ewaluacji oraz mając na względzie fakt pełnego zakontraktowania przyznanej alokacji można ocenić postęp finansowy w analizowanym *Celu strategicznym 2* jako niezagrożony i prawidłowy.

Tabela 21 Stan wdrażania Celu strategicznego 2 Strategii ZIT MOFP wnioski o płatność – certyfikacja (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Środki UE [PLN]	Liczba projektów zakończonych ¹²	Zatwierdzone wnioski o płatność [PLN]	Wskaźnik certyfikacji (%)
(P1) <i>Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania</i>	424 649 766	23	246 297 099	58%

¹² na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność końcową

Projekt ZIT	Środki UE [PLN]	Liczba projektów zakończonych ¹²	Zatwierdzone wnioski o płatność [PLN]	Wskaźnik certyfikacji (%)
(P7) <i>Metropolitalny system tras rowerowych</i>	60 483 353	8	34 666 175	57%
(P6) <i>Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania</i>	51 991 854	2	50 692 275	98%
RAZEM: Cel strategiczny 2	537 124 973	33	331 655 549	62%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

3.2.3. Dobre praktyki

W ramach *Celu strategicznego 2 – Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej*, zgodnie z przyjętą i zidentyfikowaną logiką interwencji realizuje się m.in. przedsięwzięcia w ramach projektu *P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania*. Ich głównym celem jest poprawa spójności obszaru MP przy jednoczesnej zmianie struktury środków transportu wykorzystywanych przez mieszkańców do codziennych przemieszczeń. Tym samym z jednej strony w polu interwencji tych przedsięwzięć znajduje się poprawa funkcjonowania systemu transportowego MP w kierunku poprawy dostępności przestrzennej miejsc pracy i usług publicznych oraz wzrostu efektywności wykorzystania infrastruktury komunikacyjnej. Z drugiej strony przedmiotowe przedsięwzięcia mają służyć skutecznemu i wymiernemu zmniejszeniu poziomu antropresji i poprawie jakości środowiska przyrodniczego w warunkach bardzo dużych przemieszczeń ludności na obszarze MP. Na tym tle za szczególnie interesujące, ze względu na jego kompleksowość, uznać należy przedsięwzięcia dotyczące budowy punktów przesiadkowych stanowiących zintegrowane węzły komunikacyjne wzdłuż linii Poznańskiej Kolei Metropolitalnej. Dobrym przykładem tego typu przedsięwzięcia jest działanie zrealizowane przez gminę Oborniki: *Poznańska Kolej Metropolitalna. Węzły integracji – budowa systemu funkcjonalnych punktów przesiadkowych. Budowa zintegrowanego węzła przesiadkowego Oborniki Miasto* (rycina 9).

Przedmiotem projektu była budowa zintegrowanego węzła przesiadkowego w Obornikach. W ramach realizacji projektu wybudowano: drogę łączącą ul. Kopernika z ul. Lipową, wielostanowiskowy dworzec autobusowy wraz przebudową odcinka ulicy Młyńskiej (placu dojazdowego z parkingiem dla autobusów), parkingi P&R i K&R przy

ul. Lipowej i ul. Łukowskiej (łącznie wybudowane zostały 84 miejsca postojowe (w tym 10 dla kierowców niepełnosprawnych) oraz ścieżki rowerowe wzdłuż ulicy Łukowskiej i Lipowej w kierunku centrum miasta i w kierunku Murowanej Gośliny, mające stanowić połączenia dla ruchu rowerowego na głównych dojazdach do węzła - długość wybudowanych dróg dla rowerów to 1,28 km. Całość przedsięwzięcia była realizowana w trybie *zaprojektuj i wybuduj*. Projekt był realizowany w ramach Poddziałania 3.3.3 Wspieranie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska w ramach ZIT dla MOF Poznania. Jego beneficjentem była Gmina Oborniki. Budżet projektu wynosił 5 784,2 tys zł, w tym 3 547,9 tys zł (61%) stanowiły europejskie środki publiczne.

Rycina 9 Zintegrowany węzeł przesiadkowy Oborniki Miasto

Źródło: <http://www.zit.metropoliapoznan.pl/poznaj-projekty/lista-beneficjentow-zit/poznanska-kolej-metropolitalna-wezly-integracji-budowa-systemu-funkcjonalnych-punktow-przesiadkowych-budowa-zintegrowanego-wezla-przesiadkowego-oborniki-miasto>

Realizacja przedsięwzięcia przyczyniła się do zwiększenia mobilności, jak i dostępności obszarów gminy Oborniki, poprzez budowę systemu funkcjonalnych punktów przesiadkowych oraz zapewnienie wysokiej jakości przemieszczania się zgodnymi z zasadami zrównoważonego rozwoju. Uzyskane produkty pozwoliły na skrócenie czasu podróży pasażerów, zwiększenie ich bezpieczeństwa, jak i w znacznym stopniu poprawę płynności ruchu pojazdów transportu publicznego co skutkuje likwidacją przeszkód w ruchu. Należy podkreślić, że oddziaływanie zrealizowanych inwestycji obejmuje mieszkańców nie tylko Obornik ale również innych miejscowości, w tym: Uścikowa, Uścikówka, Antonina, Bogdanowa, Kowanówka, Kowanowa, Gołaszyna. Łącznie w promieniu 3 km od wybudowanego węzła mieszka 19 745 osób. Ponadto w zasięgu oddziaływania węzła przesiadkowego znajdują się ważne placówki usług publicznych, w tym: Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Obornikach, Komenda

Powiatowa Policja, Państwowa Straż Pożarna, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, Liceum Ogólnokształcące, Zespół Szkół w Obornikach (obejmujące Technikum Ekonomiczne, Mechaniczne, Handlowe, Informatyczne, Budowlane, Zasadniczą Szkołę Zawodową, Szkołę Policealną i Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych), a także inne instytucje publiczne (np. szkoły). Zrealizowane przedsięwzięcie bezpośrednio wpływa na poprawę ich dostępności dla mieszkańców Obornik i okolicznych miejscowości.

Rycina 10 Infrastruktura dla rowerów zrealizowana w ramach Zintegrowanego węzła przesiadkowego Oborniki Miasto

Źródło: <http://www.zit.metropoliapoznan.pl/poznaj-projekty/lista-beneficjentow-zit/poznanska-kolej-metropolitalna-wezly-integracji-budowa-systemu-funkcjonalnych-punktow-przesiadkowych-budowa-zintegrowanego-wezla-przesiadkowego-oborniki-miasto>

Ważną cechą zrealizowanych działań jest ich multimodalność, pozwalająca na integrację różnych środków transportu (rycina 10). Na wyróżnienie zasługuje fakt, że obok działań o charakterze infrastrukturalnym podjęto też działania miękkie, których celem jest zmiana zachowań komunikacyjnych zmierzająca do wzrostu wykorzystania transportu niskoemisyjnego przy jednoczesnym ograniczeniu korzystania z samochodów prywatnych. W tym celu zaplanowano m.in.: otwartą konferencję prasową dla przedstawicieli mediów lokalnych i regionalnych oraz osób zainteresowanych realizowanym projektem; spotkania informacyjne z różnymi grupami społecznymi; konkurs plastyczny z wykorzystaniem dowolnych technik skierowany do uczniów szkół podstawowych na temat korzyści ekologicznych wynikających z korzystania z transportu zbiorowego i rowerów; rajd rowerowy, z elementami edukacji ekologicznej skierowany do rodzin jako zachęta do korzystania z ekologicznych środków transportu; ulotki, plakaty, roll – up, bilbordy, reklamy na pojazdach komunikacji miejskiej, kampania w mediach społecznościowych; zakup gadżetów promocyjnych przeznaczonych

dla uczestników ruchu rowerowego/ rowerzystów. Ważne, że przy realizacji projektu uwzględniono zasady uniwersalnego projektowania i zastosowano rozwiązania zwiększające dostępność, w tym: miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych (o wymiarach 3,6 m x 5,0 m); krawężniki przy wszystkich przejściach dla pieszych przez ulice obniżone do poziomu max 2 cm nad poziom przejścia; pas chodnika bezpośrednio przed przejściem dla pieszych wyróżniony kolorystycznie i w formie zmiany struktury (wyczuwalne wypustki w nawierzchni); nawierzchnie peronów dla podróźnych przystanku autobusowego wykonane z materiału antypoślizgowego (uszlifowane powierzchniowo kostki brukowe - powierzchnie płukane); krawędzie powierzchni przeznaczonych do ruchu pieszych bezpośrednio graniczące z powierzchniami o zwiększonym natężeniu ruchu pojazdów odgródzone za pomocą balustrad; zastosowana informacja sensualna audiofoniczna dotycząca rozkładu i organizacji jazdy - system nagłośnienia. Biorąc po uwagę osiągnięte efekty realizacji projektu Poznańska Kolej Metropolitalna. Węzły integracji – budowa systemu funkcjonalnych punktów przesiadkowych. Budowa zintegrowanego węzła przesiadkowego Oborniki Miasto (tabela 22) należy go uznać za pełni wykonany, gwarantujący trwałość rezultatów oraz wyróżniający się dużym zakresem oddziaływania.

Tabela 22 Efekty realizacji projektu „Poznańska Kolej Metropolitalna. Węzły integracji – budowa systemu funkcjonalnych punktów przesiadkowych. Budowa zintegrowanego węzła przesiadkowego Oborniki Miasto”

Efekty realizacji projektu
• Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych – 1 szt. • Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź” – 84 szt. • Długość wybudowanych dróg dla rowerów – 1,28 km • Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 30,7 ton równoważnika CO₂ • Liczba pojazdów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź” – 6 150 szt. • Liczba osób korzystających z wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych – 60 000 osób/rok

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.zit.metropoliapoznan.pl/poznaj-projekty/lista-beneficjentow-zit/poznanska-kolej-metropolitalna-wezly-integracji-budowa-systemu-funkcjonalnych-punktow-przesiadkowych-budowa-zintegrowanego-wezla-przesiadkowego-oborniki-miasto>

Należy pamiętać, że podobne przedsięwzięcia do przedstawionego powyżej i zrealizowanego w Obornikach zostały wykonane w ramach *Celu Strategicznego 2 Strategii ZIT MOFP* również w innych lokalizacjach, w tym m.in. :

- Budowa zintegrowanego punktu przesiadkowego w Skokach,
- Wspieranie strategii niskoemisyjnych na terenie gminy Pobiedziska poprzez tworzenie kompleksowej infrastruktury Zintegrowanych Węzłów Przesiadkowych w Biskupicach, Pobiedziskach i Pobiedziskach Letnisko wraz z zakupem środków transportu publicznego,

- Wspieranie strategii niskoemisyjnych na obszarze Miasta i Gminy Szamotuły poprzez budowę Zintegrowanego Węzła Przesiadkowego w Szamotułach, Pamiątkowie i Baborówku wraz z infrastrukturą,
- Zintegrowany węzeł przesiadkowy w Kostrzynie w ciągu ulicy Warszawskiej i Ogrodowej z układem drogowym i ścieżką rowerową oraz komunikacją publiczną w Gminie Kostrzyn,
- Budowa Zintegrowanego Węzła Przesiadkowego Murowana Goślina,
- Budowa zintegrowanego węzła przesiadkowego wraz z infrastrukturą towarzyszącą, przejściem podziemnym, ciągami komunikacyjnymi i ścieżkami rowerowymi oraz energooszczędnym oświetleniem w Gminie Czempin,
- Utworzenie Zintegrowanego Węzła Przesiadkowego Puszczykówko wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- Realizacja węzła przesiadkowego w Złotnikach w celu zwiększenia dostępności linii kolejowej nr 354 Poznań-Piła,
- Budowa systemu zintegrowanych węzłów przesiadkowych w Gminie Dopiewo – stacja Pałędzie i stacja Dopiewo,
- Węzeł przesiadkowy Czerwonak,
- Węzeł przesiadkowy Owińska,
- Węzeł przesiadkowy Bolechowo,
- Realizacja węzła przesiadkowego w Chłudowie i Golęczewie w celu zwiększenia dostępności linii kolejowej nr 354 Poznań – Piła,
- Poznańska Kolej Metropolitalna. Węzły integracji – budowa systemu funkcjonalnych punktów przesiadkowych. Budowa zintegrowanego węzła przesiadkowego Wargowo i rozbudowa węzła przesiadkowego Oborniki Miasto,
- Koncentracja transportu publicznego Miasta Luboń wokół transportu szynowego w drodze budowy Zintegrowanego Węzła Przesiadkowego w Luboniu wraz z działaniami uzupełniającymi,
- Węzeł przesiadkowy Czerwonak Osiedle,
- Zwiększenie integracji różnych form transportu wraz z poprawą dostępu do transportu publicznego poprzez rozbudowę systemu zintegrowanego węzła przesiadkowego na terenie miasta Szamotuły,
- Utworzenie Zintegrowanego Węzła Przesiadkowego Puszczykowo wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- Budowa zintegrowanego węzła przesiadkowego w Buku,

Wskazane przedsięwzięcia wraz ze zrealizowanymi węzłami przesiadkowymi na terenie miasta Poznania przyczyniły się do zasadniczego wzrostu wykorzystania Poznańskiej Kolei Metropolitalnej w codziennych przemieszczaniach ludności na terenie MP. Poprawiło to efektywność funkcjonowania systemu transportowego. Wpłynęło na ograniczenie skali zjawiska kongestii. Wymiernie ograniczyło wielkość niskiej emisji pochodzącej z transportu samochodowego. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że w ocenie wniosków zgłoszonych do realizacji zabrakło kryterium definiującego znaczenie i miejsce planowanego węzła przesiadkowego w hierarchii całego systemu

transportowego. Znaczącym zapisem ograniczającym możliwość skorzystania ze wsparcia w ramach analizowanego projektu P1 była konieczność realizacji węzła jedynie w oparciu o istniejący przystanek kolejowy czy węzeł w sieci tramwajowej. Wydaje się, że w przypadku analizowanego projektu ZIT można było pomyśleć także o wprowadzeniu kryterium geograficzno-administracyjnego przy przydzielaniu dofinansowania, dzięki czemu liczba węzłów realizowanych w poszczególnych gminach aglomeracji byłaby podobna. Co prawda, w wyniku przeprowadzonych konkursów tylko jedna gmina nie uzyskała dofinansowania żadnego obiektu, jednakże dosyć wyraźnie widoczne jest zróżnicowanie liczby obiektów w poszczególnych jednostkach. Warto także podkreślić bardzo duże zróżnicowanie standardów realizacji poszczególnych węzłów przesiadkowych (Bul, 2018). Wskazane uwagi krytyczne powinny być uwzględnione przy kontynuacji działań zmierzających do usprawniania systemu transportowego MP. Nie zmieniają one jednak faktu, że zrealizowane przedsięwzięcia przyczyniły się do poprawy dostępności miejsc pracy i usług publicznych dla mieszkańców zarówno MP jak i jej strefy zewnętrznej, co należy uznać za działanie bezpośrednio kształtujące warunki dla wzmacniania efektów dyfuzji procesów rozwojowych, które bezpośrednio przekładają się na zwiększanie zasięgu oddziaływania Poznania i jego MOF wzmacniając rozwój regionu Wielkopolski.

3.3. CEL STRATEGICZNY 3 – Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy

Przedsięwzięcia podejmowane w ramach *Celu strategicznego 3* są ukierunkowane na wspieranie rozwoju gospodarczego oraz kształtowanie warunków dla wzrostu konkurencyjności rynku pracy MP. Ich realizacja ma poprawić poziom umiejętności i wiedzy wśród uczniów placówek kształcenia zawodowego oraz zwiększyć możliwości wsparcia w wyborze optymalnej ścieżki rozwoju kariery spójnej z potrzebami rynku pracy. Podejmowane przedsięwzięcia mają również stanowić odpowiedź na występowanie poważnych problemów z powrotem na rynek pracy osób wychowujących dzieci do lat 3. Powinny one, także służyć poprawie niezadawalającego stanu zdrowia mieszkańców MP oraz poszerzeniu niedostatecznego wolumenu usług profilaktyki zdrowotnej. W rezultacie podjętych działań oczekuje się poprawy sytuacji na rynku pracy w zakresie dopływu wysoko wykwalifikowanych kadr w branżach decydujących dla rozwoju społeczno-gospodarczego MP, któremu towarzyszyć będzie również zwiększenie liczby osób skutecznie powracających do aktywności zawodowej po okresie wychowywania małych dzieci. Przedsięwzięcia realizowane w ramach *Celu Strategicznego 3* powinny być w szczególności ukierunkowane na objęcie wsparciem uczniów i absolwentów szkół oraz placówek kształcenia zawodowego, zarówno w okresie ich kształcenia, jak również w pierwszych miesiącach ich pracy. W wyniku ich podjęcia powinna wzrosnąć, także liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, co zasadniczo wpłynie na poprawę sytuacji aktywnych zawodowo rodziców i przyczyni się do powrotu na rynek

pracy matek po urlopach macierzyńskich. Powinny one również służyć zwiększeniu liczby mieszkańców korzystających z badań profilaktycznych, co poprawi jakość życia i korzystnie wpłynie na dostępność kadr na tym obszarze. Przyjęto, że przedsięwzięcia służące realizacji *Celu strategicznego 3* będą realizowane poprzez pięć projektów ZIT:

- *P2 - Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania;*
- *P3 - Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy;*
- *P4 - Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy;*
- *P11 - Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3;*
- *P10 - Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania.*

Programowanie działań w ramach *Celu strategicznego 3* odpowiada dwóm celom tematycznym UE: *CT 8 – Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* i *CT 10 - Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie* (tabela 23). Realizacja wskazanych projektów odbywa się w trzech Osiach priorytetowych WRPO 2014+, odpowiednio 6. Rynek pracy i 8. Edukacja oraz 9. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego. Źródłem finansowania zaplanowanej interwencji są nabory ogłaszane aż do pięciu Poddziałów WRPO 2014+. Są to:

- *Poddziałanie 9.3.4 Inwestowanie w rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej w ramach ZIT dla MOF Poznania,*
- *Poddziałanie 8.3.4 Kształcenie zawodowe młodzieży i dorosłych w ramach ZIT dla MOF Poznania:*
 - *Typ projektu I Wsparcie uczniów/wychowanków szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe w doskonaleniu ścieżek edukacyjnych i zawodowych,*
 - *Typ projektu II Nadawanie nowych uprawnień, kompetencji z branż kluczowych dla rozwoju MOF Poznania,*
- *Poddziałanie 8.1.4 Kształcenie ogólne w ramach ZIT dla MOF Poznania:*
 - *Typ projektu I "Uczeń z pasją" - Kompleksowe wsparcie uczniów gimnazjów w wyborze optymalnych ścieżek edukacyjnych i zawodowych,*
 - *Typ projektu II Wsparcie nauczania matematyki i informatyki w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych oraz szkołach podstawowych i ponadpodstawowych,*
- *Poddziałanie 6.4.2 Wsparcie aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi w ramach ZIT dla MOF Poznania,*
- *Poddziałanie 6.6.2 Wspieranie aktywności zawodowej pracowników poprzez działania prozdrowotne w ramach ZIT dla MOF Poznania.*

Tabela 23 Tabela transpozycji Celu strategicznego 3 Strategii ZIT MOFP na cele tematyczne UE, priorytety inwestycyjne oraz osie priorytetowe i Poddziałania Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020

Cel strategiczny Strategii ZIT MOFP	Projekt ZIT	Cel tematyczny UE	Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	Oś priorytetowa WRPO 2014+	Poddziałanie WRPO 2014+
Cel 3 Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy	(P2) Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania	CT 10	PI 10a	9. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego	Poddziałanie 9.3.4 Inwestowanie w rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej w ramach ZIT dla MOF Poznania
	(P3) Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	CT 10	PI 10iv	8 Edukacja	Poddziałanie 8.3.4 Kształcenie zawodowe młodzieży i dorosłych w ramach ZIT dla MOF Poznania. Typ projektu I Wsparcie uczniów/wychowanków szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe w doskonaleniu ścieżek edukacyjnych i zawodowych Typ projektu II Nadawanie nowych uprawnień, kompetencji z branż kluczowych dla rozwoju MOF Poznania
	(P4) Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	CT 10	PI 10i	8 Edukacja	Poddziałanie 8.1.4 Kształcenie ogólne w ramach ZIT dla MOF Poznania. Typ projektu I "Uczeń z pasją" - Kompleksowe wsparcie uczniów gimnazjów w wyborze optymalnych ścieżek edukacyjnych i zawodowych Typ projektu II Wsparcie nauczania matematyki i informatyki w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych oraz szkołach podstawowych i ponadpodstawowych

Cel strategiczny Strategii ZIT MOFP	Projekt ZIT	Cel tematyczny UE	Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	Oś priorytetowa WRPO 2014+	Poddziałanie WRPO 2014+
	(P11) Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3	CT 8	PI 8iv	6. Rynek pracy	Poddziałanie 6.4.2 Wsparcie aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi w ramach ZIT dla MOF Poznania
	(P10) Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania	CT 8	PI 8vi	6. Rynek pracy	Poddziałanie 6.6.2 Wspieranie aktywności zawodowej pracowników poprzez działania prozdrowotne w ramach ZIT dla MOF Poznania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

3.3.1. Logika interwencji

Logika interwencji w *Celu Strategicznym 3 - Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy* wykorzystuje zależności przyczynowo-skutkowe związane z kształtowaniem jakości kapitału ludzkiego stanowiącego podstawę funkcjonowania kapitału terytorialnego każdego obszaru. Po pierwsze dostosowanie systemu kształcenia ogólnego i zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy zwiększa możliwość pełnego wykorzystania zasobów pracy oraz poprawia pozycję konkurencyjną MP. Przedmiotowym przedsięwzięciom powinny towarzyszyć niezbędne działania inwestycji rozbudowujące zaplecze dydaktyczne. Szczególne miejsce w ramach tych działań muszą posiadać inwestycje służące modernizacji i rozbudowie zaplecza dydaktycznego, zwłaszcza laboratoryjnego, szkół zawodowych. Stanowią one podstawowy warunek dla rzeczywistego dostosowania systemu szkolnictwa do bardzo szybko zmieniających się potrzeb zgłaszanych przez pracodawców. Modelowym rozwiązaniem w tym zakresie jest tworzenie i modernizowanie bazy laboratoryjnej szkół przy współpracy z pracodawcami, co tworzy warunki dla rozwoju kształcenia dualnego oraz ułatwia poszerzanie programów staży uczniowskich. Po drugie jakość kapitału ludzkiego warunkowana jest również stanem zdrowia mieszkańców, który powinien być monitorowany w ramach systemowej profilaktyki zdrowotnej. Pozwala to ograniczyć zachorowania na choroby cywilizacyjne, o ciężkim i przewlekłym charakterze. Zwiększa to możliwość zasobów pracy do wykonywania obowiązków zawodowych. Ogranicza również koszty społeczne funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej, zmniejszając liczbę hospitalizacji oraz wysokonakładowych terapii specjalistycznych. Po trzecie sprawnie funkcjonujący rynek pracy musi tworzyć warunki dla aktywności zawodowej osób wychowujących małe dzieci oraz osób powracających do pracy po okresie urlopów

wychowawczych. W tym celu należy rozwijać sieć placówek opieki nad dzieckiem, a zakres ich usług dostosować do uwarunkowań wynikających z organizacji funkcjonowania lokalnego rynku pracy. Uzasadnia to w pełni podejmowanie interwencji publicznej ukierunkowanej zgodnie z zakresem tematycznym *Celu strategicznego 3*, której rezultaty mają charakter zintegrowany obejmując zarówno rezultaty środowiskowe, jak i ekonomiczne oraz społeczne, co słusznie uwzględniono w założeniach Strategii ZIT MOFP. Identyfikację logiki interwencji z uwzględnieniem teorii bazowej, teorii działania oraz teorii wdrażania przedstawia tabela 24.

Tabela 24 Logika interwencji w Celu strategicznym 3 Strategii ZIT MOFP

Teoria bazowa
Konieczność realizacji przedsięwzięć ukierunkowanych na wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy (<i>Cel strategiczny 3 Strategii ZIT MOFP</i>) odpowiada na aktualne wyzwania funkcjonowania rynku pracy oraz wpisuje się w założenia teoretyczne koncepcji wyjaśniających współczesne procesy rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie regionalnym i lokalnym. Najważniejszym elementem składowym kapitału terytorialnego jest kapitał ludzki i kapitał społeczny. O ich jakości z jednej strony decyduje wiedza, umiejętności i kompetencje posiadane przez mieszkańców, a z drugiej strony ich kondycja zdrowotna determinująca ich gotowość do podejmowania aktywności zawodowych. Zgodnie z założeniami teorii rozwoju endogenicznego kształtowanie tych dwóch kapitałów na obecnym etapie rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w decydujący sposób wpływa na atrakcyjność lokalizacyjną i konkurencyjność danego obszaru. Należy podkreślić, że przyjęte założenia w omawianym polu interwencji <i>Celu strategicznego 3 Strategii ZIT MOFP</i> prawidłowo definiują wyzwania związane z relacjami systemu szkolnictwa oraz rynku pracy. Ważne jest nie tylko dopasowanie systemu szkolnictwa do potrzeb rynku pracy, ale bieżący monitoring zmian zachodzących na rynku pracy, które powinny być podstawą zmian w profilu kształcenia zawodowego. Istotne jest też zwrócenie uwagi na wzmacnianie kompetencji kluczowych i miękkich w ramach kształcenia ogólnego. Poważnym deficytem obserwowanym w polskich warunkach jest brak umiejętności i kompetencji wykorzystania wiedzy przez absolwentów szkół, co utrudnia ich wchodzenie na rynek pracy, ale również, zgodnie z założeniami ekonomii instytucjonalnej, wpływa bezpośrednio na sposób funkcjonowania zarówno instytucji nieformalnych (m.in. zdolność do oddolnego rozwiązywania problemów poprzez inicjatywy społeczne), jak i instytucji formalnych (m.in. sprawność urzędów i instytucji publicznych). Zwrócenie uwagi na potrzebę oddziaływania na kondycję fizyczną ludności poprzez uruchomienie usług profilaktyki zdrowotnej tworzy warunki dla poprawy stanu zdrowia mieszkańców. Stanowi to ważny element wzmacniania jakości zasobów pracy, budując atrakcyjność lokalizacyjną obszaru. Bardzo istotną przy obserwowanym wzroście konkurencyjności w warunkach globalizacji i integracji gospodarczej, na co bezpośrednio zwracają uwagę założenia nowej geografii ekonomicznej. Sprawnie funkcjonujący rynek pracy powinien gwarantować możliwość pełnego wykorzystania zasobów pracy. Służą temu planowane w ramach <i>Celu</i>

strategicznego 3 działania ukierunkowane na poszerzanie opieki nad dziećmi, które skutkują aktywizacją zawodową rodziców. Można je postrzegać przez pryzmat interwencji podejmowanej w celu ograniczania kosztów ekonomicznych i społecznych funkcjonowania systemów społeczno-gospodarczych oraz tworzenia warunków dla ograniczania skali nieodwracalnych zmian wynikających z niesprawności rynku (*market failures*) i niedoskonałości politycznych (*government failures*). Z pewnością ich rezultaty poprawią sprawność funkcjonowania lokalnego rynku pracy MP i stworzą warunki dla lepszego wykorzystania jego zasobów pracy. Uwzględnienie w programowaniu omawianej interwencji konieczności zróżnicowania jej w układzie przestrzennym MP pozwala zakładać, że jej rezultaty poprawią spójność całego obszaru. Powinno to skutkować pozytywnym wzmacnianiem efektów aglomeracji na całym obszarze MP oraz kształtowaniem w jej granicach warunków dla tworzenia efektów dyfuzji, na co wprost zwracają uwagę założenia teoretyczne nowej geografii ekonomicznej. Działania w *Celu 3* wzmacniając jakość kapitału terytorialnego co sprzyjają wykorzystaniu efektów rozlewania się wiedzy i efektów sieciowych, w zakresie rozwoju których obszary aglomeracyjne, do których należy MP, są szczególnie predysponowane. W podejmowanych przedsięwzięciach należy pamiętać o konieczności przeciwdziałania kulturze uzależnienia od pomocy (*dependency culture*) i faworyzowania osób oczekujących na rentę wsparcia (*rent-seekers*) kosztem innowatorów.

Interpretacja i synteza wyników diagnozy stanu zawarta w Strategii ZIT MOFP wskazuje na uwzględnienie powyższych prawidłowości, co potwierdzają sformułowane w ramach analizy SWOT słabe strony i zagrożenia związane z gospodarką i rynkiem pracy MP, do których zalicza się:

- niewystarczającą innowacyjność gospodarki i mały udział usług wyższego rzędu w wytwarzaniu PKB,
- niedostateczne powiązania między podmiotami systemu wsparcia biznesu,
- niewystarczające instrumenty wsparcia inwestycji branży IT, w tym firm startujących,
- znaczny odsetek ludzi z wykształceniem wyższym wśród bezrobotnych,
- niekorzystną strukturę wieku bezrobotnych (duża liczba bezrobotnych w wieku 50+ oraz poniżej 25 roku życia),
- relatywnie niski poziom elastyczności funkcjonalnej zasobów pracy, konieczność podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
- niedobór pracowników o kwalifikacjach dopasowanych do lokalnego rynku pracy, szczególnie słaba podaż wysoko wykwalifikowanych kadr branży IT,
- nasilające się zjawisko przedwczesnej dezaktywacji zawodowej z powodów zdrowotnych,
- nienadążanie rozwoju placówek edukacyjnych za zmianami w rozmieszczeniu i strukturze ludności według wieku,
- relatywnie słabe wyniki nauczania w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w powiecie poznańskim i ponadgimnazjalnych w Poznaniu,
- słaby rozwój placówek kształcenia zawodowego i ustawicznego,

- niewielki odsetek absolwentów kierunków technicznych,
- nieoptymalne dopasowanie ochrony zdrowia do zmian demograficznych (lecznictwo geriatryczne),
- niewystarczający zakres prowadzonych programów profilaktyki zdrowotnej i społecznej oraz brak integracji zarządzania nimi,
- pojawienie się kryzysów gospodarczych i finansowych w skali globalnej,
- słabnące siły integracyjne w zakresie gospodarki w UE,
- zachwianie rynków zbytu poznańskich firm, szczególnie w obliczu eskalacji konfliktów na wschodzie Europy,
- rosnącą konkurencyjność gospodarek innych metropolii, krajowych i Europejskich,
- utrzymywanie się deficytów w dostępie do placówek i usług edukacyjnych na obszarach silnego rozwoju przestrzennego (nowe osiedla mieszkaniowe),
- spadek aspiracji edukacyjnych dzieci i młodzieży, w wyniku wzrostu znaczenia konsumpcyjnego modelu życia,
- spadek aspiracji mieszkańców, co do podnoszenia swojego poziomu wykształcenia i kwalifikacji,
- nienadążanie rozwoju placówek służby zdrowia (w zakresie usług podstawowych) za zmianami w rozmieszczeniu i strukturze ludności według wieku na terenie obszaru funkcjonalnego.

Odpowiedzią na w/w wyzwania stanowią przedsięwzięcia możliwe do realizacji w ramach prawidłowo zaprogramowanych w ramach *Celu strategicznego 3* projektów ZIT.

Teoria działania

Celem interwencji podejmowanej w ramach *Celu strategicznego 3* jest wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy.

Zaplanowany zakres interwencji jest trafny i w pełni uzasadniony wskazanymi prawidłowościami procesu rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie regionalnym i lokalnym oraz wynikami diagnozy stanu MP.

P2 - Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania

Głównym celem projektu jest wsparcie przedsięwzięć ukierunkowanych na wzmocnienie oraz dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, poprzez inwestycje w infrastrukturę placówek kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz jej wykorzystanie w kształceniu zgodnym ze zmieniającymi się potrzebami lokalnego rynku pracy. Rezultaty podejmowanych działań powinny zwiększać zdolności do zatrudnienia uczniów szkół zawodowych. W dłuższym horyzoncie czasowym realizacja projektu przyczyni się do wzrostu konkurencyjności rynku pracy, podnoszenia jakości życia mieszkańców, rozwoju przyjaznych usług i nowoczesnej gospodarki oraz zapewnienia wysoko wykwalifikowanych pracowników na rynku pracy. Przedsięwzięcia realizowane w ramach projektu strategicznego P2 powinny wykazywać komplementarność z działaniami realizowanymi w ramach EFS.

W ramach projektu P2 - *Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania* zaplanowano realizację trzech głównych działań:

- *2.1. Rozwój infrastruktury Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Poznaniu* - w ramach podprojektu realizowanego w trybie pozakonkursowym planowane jest dostosowanie infrastruktury Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Poznaniu do potrzeb rynku pracy. Przewiduje się modernizację budynku Centrum oraz utworzenie nowych pracowni dydaktycznych wraz z ich wyposażeniem w nowoczesny sprzęt służący specjalistycznej dydaktyce zawodowej,
- *2.2. Rozwój Infrastruktury Centrum Kształcenia Praktycznego w Swarzędzu* – w ramach podprojektu realizowanego w trybie pozakonkursowym planowane jest dostosowanie infrastruktury Centrum Kształcenia Praktycznego w Swarzędzu do potrzeb kształcenia zawodowego. Przewidywane są inwestycje obejmujące modernizację istniejącego budynku, a także budowę nowego obiektu celem utworzenia nowych pracowni dydaktycznych wraz z ich wyposażeniem w nowoczesny sprzęt służący specjalistycznej techno-dydaktyce zawodowej,
- *2.3. Rozwój infrastruktury pozostałych placówek kształcenia zawodowego na obszarze Metropolii Poznań* - w ramach podprojektu realizowanego w trybie konkursowym będą realizowane inwestycje w infrastrukturę szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne. Inwestycje mogą obejmować przebudowę, rozbudowę, adaptację i modernizację obiektów szkoleniowych jak również wyposażenie w nowoczesny i wysokospecjalistyczny sprzęt technologiczny i materiały dydaktyczne służące kształceniu zawodowemu i ustawicznemu.

Wśród głównych celów działań realizowanych w ramach wskazanych podprojektów zwraca się uwagę na konieczność podnoszenia stopnia innowacyjności i konkurencyjności placówek kształcenia zawodowego oraz potrzebę unowocześniania ich bazy dydaktycznej. Podkreśla się również potrzebę podnoszenia kompetencji pracowników, uczniów i absolwentów tych placówek. Za szczególnie ważne uważa się zwiększenie liczny specjalistów na rynku pracy w dziedzinie mechatroniki, odnawialnych źródeł energii oraz mechaniki, tj. dziedzin zgłaszanych przez pracodawców jako deficytowe na lokalnym rynku pracy. Dobrze, że w planowanym polu interwencji podkreślono również potrzebę podnoszenia stopnia dostosowania oferty kształcenia do potrzeb otoczenia gospodarczego, wzrost zastosowania nowoczesnych i innowacyjnych rozwiązań technologicznych w kształceniu w zawodach technicznych oraz wzrost efektywności procesów kształcenia placówek kształcenia zawodowego kształcących w zawodach technicznych.

Beneficjentami działań realizowanych w ramach projektu są: Miasto Poznań (podprojekt 2.1), Powiat Poznański (podprojekt 2.2) oraz podmioty prowadzące szkoły i placówki systemu oświaty realizujące kształcenie zawodowe i ustawiczne (podprojekt 2.3).

Rezultatem strategicznym realizacji projektu ma być pełna kontynuacja kształcenia lub aktywności zawodowej wśród absolwentów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie w okresie po 6 miesiącach od ukończenia szkoły/placówki. Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023
Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego (szt.)	4	Liczba użytkowników wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego (osoby/rok)	0	426
		Absolwenci szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, kontynuujący kształcenie lub pracujący po 6 miesiącach po ukończeniu szkoły/placówki (%)	80%	100%

P3 - Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy

Celem przedsięwzięć podejmowanych w ramach projektu jest poprawa zdolności do zatrudnienia uczniów/słuchaczy szkół/placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe, w szczególności poprzez podniesienie ich kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz umiejętności podejmowania trafnych wyborów zawodowych i życiowych. W polu interwencji uwzględnia się również potrzebę wsparcia dla nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu w postaci szkoleń kończących się uzyskaniem dodatkowych uprawnień i kompetencji. Realizacja przedsięwzięć służących osiągnięciu celów projektu powinna przyczynić się do podniesienia kwalifikacji zawodowych oczekiwanych na rynku pracy uczniów/słuchaczy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, co w rezultacie zwiększy szanse na ich zatrudnienie. Długofalowe rezultaty projektu prowadzą do wzrostu konkurencyjności rynku pracy, podniesienia jakości życia mieszkańców, rozwoju przyjaznych usług i nowoczesnej gospodarki. Projekt *P3 - Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy* realizowany jest poprzez dwa działania:

- 3.1. Wsparcie uczniów/wychowanków szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe w doskonaleniu ścieżek edukacyjnych

i zawodowych obejmujące podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych uczniów i absolwentów, przy wykorzystaniu m.in. kształcenia dualnego i poszerzenie staży uczniowskich, uzupełnienie wyposażenia dydaktycznego placówek kształcenia zawodowego oraz doskonalenie kompetencji nauczycieli w ramach realizacji przedsięwzięć zintegrowanych (zmiana profilu kształcenia wraz z niezbędną infrastrukturą oraz przygotowaniem kadry dydaktycznej) oraz rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego uwzględniający zarówno poprawę kompetencji doradców, jak również uzupełnienie wyposażenia placówek prowadzących działalność doradczą,

- 3.2. Nadawanie dodatkowych uprawnień, kompetencji z branż kluczowych dla rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania obejmujące przygotowanie kadry dydaktycznej oraz nabywanie przez osoby dorosłe kwalifikacji i kompetencji z zakresu m.in. mechatroniki, branży mechanicznej i drzewnej, mechaniki lotniczej, odnawialnych źródeł energii i innych zgodnie z potrzebami rynku pracy.

Beneficjentami działań realizowanych w ramach projektu są wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej.

Rezultatem strategicznym realizacji projektu ma być kontynuacja kształcenia lub aktywności zawodowej co najmniej 80% absolwentów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie w okresie po 6 miesiącach od ukończenia nauki. Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023
Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie (osoby)	69	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu (osoby)	70%	70%
Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy (osoby)	1 097	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia (osoby)	90%	90%

Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie (szt.)	2	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS (%)	100%	100%
Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie (osoby)	1 172	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki (osoby)	100%	80%
Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego (szt.)	25			

P4 - Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy

Celem projektu jest dostosowanie kształcenia ogólnego do potrzeb rynku pracy poprzez podniesienie kompetencji kluczowych (niezbędnych na rynku pracy) uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz szkół podstawowych i ponadpodstawowych, a tym samym podniesienie liczby absolwentów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Priorytetem jest podnoszenie kompetencji w zakresie matematyki i informatyki, któremu towarzyszyć musi również wsparcie kadry dydaktyczno-wychowawczej szkół w zakresie wczesnej orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego. Realizacja zaplanowanych działań powinna przyczynić się do ograniczenia barier dostępu do edukacji oraz stworzenia środowiska sprzyjającego uczeniu się, co w efekcie ograniczy przedwczesne kończenie nauki i zwiększy szanse na zatrudnienie. Realizowane w ramach projektu *P4 - Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy* przedsięwzięcia powinny wpisywać się w jedno z dwóch działań:

- **4.1. "Uczeń z pasją"** - Kompleksowe wsparcie uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w wyborze optymalnych ścieżek edukacyjnych i zawodowych koncentrujące się na rozwijaniu kompetencji kluczowych na rynku pracy: matematyczno-przyrodniczych, ICT, języków obcych oraz właściwych postaw/umiejętności (pracy zespołowej, kreatywności, innowacyjności). Ważnym elementem udzielanej interwencji jest również wzmacnianie wdrażania/realizacji doradztwa edukacyjno-zawodowego w szkołach i placówkach systemu oświaty dla dzieci i młodzieży, w tym przez doposażenie w niezbędny sprzęt umożliwiający prowadzenie doradztwa, podnoszenie kompetencji osób prowadzących doradztwo. Zakres interwencji obejmuje zarówno uczniów, jak i nauczycieli oraz doradców zawodowych. Podejmowane

działania powinny integrować inwestycje w programy kształcenia (przedsięwzięcia miękkie), jak i w infrastrukturę wspierającą ich realizacji (przedsięwzięcia twarde),

- 4.2. *Wsparcie nauczania matematyki i informatyki w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych* poprzez organizację dodatkowych zajęć (pozaekcyjnych i pozaszkolne) dla uczniów, w tym przygotowanie i realizację specjalnych programów dla uczniów o specjalnych zdolnościach, popularyzację matematyki i informatyki wśród uczniów, doradztwo edukacyjno-zawodowe ukierunkowane na rozpoznawanie predyspozycji uczniów w zakresie matematyki i informatyki oraz wsparcie nauczycieli i wyposażenia dydaktycznego w rozwijaniu możliwości skutecznego nauczania matematyki i informatyki.

Ważnym dodatkowym kryterium, wpływającym pozytywnie na podnoszenie jakości uzyskiwanych rezultatów, przyjętym przy realizacji powyższych działań jest preferencja przedsięwzięć realizowanych z udziałem pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni wyższych z dorobkiem naukowym adekwatnym do powierzonych im zadań w ramach projektu oraz gwarantującym wysoką jakość realizacji tych zadań.

Beneficjentami działań realizowanych w ramach projektu są wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej.

Rezultatem strategicznym realizacji projektu ma być utrzymanie udziału liczby uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu na poziomie co najmniej 60%. Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023
Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie (osoby)	381	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu (osoby)	81%	81%
Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie (osoby)	1 543	Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami, którzy podnieśli kompetencje po opuszczeniu programu (osoby)	42%	42%

Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie (osoby)	110	Liczba szkół, w których pracowni przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych (szt.)	100%	100%
Liczba szkół, których pracowni przedmiotowe zostały doposażone w programie (szt.)	80	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu (osoby)	60%	60%

P11 - Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3

Celem przedsięwzięć podejmowanych w ramach projektu jest wzrost zatrudnialności osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 z terenu gmin na obszarze objętym ZIT. W szczególności sposób w polu interwencji uwzględnia się konieczność poprawy sytuacji kobiet na rynku pracy jako grupy narażonej w większym stopniu na bezrobocie i problemy godzenia życia zawodowego i prywatnego poprzez tworzenie miejsc opieki nad dzieckiem do 3 roku życia. Przyjęto, że finansowanie w ramach projektu będzie obejmowało następujące działania:

- tworzenie nowych miejsc opieki nad dzieckiem do 3 roku życia w istniejących lub nowo tworzonych żłobkach i/lub klubach dziecięcych, (w tym wyposażenie i dostosowanie pomieszczeń na miejsca opieki nad dzieckiem, w tym z niepełnosprawnościami) i dofinansowanie działalności bieżącej przez 12 miesięcy,
- wsparcie zmiany organizacji funkcjonowania żłobków i placówek opieki nad dziećmi poprzez wydłużenie ich czasu pracy (wyłącznie jako element projektu wskazanego w poprzednim punkcie),
- wsparcie tworzenia miejsc opieki poprzez dofinansowanie usług opiekunów dziennych i niań i/lub doposażenie lokalu w celu sprawowania opieki przez opiekunów dziennych.

Beneficjentami działań realizowanych w ramach projektu są wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej.

Rezultatem strategicznym realizacji projektu ma być utrzymanie udziału liczby utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują co najmniej 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS na poziomie co najmniej 90%. Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023

Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (szt.)	464	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu (osoby)	82%	82%
Liczba osób pracujących, którym zapewniono opiekę nad dzieckiem do lat 3 (osoby)	93	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu (osoby)	30%	45%
Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie (osoby)	371	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%)	90%	90%

P10 - Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania

Celem projektu jest poprawa stanu zdrowia i wydłużenie okresu aktywności zawodowej mieszkańców Metropolii Poznań. Zakres interwencji koncentruje się na uruchomieniu systemowych działań profilaktycznych, szczególnie wśród grup zagrożonych wykluczeniem zawodowym z powodu ryzyka zachorowania. Oczekiwane rezultaty powinny pozwolić na aktywne i zdrowe starzenie się mieszkańców regionu. Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej powinna zapewnić zapobieganie przedwczesnemu wykluczeniu z rynku pracy. Podejmowane działania powinny dotyczyć profilaktyki zdrowotnej, w tym uzupełniając edukacji zdrowotnej, w zakresie chorób stanowiących istotną przyczynę dezaktywizacji zawodowej. Zakres i zasięg planowanych działań wynikać powinien ze zidentyfikowanej na poziomie regionu sytuacji demograficznej i epidemiologicznej oraz wykazywać zbieżność z zapisami regionalnych map potrzeb zdrowotnych lub innych dokumentów określających wymagania warunkowości ex-ante dla wydatkowania środków w obszarze ochrony zdrowia. Dodatkowo w związku z pandemią koronawirusa trwającą od 2020 r. w ramach projektu *P10 - Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania* przewiduje się działania związane z zapobieganiem/łagodzeniem skutków epidemii COVID-19, w tym wyposażenie podmiotów leczniczych w środki ochrony indywidualnej, środki do dezynfekcji oraz zakup sprzętu medycznego niezbędnego do walki z pandemią COVID-19.

Beneficjentami działań realizowanych w ramach projektu są pracodawcy, instytucje rynku pracy, podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe, podmioty utworzone przez JST realizujące zadania publiczne, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne oraz utworzone przez nie podmioty,

podmioty lecznicze utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego (a także przedsiębiorcy powstałe z ich przekształceń), niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, świadczące usługi medyczne w publicznym systemie ochrony zdrowia.

Rezultatem strategiczną realizacją projektu ma być wzrost liczby osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne do poziomu co najmniej 60%. Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023
Liczba osób, objętych programem zdrowotnym dzięki EFS (osoby)	56 878	Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne (osoby)	50%	60%
Liczba podmiotów objętych wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 (CV 33) (szt.)	5			
Liczba wdrożonych programów zdrowotnych (szt.)	1			

Teoria wdrażania

Wdrażanie w/w działań zmierzających do osiągnięcia wskazanych produktów i rezultatów *Celu strategicznego 3 Strategii ZIT MOFP* zostało powierzone SMP jako IP WRPO 2014+. Podstawą ich finansowania są nabory ogłaszane w ramach realizacji WRPO 2014+ do pięciu poddziałań tego Programu przewidzianych w trzech Osiach priorytetowych: 6. Rynek pracy, 8. Edukacja oraz 9. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego. Są to:

- *Poddziałanie 9.3.4 Inwestowanie w rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej w ramach ZIT dla MOF Poznania,*
- *Poddziałanie 8.3.4 Kształcenie zawodowe młodzieży i dorosłych w ramach ZIT dla MOF Poznania:*
 - *Typ projektu I Wsparcie uczniów/wychowanków szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe w doskonaleniu ścieżek edukacyjnych i zawodowych,*
 - *Typ projektu II Nadawanie nowych uprawnień, kompetencji z branż kluczowych dla rozwoju MOF Poznania,*
- *Poddziałanie 8.1.4 Kształcenie ogólne w ramach ZIT dla MOF Poznania:*
 - *Typ projektu I "Uczeń z pasją" - Kompleksowe wsparcie uczniów gimnazjów w wyborze optymalnych ścieżek edukacyjnych i zawodowych,*

- *Typ projektu II Wsparcie nauczania matematyki i informatyki w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych oraz szkołach podstawowych i ponadpodstawowych,*
- *Poddziałanie 6.4.2 Wsparcie aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi w ramach ZIT dla MOF Poznania,*
- *Poddziałanie 6.6.2 Wspieranie aktywności zawodowej pracowników poprzez działania prozdrowotne w ramach ZIT dla MOF Poznania.*

Łączne nakłady środków na realizację przedsięwzięć w ramach w/w projektów wynoszą 37 946,3 tys. EUR (17,6% ogólnej alokacji Strategii ZIT MOFP), przy dofinansowaniu UE wynoszącym 32 253,5 tys. EUR (85%). Blisko połowę nakładów przeznacza się na realizację przedsięwzięć związanych z rozbudową infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej. Charakter przedsięwzięć związanych z realizacją projektu *P2 - Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania*, które są twardymi działaniami inwestycyjnymi w pełni uzasadnia dominację tego projektu w strukturze wydatków Celu strategicznego 3. Zaplanowane nakłady na cztery pozostałe projekty dotyczące działań miękkich, w tym szkoleniowych, wynoszą od ok. 11% do ok. 16% planowanych łącznych nakładów przeznaczonych na działania podejmowane w ramach *Celu strategicznego 3 - Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy*. Wybór projektów odbywa się na zasadach obowiązujących w Polsce w programach współfinansowanych przez europejskie środki publiczne w perspektywie 2014-2020, które uszczegóławiają zapisy WRPO 2014+. W przypadku przedsięwzięć realizowanych do działań Celu strategicznego 3 ZIT MOFP w przypadku większości projektów zastosowano tryb konkursowy. Wyjątek stanowiły dwa działania projektu *P2 - Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania: 2.1. Rozwój infrastruktury Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Poznaniu oraz 2.2. Rozwój Infrastruktury Centrum Kształcenia Praktycznego w Swarzędzu*, w przypadku których obowiązywał tryb pozakonkursowy. Przyjęty sposób wdrażania tworzy warunki dla interwencji skutecznej i efektywnej oraz użytecznej w dłuższej perspektywie czasu, zgodnej z trafnie rozpoznanymi potrzebami MP.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

3.3.2. Stan wdrażania

Wdrażanie działań *Celu strategicznego 3 Strategii ZIT MOFP* opiera się na największej liczbie projektów a tym samym największej liczbie naborów i zgłaszanych do nich aplikacji. Według stanu w dniu 31 marca 2022 r. stan wdrażania przedstawia się następująco:

- projekt *P2 - Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania* - ogłoszono 2 konkursy i przeprowadzono 2 postępowania

pozakonkursowe. W sumie złożono 7 aplikacji, które stały się podstawą zawarcia 6 umów,

- projekt *P3 - Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy* – ogłoszono 7 konkursów, na które wpłynęły 22 aplikacje, które stały się podstawą zawarcia 8 umów. W przypadku jednego konkursu żadna ze złożonych aplikacji nie została oceniona pozytywnie i nie stała się podstawą dla zawarcia umowy,
- projekt *P4 - Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy* – ogłoszono 4 konkursy, na które wpłynęło 30 aplikacji, które stały się podstawą dla zawarcia 17 umów,
- projekt *P11 - Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3* – ogłoszono 3 konkursy, na które wpłynęło 43 aplikacji, które stały się podstawą zawarcia 12 umów,
- projekt *P10 - Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania* – ogłoszono 2 konkursy. W przypadku jednego z nich nie wpłynęła żadna aplikacja i konkurs tym samym został unieważniony. W przypadku drugiego konkursu wpłynęły 2 aplikacje. Jedna z nich została oceniona pozytywnie i stała się podstawą zawarcia umowy.

W wyniku oceny formalnej i merytorycznej złożonych wniosków oraz ich klasyfikacji rankingowej zaakceptowano do realizacji i podpisano umowy w sumie dla 44 aplikacji, z których 12 zostało w pełni zrealizowanych, a tym samym zakończonych i rozliczonych, a 12 kolejnych jest już zakończonych i czeka na zakończenie oceny wniosku o płatność końcową. Należy podkreślić, że wdrażanie działań w ramach *Celu strategicznego 3 - Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy*, wyróżnia się na tle pozostałych celów strategicznych nie rozstrzygnięciem wszystkich konkursów z powodu albo braku zainteresowania ze strony aplikujących, albo negatywną oceną złożonych wniosków. Zaistniała sytuacja jest powszechnie spotykana w procesie wdrażania przedsięwzięć o charakterze miękkim, do których należy większość działań *Celu strategicznego 3*. Zaistnienie przedmiotowego faktu w procesie wdrażania Strategii ZIT MOFP stanowi potwierdzenie dobrze funkcjonującego systemu przygotowywania zasad konkursów oraz oceny składanych aplikacji. Ma to bezpośrednie przełożenie na podnoszenie jakości podejmowanych działań, a tym samym zasługują na pozytywną ocenę.

Postęp rzeczowy realizacji *Celu strategicznego 3* mierzony wartościami wskaźników produktu zdecydowanie przekracza zakładane wartości docelowe, co potwierdza pełną realizację zaplanowanych działań skutkujący osiągnięciem zamierzonych efektów (tabela 25). Największe przekroczenia zakładanych wartości wskaźników produktu osiągnięto w przypadku liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie (blisko dwudziestokrotne przekroczenie zakładanej wartości docelowej wskaźnika produktu) oraz liczby wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego (siedmiokrotne przekroczenie zakładanej wartości docelowej wskaźnika produktu), a także liczby uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub

umiejętności uniwersalnych w programie (ponad pięciokrotne przekroczenie zakładanej wartości docelowej wskaźnika produkt). Jedynym wskaźnikiem produktu w omawianym *Celu strategicznym 3*, którego wartość docelowa nie została jeszcze osiągnięta jest liczba osób, objętych programem zdrowotnym dzięki EFS (79%). W przypadku wskaźników rezultatu większość ich wartości przekracza zakładane wartości docelowe (tabela 26).

Tabela 25 Stan wdrażania Celu strategicznego 3 Strategii ZIT MOFP wskaźniki produktu (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika produktu (jednostka)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
(P2) <i>Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania</i>	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego (szt.)	4	28	700%
(P3) <i>Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy</i>	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie (osoby)	69	213	309%
	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy (osoby)	1 097	1 516	138%
	Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie (szt.)	2	3	150%
	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie (osoby)	1 172	1 188	101%
	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego (szt.)	25	36	144%
(P4) <i>Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego</i>	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie (osoby)	381	837	220%

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika produktu (jednostka)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
<i>oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy</i>	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie (osoby)	1 543	8 187	531%
	Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie (osoby)	110	2 160	1 964%
	Liczba szkół, których pracownice przedmiotowe zostały doposażone w programie (szt.)	80	153	191%
<i>(P11) Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3</i>	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (szt.)	464	735	158%
	Liczba osób pracujących, którym zapewniono opiekę nad dzieckiem do lat 3 (osoby)	93	217	233%
	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie (osoby)	371	735	198%
<i>(P10) Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania</i>	Liczba osób, objętych programem zdrowotnym dzięki EFS (osoby)	56 878	45 000	79%
	Liczba podmiotów objętych wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 (CV 33) (szt.)	5	5	100%
	Liczba wdrożonych programów zdrowotnych (szt.)	1	1	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

Największe przekroczenie obserwuje się w przypadku liczby użytkowników wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego (blisko trzydziestokrotne

przekroczenie zakładanej wartości docelowej wskaźnika rezultatu) oraz liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami, którzy podnieśli kompetencji po opuszczeniu programu (ponad dwukrotne przekroczenie zakładanej wartości docelowej wskaźnika rezultatu). Pozostałe wskaźniki rezultatu charakteryzują się wartościami bliskimi wartościom docelowym. Relatywnie najniższa wartość dotyczy wskaźnika liczby nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu. W tym wypadku osiągnął on wartość 69% w stosunku do oczekiwanej wartości docelowej. Nie zmienia to jednak faktu, że realizacja działań zmierzających do osiągnięcia produktów i rezultatów *Celu strategicznego 3 - Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy*, podobnie jak miało to miejsce w przypadku *Celu strategicznego 2*, już na etapie przedmiotowej ewaluacji *on-going* charakteryzuje się wysokimi wartościami osiągniętych produktów i szerokim zakresem uzyskanych rezultatów. Na podkreślenie zasługuje fakt, że wskazane przekroczenia dotyczące wszystkich wartości wskaźników produktu i większości wskaźników rezultatu były możliwe przy niezmienionym poziomie środków zaprogramowanych na te działania, co podkreśla wyróżniającą się efektywność i skuteczność podjętych aktywności.

Tabela 26 Stan wdrażania Celu strategicznego 3 Strategii ZIT MOFP wskaźniki rezultatu (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika rezultatu (jednostka)	Wartość docelowa 2023 ¹³	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
			wartość	% wartości docelowej
(P2) <i>Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania</i>	Liczba użytkowników wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego (osoby/rok)	426	12 380	2 906%
	Absolwenci szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, kontynuujący kształcenie lub pracujący po 6 miesiącach po ukończeniu szkoły/placówki (%)	100%	nd	nd
(P3) <i>Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy</i>	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu (osoby)	149	103	69%
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia (osoby)	1 069	1 094	102%
	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS (%)	100%	100%	100%
	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki (osoby)	80%	x ¹⁴	75%
(P4) <i>Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego</i>	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu (osoby)	678	732	108%

¹³ w przypadku wskaźników rezultatu EFS cel wyliczony jest na podstawie wartości wskaźnika produktu z umów wg stanu na 31 grudnia 2022 r.

¹⁴ Wartość wskaźnika dla województwa oszacowana na podstawie Raportu MFIPR Ewaluacja wsparcia realizowanego w obszarze edukacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego III raport Częstkowy <https://www.ewaluacja.gov.pl/strony/badania-i-analizy/wyniki-badan-ewaluacyjnych/badania-ewaluacyjne/ewaluacja-wsparcia-realizowanego-w-obszarze-edukacji-w-ramach-europejskiego-funduszu-spolecznego-iii-raport-czastkowy/> (stan na 31 grudnia 2020 r.)

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika rezultatu (jednostka)	Wartość docelowa 2023 ¹³	Wartość zakończona umowami na realizowane projekty	
			wartość	% wartości docelowej
<i>oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy</i>	Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami, którzy podnieśli kompetencji po opuszczeniu programu (osoby)	907	1924	212%
	Liczba szkół, w których pracownice przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych (szt.)	153	153	100%
	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu (osoby)	4 912	6 666	136%
<i>(P11) Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3</i>	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu (osoby)	178	204	115%
	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu (osoby)	331	320	97%
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (%)	90%	x ¹⁵	90%

¹⁵ Wartość oszacowana przez Urząd Marszałkowski na podstawie oświadczeń o trwałości projektów, dla których minęły dwa lata od zakończenia realizacji. Stan na 31 grudnia 2021 r.

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika rezultatu (jednostka)	Wartość docelowa 2023 ¹³	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
			wartość	% wartości docelowej
(P10) Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania	Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne (osoby)	27 tys.	45 tys.	167%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

Postęp finansowy w procesie wdrażania przedsięwzięć związanych z realizacją *Celu strategicznego 3 - Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy* potwierdza wysoki poziom zaawansowania i nie jest zagrożony. Wartość zawartych 44 umów wykorzystuje 97% środków UE pozostających do dyspozycji w ramach działań podejmowanych w *Celu strategicznym 3* (tabela 27).

Tabela 27 Stan wdrażania Celu strategicznego 3 Strategii ZIT MOFP postęp finansowy – kontraktacja (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Środki UE [PLN]	Liczba umów	Kontraktacja ¹⁶ [PLN]	Wskaźnik kontraktacji [%]
(P2) Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania	61 500 000	6	61 469 367	99,95%
(P3) Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	17 511 850	8	14 172 123	81%
(P4) Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	21 419 683	17	21 419 682	100%
(P11) Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3	16 400 000	12	15 243 708	93%

¹⁶ podpisane umowy pomniejszone o oszczędności po płatnościach końcowych

(P10) <i>Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania</i>	15 407 800	1	15 407 800	100%
RAZEM: Cel strategiczny 3	132 239 334	44	127 712 680	97%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

Wskaźniki kontraktacji w poszczególnych projektach wahają się od 81% w projekcie P3 - *Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy* do 100% w projektach P4 - *Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy* oraz P10 - *Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania*. Należy jednak podkreślić, że w ramach projektu P3 w marcu 2022 r. zostały pozytywnie ocenione i wybrane do dofinansowania dwa przedsięwzięcia, a umowy o dofinansowanie zostały podpisane w kolejnych miesiącach 2022 r., co zwiększy poziom kontraktacji w omawianym celu strategicznym. Rzeczywisty postęp finansowy mierzony wartością zatwierdzonych wniosków o płatność stanowiących podstawę dla refundacji kosztów ponoszonych przez podmioty realizujące przedsięwzięcia w projektach ZIT przyczyniających się do osiągania efektów *Celu strategicznego 3* jest bardzo zróżnicowany (tabela 28). Łącznie w wyniku zakończenia 12 przedsięwzięć wskaźnik certyfikacji w przedmiotowym celu wyniósł 55% i jest najniższy w strukturze wdrażania celów strategicznych Strategii ZIT MOFP. Relatywnie najgorsza sytuacja występuje w projekcie P10 - *Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania*, w przypadku którego nie zakończono żadnego przedsięwzięcia, a wskaźnik certyfikacji wynosi jedynie 2%. Dużym wyzwaniem pozostaje też rzeczywisty postęp finansowy w projekcie P11 - *Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3*, w którym pomimo zakończenia 8 przedsięwzięć wskaźnik certyfikacji osiągnął poziom 37%. W przypadku pozostałych projektów poziom certyfikacji jest relatywnie wyższy i wynosi od 48% do 72%. Mając na względzie *mid-term* przedmiotowej ewaluacji, przy jednoczesnym pełnym zakontraktowaniu przyznanej alokacji, można stwierdzić, że postęp finansowy w analizowanym *Celu strategicznym 3* nie powinien być zagrożony. Szczególną uwagę należy jednak zwrócić zwłaszcza na realizację przedsięwzięć związanych z projektem P10 - *Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania*, który wykazuje wyraźne problemy w skutecznym i pełnym wdrażaniu.

Tabela 28 Stan wdrażania Celu strategicznego 3 Strategii ZIT MOFP wnioski o płatność – certyfikacja (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Środki UE [PLN]	Liczba projektów zakończonych ¹⁷	Zatwierdzone wnioski o płatność [PLN]	Wskaźnik certyfikacji (%)
(P2) <i>Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania</i>	61 500 000	1	42 975 762	70%
(P3) <i>Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy</i>	17 511 850	1	8 414 305	48%
(P4) <i>Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy</i>	21 419 683	2	15 402 726	72%
(P11) <i>Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3</i>	16 400 000	8	6 030 477	37%
(P10) <i>Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania</i>	15 407 800	0	339 001	2%
RAZEM: Cel strategiczny 3	132 239 334	12	73 162 271	55%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

3.3.3. Dobre praktyki

W ramach *Celu strategicznego 3 – Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy* realizuje się m.in. przedsięwzięcia w ramach projektu P3 - *Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy*. Zaplanowana w tym projekcie interwencja kierowana jest zarówno do uczniów

¹⁷ na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność końcową

i słuchaczy, jak również nauczycieli szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe. Jej celem jest podnoszenie kwalifikacji i umiejętności, ze szczególnym zwróceniem uwagi na specjalizacje zgłaszane na rynku pracy jako deficytowe. Ważnym elementem podejmowanych działań jest również wzmacnianie systemu doradztwa zawodowego tworzącego dla uczniów warunki do podejmowania trafnych wyborów zawodowych i życiowych. Zakłada się, że prawidłowa realizacja tych przedsięwzięć będzie skutkowałą wzrostem konkurencyjności rynku pracy, a w konsekwencji poprzez zapewnienie dostępu do dobrze płatnych miejsc pracy przyczyni się do poprawy poziomu życia mieszkańców oraz stworzy warunki dla wzmacniania rozwoju nowoczesnej gospodarki na terenie MP. Na tym tle za szczególnie interesujące, ze względu na jego wyróżniający się zasięg przestrzenny oddziaływania (liczbę placówek, uczniów i nauczycieli) oraz merytoryczną kompleksowość, uznać należy przedsięwzięcie *Kwalifikacje zawodowe kluczem do sukcesu - wspieramy rozwój kształcenia zawodowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania* (rycina 11).

Rycina 11 Informacja na temat projektu „Kwalifikacje zawodowe kluczem do sukcesu - wspieramy rozwój kształcenia zawodowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania” w bazie www.mapadotacji.gov.pl

Miasto Poznań

w partnerstwie z Powiatem Śremskim, Gminą Oborniki i Instytutem Technologii Eksploatacji – Państwowym Instytutem Badawczym w Radomiu realizują projekt dofinansowany z Funduszy Europejskich „Kwalifikacje zawodowe kluczem do sukcesu – wspieramy rozwój kształcenia zawodowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania”

Dofinansowanie projektu z UE: 8 679 820,95 zł

Celem projektu jest wsparcie 1689 uczniów, 128 nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz 78 nauczycieli powiązanych z doradztwem edukacyjno-zawodowym z 23 szkół prowadzących kształcenie zawodowe (19 w Poznaniu, 3 w Powiecie Śremskim, 1 w Gminie Oborniki)

Termin realizacji projektu: 01.04.2017 – 30.11.2019

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPÓLSKIEGO

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

www.mapadotacji.gov.pl

Źródło: <http://www.zit.metropoliapoznan.pl/poznaj-projekty/lista-beneficjentow-zit/kwalifikacje-zawodowe-kluczem-do-sukcesu-wspieramy-rozwoj-ksztalcenia-zawodowego-w-miejskim-obszarze-funkcjonalnym-poznania>

Głównym celem przedsięwzięcia był wzrost zdolności do zatrudnienia uczniów z aż 23 szkół biorących udział w projekcie (19 z terenu Miasta Poznania, 3 z powiatu śremskiego, 1 z gminy Oborniki). Tak sformułowany cel realizowano poprzez: udział 1140 uczniów w stażach/ praktykach zawodowych, wsparcie 128 nauczycieli kształcenia

zawodowego i instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz doposażenie 23 szkół zawodowych (rycina 12), w których uczą się objęci wsparciem uczniowie i nauczyciele, z uwzględnieniem zawodów szkolnych. Za priorytetowe uznano branże, jak to określono w założeniach, o największym potencjale rozwojowym lub tzw. branże strategiczne dla rozwoju regionu oraz branże odpowiadające zawodom deficytowym na lokalnym rynku pracy. Przedsięwzięcie było realizowane w ramach *Poddziałania 8.3.4 Kształcenie zawodowe młodzieży i dorosłych w ramach ZIT dla MOF Poznania*. Jego beneficjentem było Miasto Poznań, a partnerami: powiat śremski, gmina Oborniki oraz Instytut Technologii Eksploatacji Państwowy Instytut Badawczy w Radomiu. Budżet projektu wynosił 8 861,2 tys zł, w tym 7 532,0 tys zł (85%) stanowiły europejskie środki publiczne.

W ramach celów szczegółowych przedsięwzięcia wyróżniono:

- wzrost kwalifikacji zawodowych uczniów prowadzących kształcenie zawodowe poprzez realizację działań na rzecz rozwoju kształcenia dualnego,
- modernizację oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb lokalnego/regionalnego rynku pracy,
- organizację staży i praktyk zawodowych oraz innych form kształcenia,
- podniesienie jakości i poprawa warunków kształcenia zawodowego w szkołach objętych wsparciem poprzez wyposażenie/doposażenie 23 szkół prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesny sprzęt i materiały umożliwiające realizację podstawy programowej kształcenia w zawodach w warunkach zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej,
- wzrost kompetencji i kwalifikacji nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu,
- wzrost świadomości i wiedzy uczniów na temat dokonywania bardziej świadomych wyborów edukacyjno-zawodowych poprzez realizację działań w zakresie rozwoju doradztwa edukacyjno-zawodowego dla młodzieży, w tym doposażenie 23 szkół prowadzących kształcenie zawodowe w niezbędny sprzęt umożliwiający prowadzenie doradztwa oraz podnoszenie kompetencji nauczycieli prowadzących doradztwo w przedmiotowym zakresie oraz opracowanie Indywidualnych Planów Karier dla uczniów,
- rozwój kształcenia dualnego poprzez zbudowanie trwałych relacji między szkołami a firmami.

Rycina 12 **Zespół Szkół Geodezyjno - Drogowych w Poznaniu jako jedna ze szkół uczestnicząca w projekcie: „Kwalifikacje zawodowe kluczem do sukcesu - wspieramy rozwój kształcenia zawodowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania”**

Źródło: <http://www.zit.metropoliapoznan.pl/poznaj-projekty/lista-beneficjentow-zit/kwalifikacje-zawodowe-kluczem-do-sukcesu-wspieramy-rozwoj-ksztalcenia-zawodowego-w-miejskim-obszarze-funkcjonalnym-poznania>

Na szczególne wyróżnienie zasługuje fakt bardzo szerokiego oddziaływania realizowanych działań służących osiągnięciu w/w celów szczegółowych. W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych uczniów dokonano identyfikacji wymagań pracodawców na stanowiskach pracy dla 54 zawodów szkolnych. Opracowano również rekomendacje dotyczące dostosowania programów nauczania do lokalnego rynku pracy. Podjęte działania dotyczyły bezpośrednio aż 1113 uczniów z 23 szkół, którzy uczestniczyli w stażach i praktykach. Dodatkowo 585 uczniów zrealizowało dodatkowe zajęcia specjalistyczne. Co bardzo istotne działania dotyczyły również doskonalenia kompetencji nauczycieli i instruktorów. W tym zakresie umożliwiono zainteresowanym ukończyć studia podyplomowe przygotowujące do zawodu nauczyciela. Przeprowadzono również szkolenia dla 96 nauczycieli z 23 szkół uczestniczących w realizacji omawianego przedsięwzięcia. Ważnym wymiarem podejmowanych działań było również wsparcie doradztwa edukacyjno-zawodowego dla uczniów. W tym zakresie z jednej strony opracowano i wdrożono m.in. Programy Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego (WSDZ) dla techników i szkół branżowych I stopnia oraz opracowano koncepcję narzędzia informatycznego dla nauczycieli-doradców zawodowych, a z drugiej strony m.in. zorganizowano dodatkowe zajęcia z doradztwa zawodowego dla 1 104 uczniów z 23 szkół (z opracowaniem Indywidualnych Planów Karier). Kompleksowość podejmowanych działań znajduje swoje potwierdzenie również w równoległej realizacji przedsięwzięć miękkich i twardych. Wskazanim aktywnościom o charakterze działań programowo-szkoleniowych towarzyszyły bowiem inwestycje infrastrukturalne związane z wyposażeniem 23 szkół wraz z przygotowaniem nauczycieli do obsługi nowo instalowanych urządzeń. Biorąc po uwagę osiągnięte efekty realizacji projektu

Kwalifikacje zawodowe kluczem do sukcesu - wspieramy rozwój kształcenia zawodowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania (tabela 29) należy go uznać za pełni wykonany, gwarantujący trwałość rezultatów oraz wyróżniający się dużym zakresem oddziaływania.

Tabela 29 Efekty realizacji projektu „Kwalifikacje zawodowe kluczem do sukcesu - wspieramy rozwój kształcenia zawodowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania”

Efekty realizacji projektu
• Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 1113 osób • Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w dodatkowych zajęciach z doradztwa zawodowego – 1104 osób • Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie – 128 osoby • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 23 szt.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.zit.metropoliapoznan.pl/poznaj-projekty/lista-beneficjentow-zit/kwalifikacje-zawodowe-kluczem-do-sukcesu-wspieramy-rozwoj-ksztalcenia-zawodowego-w-miejskim-obszarze-funkcjonalnym-poznania>

Podobne przedsięwzięcia do przedstawionego powyżej i zrealizowanego w 23 szkołach MP zostały wykonane w ramach *Celu Strategicznego 3 Strategii ZIT MOFP*

również w innych lokalizacjach. Są to m.in.:

- Centrum Kształcenia Praktycznego w Swarzędzu – kuźnia kwalifikacji i kompetencji,
- Gotowi do pracy - poprawa zdolności do zatrudnienia uczniów placówek kształcenia zawodowego, dla których organem prowadzącym jest Powiat Poznański,
- Inteligentne kwalifikacje zawodowe – szkolenia w CKZiU Poznań,
- Horeca Logistic - poprawa jakości kształcenia zawodowego w Zespole Szkół im. Gen. D. Chłapowskiego w Bolechowie,
- Podniesienie kompetencji i kwalifikacji uczniów ZSZ Nr 6 im. Joachima Lelewela w Poznaniu - Szkoły Branżowej I stopnia nr 7,
- Współpraca dla zawodowej przyszłości – podnoszenie efektywności kształcenia w ZSŁ, ZSH oraz ZSZ nr 6 w Poznaniu,
- Rozwijamy się zawodowo w Zespole Szkół Technicznych w Tarnowie Podgórny,
- Centrum Kształcenia Zawodowego - kuźnia kwalifikacji i kompetencji 2.0,
- Kwalifikacje dla Przemysłu 4.0 - Zespół Szkół Technicznych w Tarnowie Podgórny kształci liderów przyszłości.

Ich zakres oddziaływania był jednak zawsze mniejszy w stosunku o omówionego przedsięwzięcia zrealizowanego przez Miasto Poznań i partnerów. Należy jednak podkreślić, że przygotowanie i realizacja wszystkich wskazanych działań doprowadziło

do zasadniczego wzmocnienia jakości szkolnictwa zawodowego na terenie MP, dostosowując jednocześnie jego kierunki i specjalizację do zmieniających się potrzeb zgłaszanych przez lokalnych pracodawców. Szkoda, że w procesie budowania partnerstw między jednostkami naukowymi a placówkami szkolnictwa zawodowego z terenu MP nie preferowano tych zlokalizowanych w jej granicach. Wydaje się, że zakres działalności np. Instytutu Technologii Eksploatacji Państwowego Instytutu Badawczego w Radomiu jest w pełni realizowany również przez instytucje badawczo-rozwojowe zlokalizowane na terenie MP. Należy pamiętać, że zadaniem interwencji publicznej programowanej i realizowanej przez samorząd lokalny powinno być przede wszystkim wzmacnianie endogenicznego potencjału rozwojowego i tworzenie warunków dla wzmacniania lokalnego środowiska relacyjnego sprzyjającego wzmacnianiu kapitału terytorialnego danego obszaru. Angażowanie podmiotów zewnętrznych w tym wypadku może być uzasadnione jedynie w sytuacji braku wiedzy, umiejętności i kompetencji podmiotów lokalnych w zakresie konkretnej problematyki. Nie zmienia to jednak faktu, że uzyskane produkty, rezultaty i oddziaływania w sposób skuteczny i długookresowy przyczyniają się do wspierania rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy MP.

3.4. CEL STRATEGICZNY 4 – Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych

Realizacja przedsięwzięć podejmowanych w ramach *Celu strategicznego 4* ukierunkowana jest na tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych, co ma sprzyjać poprawie poziomu i warunków życia mieszkańców MP. Działania realizowane w ramach przedmiotowego celu mają stanowić odpowiedź na występujące deficyty w zakresie usług społecznych zapewniających kompleksowe oraz zindywidualizowane wsparcie dla rodzin oraz wpływających na jakość metropolitalnej opieki społecznej.

Tabela 30 Tabela transpozycji Celu strategicznego 4 Strategii ZIT MOFP na cele tematyczne UE, priorytety inwestycyjne oraz osie priorytetowe i Poddziałania Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020

Cel strategiczny Strategii ZIT MOFP	Projekt ZIT	Cel tematyczny UE	Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	Oś priorytetowa WRPO 2014+	Poddziałanie WRPO 2014+
-------------------------------------	-------------	-------------------	-----------------------------------	----------------------------	-------------------------

Cel 4 Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych	<i>(P12) Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania</i>	CT 9	PI 9iv	7. Włączenie społeczne	Poddziałanie 7.2.3 Usługi społeczne w ramach ZIT dla MOF Poznania Typ 1. Usługi asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej Typ 2. Usługi społeczne w MOF Poznania
--	---	------	--------	------------------------	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

Ich podjęcie powinno doprowadzić do zapewnienia optymalnego poziomu wsparcia dla rodzin w MP, który skutecznie wpłynie na ich aktywizację zawodową i społeczną oraz skutecznie zabezpieczy przed wykluczeniem społecznym. Zakłada się, że w wyniku realizacji przedsięwzięć podejmowanych w ramach *Celu strategicznego 4 – Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych* zwiększy się liczba wspieranych miejsc świadczenia usług społecznych na obszarze MP. Założono, że interwencja podejmowana w ramach *Celu strategicznego 4* będzie realizowana poprzez jeden projekt ZIT: *P12 – Poprawa dostępności do usług asystenta rodziny oraz koordynatora pieczy zastępczej w MOF Poznania*. Programowanie działań w ramach *Celu strategicznego 4* odpowiada jednemu celowi tematycznemu UE: *CT 9 - Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* (tabela 30). Realizacja projektu *P12 - Poprawa dostępności do usług asystenta rodziny oraz koordynatora pieczy zastępczej w MOF Poznania* odbywa się w ramach Osi priorytetowej WPRO 7. *Włączenie społeczne*. Źródłem finansowania zaplanowanej interwencji są konkursy ogłaszane dla *Poddziałania 7.2.3 Usługi społeczne w ramach ZIT dla MOF Poznania WRPO 2014+*:

- *Typ 1. Usługi asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej,*
- *Typ 2. Usługi społeczne w MOF Poznania.*

3.4.1. Logika interwencji

Logika interwencji w *Celu strategicznym 4 - Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych* wykorzystuje zależności przyczynowo-skutkowe wpływające na proces kształtowania jakości kapitału ludzkiego determinującego funkcjonowanie kapitału terytorialnego każdego obszaru. Podejmowanie działań związanych z eliminowaniem deficytów systemu opieki społecznej wpływa bezpośrednio na ograniczanie zjawiska wykluczenia społecznego, które zasadniczo obniża jakość kapitału ludzkiego. Wykluczenie społeczne prowadzi z jednej strony do niepełnego wykorzystania zasobów pracy, a z drugiej strony przyczynia się do wzrostu patologii społecznych, prowadząc do zwiększania obciążeń finansowych systemu opieki zdrowotnej oraz systemu opieki społecznej. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu wymaga

skoncentrowania się na działaniach tworzących warunki dla aktywizacji zawodowej i społecznej przy jednoczesnym unikaniu zwiększania zakresu i wartości udzielanego bezpośredniego wsparcia finansowego o charakterze pomocy bezzwrotnej. Należy pamiętać, że zwiększanie bezpośredniego wsparcia finansowego osób wykluczonych społecznie jest przeciw skuteczne obniżając ich aktywność i często prowadząc do uzależnienia się od wsparcia. Wskazane prawidłowości uzasadniają w pełni podejmowanie interwencji publicznej ukierunkowanej zgodnie z zakresem tematycznym *Celu strategicznego 4*, która ukierunkowana jest na aktywizację osób a nie poszerzanie zakresu pomocy finansowej kierowanej do zagrożonych grup społecznych, co słusznie zauważono w założeniach Strategii ZIT MOFP. Identyfikację logiki interwencji z uwzględnieniem teorii bazowej, teorii działania oraz teorii wdrażania przedstawia tabela 31.

Tabela 31 Logika interwencji w Celu strategicznym 4 Strategii ZIT MOFP

Teoria bazowa
Konieczność realizacji przedsięwzięć ukierunkowanych na tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych (<i>Cel strategiczny 4 Strategii ZIT MOF</i>) stanowi horyzontalny priorytet działań ukierunkowanych na tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego oraz wpisuje się w założenia teoretyczne koncepcji wyjaśniających współczesne procesy rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie regionalnym i lokalnym. Wsparcie ukierunkowane na poprawę funkcjonowania usług społecznych tworzy warunki dla rozwoju kapitału ludzkiego, będącego zgodnie z założeniami teorii rozwoju endogenicznego najważniejszym elementem zasobów lokalnych, determinującym możliwość kształtowania się relacyjnego kapitału terytorialnego każdego obszaru. Pełne zagospodarowanie zasobów pracy stanowi warunek właściwego wykorzystania kapitału ludzkiego w procesach rozwojowych. Działania ukierunkowane na grupy wykluczone społecznie oraz posiadające trudności z wejściem na rynek pracy są w tym zakresie szczególnie potrzebne, a ich wpływ na poprawę efektywności funkcjonowania lokalnych systemów społeczno-gospodarczych jest potwierdzony w teorii rozwoju endogenicznego. Ograniczanie skali zjawiska wykluczenia społecznego wpływa korzystnie na wzmacnianie atrakcyjności lokalizacyjnej obszaru. Jest to szczególnie ważne przy obserwowanym wzroście konkurencyjności w warunkach globalizacji i integracji gospodarczej, na co bezpośrednio zwracają uwagę założenia nowej geografii ekonomicznej. Zaplanowane w omawianym <i>Celu strategicznym 4</i> działania można również postrzegać przez pryzmat interwencji podejmowanej w celu ograniczania kosztów ekonomicznych i społecznych funkcjonowania systemów społeczno-gospodarczych oraz tworzenia warunków dla ograniczania skali nieodwracalnych zmian wynikających z niesprawności rynku (<i>market failures</i>) i niedoskonałości politycznych (<i>government failures</i>). Zaplanowane pole interwencji ukierunkowane jest na wsparcie funkcjonowania zarówno instytucji nieformalnych jak i formalnych. Wpisuje się to w założenia ekonomii instytucjonalnej zwracającej uwagę na potrzebę tworzenia warunków dla lepszej instytucjonalizacji rozwoju oraz rozwoju instytucjonalnego.

Uwzględnienie w programowaniu omawianej interwencji konieczności zróżnicowania jej w układzie przestrzennym MP pozwala zakładać, że jej rezultaty poprawią spójność całego obszaru. Powinno to skutkować pozytywnym wzmacnianiem efektów aglomeracji na całym obszarze MP oraz kształtowaniem w jej granicach warunków dla tworzenia efektów dyfuzji, na co wprost zwracają uwagę założenia teoretyczne nowej geografii ekonomicznej. Działania w *Celu strategicznego 4* wzmacniając jakość kapitału terytorialnego sprzyjają wykorzystaniu efektów rozlewania się wiedzy i efektów sieciowych, w zakresie rozwoju których obszary aglomeracyjne, do których należy MP, są szczególnie predysponowane. Ze względu na charakter planowanych działań w podejmowanych przedsięwzięciach należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność przeciwdziałania kulturze uzależnienia od pomocy (*dependency culture*) i faworyzowania osób oczekujących na rentę wsparcia (*rent-seekers*) kosztem innowatorów.

Interpretacja i synteza wyników diagnozy stanu zawarta w Strategii ZIT MOFP wskazuje na uwzględnienie powyższych prawidłowości, co potwierdzają sformułowane w ramach analizy SWOT słabe strony i zagrożenia związane z demografią i usługami społecznymi MP, do których zalicza się:

- redystrybucję przestrzenną ludności prowadzącą do depopulacji Poznania i niekorzystnych prognoz demograficznych dla miasta centralnego,
- postępujące starzenie się społeczeństwa, będące wynikiem zmiany modelu rodziny oraz niskiego przyrostu naturalnego, w szczególności w Poznaniu i Puszczykowie,
- wciąż nieadekwatną do potrzeb opiekę socjalną,
- emigrację młodych, wykształconych ludzi za granicę (zjawiska *brain drain*, *brain waste*) i do innych metropolii krajowych,
- odpływ koncernów zagranicznych i krajowych z Metropolii do krajów o niższych kosztach produkcji i wytwarzania usług,
- starzenie się społeczeństwa i nasilające się problemy demograficzne na rynku pracy.

Odpowiedzią na w/w wyzwania, w zakresie funkcjonowania systemu opieki społecznej, stanowią przedsięwzięcia możliwe do realizacji w ramach prawidłowo zaprogramowanych w ramach *Celu strategicznego 4* projektów ZIT.

Teoria działania

Celem interwencji podejmowanej w ramach *Celu strategicznego 4* jest tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych.

Zaplanowany zakres interwencji jest trafny i w pełni uzasadniony wskazanymi prawidłowościami procesu rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie regionalnym i lokalnym oraz wynikami diagnozy stanu MP.

P12 - Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania

Celem projektu jest poprawa dostępności do wysokiej jakości usług socjalnych w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu z tytułu choroby lub dysfunkcji rodziny.

Polega ona na wsparciu rodzin z problemami opiekuńczo - wychowawczymi i prowadzeniem gospodarstwa domowego oraz osób z uzależnieniem i współuzależnieniem. Na wyróżnienie zasługuje fakt, że zadaniem projektu nie jest tylko walka z wykluczeniem społecznym poprzez podejmowanie działań instytucjonalnych (wsparcie ośrodków pomocy społecznej), ale również podejmowanie działań o charakterze bezpośrednim (zaangażowanie asystentów rodziny i/lub koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w aktywnej pracy z grupami zagrożonych wykluczeniem społecznym). Przedsięwzięcia podejmowane w ramach projektu *P12 – Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny i koordynatora pieczy zastępczej w MOF Poznania* podzielono na dwa działania:

- *12.1 Usługi asystenta rodziny oraz koordynatora pieczy zastępczej* - w ramach którego realizuje się przedsięwzięcia poprawiające dostęp do usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym działania na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą. Możliwy zakres usług określa ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, z zastrzeżeniem, że środki EFS nie mogą być źródłem finansowania świadczeń wypłacanych na podstawie tej ustawy. Przedmiotowe świadczenia mogą tworzyć wkład własny. Zakres podejmowanych przedsięwzięć może obejmować:
 - zatrudnienie asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich w zawodowych i niezawodowych rodzinach zastępczych,
 - organizację szkoleń, superwizji pracy, grup wsparcia dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka,
 - organizację i realizację usług specjalistycznych dla rodzin w kryzysie i dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej,
 - wzmacnianie funkcjonowania placówek wsparcia dziennego (wyłącznie jako element projektu wskazanego w punkcie 1),
 - organizację i realizację usług dla dzieci ze specjalnymi potrzebami (rehabilitacja, logopedia, psychologia, diagnoza FAS), ze szczególnym ukierunkowaniem na aktywizację organizacji pozarządowych. (wyłącznie jako element projektu wskazanego w punkcie 1).
- *12.2 Usługi społeczne w MOF Poznania* – w ramach, którego realizuje się przedsięwzięcia poprawiające dostęp do usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym działania na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą. Możliwy zakres usług określa ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zakres podejmowanych przedsięwzięć może obejmować:
 - zatrudnienie asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich w zawodowych i niezawodowych rodzinach zastępczych,

- organizację szkoleń, superwizji pracy, grup wsparcia dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka,
- organizację i realizację usług specjalistycznych dla rodzin w kryzysie i dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej,
- uruchamianie placówek wsparcia dziennego,
- organizację i realizację usług dla dzieci ze specjalnymi potrzebami (rehabilitacja, logopedia, psychologia, diagnoza FAS),

ze szczególnym ukierunkowaniem na aktywizację organizacji pozarządowych.

W zaplanowanym polu interwencji na podkreślenie zasługuje zwrócenie dużej uwagi na działania bezpośrednie realizowane w kontakcie z beneficjentami końcowymi. Z pewnością pomoc udzielana w rzeczywistym środowisku życia osób potrzebujących może zostać wykorzystana w sposób bardziej efektywny. Ważne, że w planowanych działaniach uwzględnia się także wsparcie psychologiczne, w tym z wykorzystaniem skutecznej metody superwizji oraz efektywnych technik pracy grupowej. Bardzo cennym działaniem jest też wsparcie osób usamodzielniających się w procesie ich wchodzenia na rynek pracy oraz samodzielnego zaspokajania swoich potrzeb życiowych. Wszystkie zaplanowane działania w wymiarze długookresowym tworzą warunki dla poprawy efektywności funkcjonowania systemu opieki społecznej na obszarze MP poprzez ograniczenie doraźnego wsparcia na rzecz zmniejszania liczby korzystających z tego systemu.

Beneficjenci działań realizowanych w ramach projektu są zróżnicowani w strukturze dwóch podprojektów. W podprojekcie 12.1 należą do nich: JST, jednostki organizacyjne JST w zakresie poprawy dostępu do usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, osób starszych i z niepełnosprawnościami, organizacje pozarządowe – wyłącznie w charakterze partnera, podmioty ekonomii społecznej – wyłącznie w charakterze partnera. W podprojekcie 12.2 są to: JST, jednostki organizacyjne JST w zakresie poprawy dostępu do usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, osób starszych i z niepełnosprawnościami, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej (podprojekt 12.2).

Rezultatem strategicznym realizacji projektu ma być wzrost liczby wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu. Zakładane wskaźniki produktu i rezultatu wraz z wartościami bazowymi i docelowymi przedstawiają się następująco:

Wskaźniki produktu		Wskaźniki rezultatu		
Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość docelowa	Nazwa wskaźnika (jednostka)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	2023		2014	2023
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie (osoby)	3 012	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu (szt.)	3	17
Teoria wdrażania				
Wdrażanie w/w działań zmierzających do osiągnięcia wskazanych produktów i rezultatów <i>Celu strategicznego 4 Strategii ZIT MOFP</i> zostało powierzone SMP jako IP WRPO 2014+. Podstawą ich finansowania są konkursy ogłaszane w ramach WRPO 2014+ do jednego z poddziałań tego Programu realizowanego w Osi priorytetowej 7. Włączenie społeczne: • <i>Poddziałanie 7.2.3 Usługi społeczne w ramach ZIT dla MOF Poznania:</i> ○ <i>Typ 1. Usługi asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej,</i> ○ <i>Typ 2. Usługi społeczne w MOF Poznania.</i> Łączne nakłady środków na realizację przedsięwzięć w ramach w/w projektów wynoszą 5 819,4 tys. EUR (2,7% ogólnej alokacji Strategii ZIT MOFP, przy dofinansowaniu UE wynoszącym 4 946,5 tys. EUR (85%). Całość planowanych nakładów przeznacza się na realizację przedsięwzięć w ramach projektu <i>P12 - Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania</i>. Relatywnie niski udział omawianego <i>Celu strategicznego 4</i> w planie finansowym Strategii ZIT MOFP jest uzasadniony charakterem realizowanych przedsięwzięć. Są to działania o charakterze miękkim, których wartość finansowa jest zawsze niższa w relacji do działań o charakterze twardym – infrastrukturalnym. Wybór projektów odbywa się na zasadach obowiązujących w Polsce w programach współfinansowanych przez europejskie środki publiczne w perspektywie 2014-2020, które uszczegóławiają zapisy WRPO 2014+. W przypadku przedsięwzięć realizowanych do działań <i>Cel strategicznego 4 ZIT MOFP</i> przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów. Należy podkreślić, że ze względu na brak zainteresowania naborem w ramach podprojektu <i>12.2 Usługi społeczne w MOF Poznania</i> podjęto decyzję o przeniesieniu zaplanowanych w jego ramach środków do Projektu <i>12.1 Usługi asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej</i>. Podjętą decyzję należy ocenić za prawidłową. W tym miejscu należy podkreślić, że zaistniała sytuacja nie wynikała z braku aktywności JST. Nabory w ramach tych podprojektów były kierowane do organizacji pozarządowych i to brak zainteresowania z ich strony doprowadził do przedmiotowej sytuacji.				

Przyjęty sposób wdrażania tworzy warunki dla interwencji skutecznej i efektywnej oraz użytecznej w dłuższej perspektywie czasu, zgodnej z trafnie rozpoznanymi potrzebami MP.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

3.4.2. Stan wdrażania

Cel strategiczny 4 - Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych jest wdrażany za pomocą tylko jednego projektu P12 - *Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania*. Do dnia 31 marca 2022 r. ogłoszono w tym projekcie trzy konkursy, na które złożono dwie aplikacje, które po ocenie formalnej i merytorycznej stały się podstawą do zawarcia dwóch umów. Jeden konkurs został nierozstrzygnięty ze względu na brak złożonych wniosków. Pierwsza umowa została w pełni zrealizowana, a tym samym zakończona i rozliczona, a druga jest już zakończona i czeka na ocenę wniosku o płatność końcową.

Postęp rzeczowy realizacji *Celu strategicznego 4* mierzony wartościami wskaźników produktu i rezultatu przedsięwzięć zakontraktowanych zawartymi umowami potwierdza pełny zakres realizacji zaplanowanych działań skutkujący osiągnięciem zamierzonych efektów (tabela 32 i tabela 33). Wartość wskaźnika produktu określonego liczbą osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie osiągnęła poziom 132% zakładanej wartości docelowej, natomiast wskaźnik rezultatu określony liczbą wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu przekroczył zakładaną wartość docelową ponad ośmiokrotnie. W ten sposób pomimo wskazanego wcześniej braku aktywności ze strony organizacji pozarządowych w analizowanym projekcie udało się w pełni, a nawet z wyraźną nadwyżką osiągnąć zakładane produkty i rezultaty realizowanej interwencji. Na podkreślenie zasługuje fakt, że było to możliwe przy niezmiennym poziomie środków zaprogramowanych na te działania, co podkreśla wysoką efektywność i skuteczność podjętych działań.

Tabela 32 Stan wdrażania Celu strategicznego 4 Strategii ZIT MOFP wskaźniki produktu (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika produktu (jednostka)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej

(P12) <i>Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej na obszarze funkcjonalnym Poznania</i>	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie (osoby)	3 012	3 988	132%
---	---	-------	-------	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

Tabela 33 Stan wdrażania Celu strategicznego 4 Strategii ZIT MOFP wskaźniki rezultatu (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika rezultatu (jednostka)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
(P12) <i>Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej na obszarze funkcjonalnym Poznania</i>	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu (szt.)	17	138	812%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

Tabela 34 Stan wdrażania Celu strategicznego 4 Strategii ZIT MOFP postęp finansowy – kontraktacja (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Środki UE [PLN]	Liczba umów	Kontraktacja ¹⁸ [PLN]	Wskaźnik kontraktacji [%]
(P12) <i>Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania</i>	20 280 666	2	20 280 665	100,00%
RAZEM: Cel strategiczny 4	20 280 666	2	20 280 665	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

W ramach realizacji *Celu strategicznego 4 - Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych* wykorzystano w pełni przyznane środki UE. Wskaźnik kontraktacji w projekcie P12 - *Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej na obszarze funkcjonalnym Poznania* wynosi 100% (tabela 34). Rzeczywisty postęp finansowy mierzony wartością zatwierdzonych wniosków o płatność stanowiących podstawę dla refundacji kosztów ponoszonych przez podmioty realizujące przedsięwzięcia w projektach ZIT przyczyniających się do osiągania efektów *Celu strategicznego 4* jest zgodny z ich poziomem zaawansowania (tabela 35). W wyniku

¹⁸ podpisane umowy pomniejszone o oszczędności po płatnościach końcowych

zakończenia jednego z dwóch zakontraktowanych przedsięwzięć wskaźnik certyfikacji osiągnął poziom 45%. Należy zakładać, że drugie przedsięwzięcie, które też zostało już zakończone i oczekuje na ocenę będzie stanowić podstawę dla rzeczywistego wydatkowania pełnej przyznanej puli środków UE. Tym samym biorąc pod uwagę poziom zaawansowania realizacji podjętych działań oraz mając na względzie fakt pełnego zakontraktowania przyznanej alokacji można ocenić postęp finansowy w analizowanym *Celu strategicznym 4* jako niezagrożony i prawidłowy.

Tabela 35 Stan wdrażania Celu strategicznego 4 Strategii ZIT MOFP wnioski o płatność – certyfikacja (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Projekt ZIT	Środki UE [PLN]	Liczba projektów zakończonych ¹⁹	Zatwierdzone wnioski o płatność [PLN]	Wskaźnik certyfikacji (%)
(P12) <i>Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania</i>	20 280 666	1	9 151 602	45%
RAZEM: Cel strategiczny 4	20 280 666	1	9 151 602	45%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

3.4.3. Dobre praktyki

W ramach *Celu strategicznego 4 – Tworzenie przyjaznych mieszkańców usług społecznych* realizowany jest tylko jeden projekt P12 - *Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania*, który skutkuje, jak dotychczas realizacją dwóch przedsięwzięć:

- *Poprawa dostępu do usług społecznych wspierających rodzinę i rodzinną pieczę zastępczą na terenie MOF Poznania*
- *Poprawa dostępu do usług społecznych wspierających rodzinę i rodzinną pieczę zastępczą na terenie MOF Poznania - EDYCJA II*

Ich celem jest udzielenie indywidualnej oraz instytucjonalnej pomocy w celu zapewnienia poprawy funkcjonowania systemu opieki społecznej na terenie MP. Pierwsze przedsięwzięcie, stanowiące pierwszą edycję podejmowanych działań w przedmiotowym zakresie, wyróżnia się dużym katalogiem działań oraz szerokim zasięgiem przestrzennego oddziaływania (rycina 13).

¹⁹ na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność końcową

Rycina 13 Informacja na temat jednego z działań podjętych w ramach projektu „Poprawa dostępu do usług społecznych wspierających rodzinę i rodzinną pieczę zastępczą na terenie MOF Poznania”

Projekt: „Poprawa dostępu do usług społecznych wspierających rodzinę i rodzinną pieczę zastępczą na terenie MOF Poznania” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Działania 7.2 Usługi społeczne i zdrowotne Poddziałanie 7.2.3. Usługi społeczne w ramach ZIT dla MOF Poznania w ramach Wielkopolskiego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020

KONTAKT
Centrum Wspierania Rodzin
„Swoboda”
Klub Dobrych Rodziców
ul. Swoboda 59, 60-389 Poznań
Tel. (61) 867 35 61 wew. 52,33
sekretariat@cwr-poznan.pl
www.cwr-poznan.pl
facebook: Centrum-Wspierania-Rodzin-Swoboda

Bezpłatne zajęcia dla mieszkańców Poznania!
Zajęcia są organizowane i prowadzone przez wyszkoloną i doświadczoną kadrę.

**Chcesz stać się lepszym rodzicem?
ZGŁOŚ SIĘ DO NAS!**

KLUB DOBRZYCH RODZICÓW

Obszary, w których pomagamy:

- wsparcie psychologiczne,
- wzmacnianie kompetencji wychowawczych,
- mediację - pomoc w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych,
- porady prawne, wiedza z zakresu Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego,
- planowanie budżetu domowego,
- doradztwo zawodowe,
- dbanie o zdrowie rodziny, nauka gotowania,
- pielęgnacja dziecka,
- jak wykonywać drobne prace domowe? Instruktaż.

Źródło: https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fcwr-poznan.pl%2Fwp-content%2Fuploads%2F2021%2F01%2Fkdr_ulotka.pdf&psig=AOvVaw1B5B0VZVcZvqQotG48fPsZ&ust=1667119933723000&source=images&cd=vfe&ved=0CA0QjRxqFwoTCIDroO2HhfsCFQAAAAAdAAAAABAE

Głównym celem przedsięwzięcia była poprawa dostępu do usług społecznych dla rodzin biologicznych i dzieci z rodzin zastępczych zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, z terenu aż 13 gmin, Powiatu Poznańskiego i Miasta Poznań, położonych w granicach MP. Liderem działań było Miasto Poznań, które przy ich realizacji współpracowało z placówkami powiatowymi i gminnymi. Za dostarczenie produktów przygotowanych w ramach omawianego przedsięwzięcia w Poznaniu odpowiadały: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Poznaniu oraz Centrum Wspierania Rodzin "Swoboda" w Poznaniu. Za pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu oferowane były:

- usługi asystenta rodziny,
- usługi osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich,
- usługi poradnictwa mediacyjnego dla rodzin w kryzysie (biologicznych),
- usługi poradnictwa psychologicznego dla rodzin w kryzysie (biologicznych),
- usługi pedagogiczne i psychologiczne skierowane dla dzieci z rodzin w kryzysie (biologicznych),
- powołanie i finansowanie działań 2 rodzin wspierających.

Za pomocą Centrum Wspierania Rodzin "Swoboda" w Poznaniu oferowane były:

- usługi koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej,

- usługi psychologiczne dla rodzin w kryzysie (biologicznych),
- usługi pedagogiczne dla rodzin w kryzysie (biologicznych),
- realizacja poradnictwa mediacyjnego.

Przedsięwzięcie realizowane było w partnerstwie z: Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Buku, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Czerwonaku, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kleszczewie, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Luboniu, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Murowanej Goślinie, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Obornikach, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Pobiedziskach, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Puszczykowie, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rokietnicy, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Szamotułach, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Śremie, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Tarnowie Podgórnym, Poznańskim Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu, Fundacją "Dziecko w Centrum" z siedzibą w Poznaniu. Przedsięwzięcie było realizowane w ramach *Poddziałania 7.2.3 Usługi społeczne w ramach ZIT dla MOF Poznania*. Jego budżet wynosił 10 525, 2 tys zł, w tym 9 999,0 tys zł (95%) stanowiły europejskie środki publiczne.

Prezentowane przedsięwzięcie było realizowane w latach 2017-2020 i było skierowane do co najmniej 385 rodzin biologicznych i 70 dzieci z rodzin zastępczych (1600 osób, w tym 927 kobiet i 673 mężczyzn) zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z terenu MP oraz 60 osób (31 kobiet; 29 mężczyzn) prowadzących 50 rodzin zastępczych stanowiących otoczenie osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym wskazanych powyżej. Zakres szczegółowy podjętych działań przewidywał:

- utworzenie nowych miejsc świadczenia usług społecznych poprzez utworzenie 39 etatów dla asystentów rodziny,
- utworzenie nowych miejsc świadczenia usług społecznych poprzez utworzenie 5 etatów dla koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej,
- utworzenie nowych miejsc świadczenia usług społecznych poprzez utworzenie 1 etatu dla psychologa oraz 1 etatu dla pedagoga oraz 1/2 etatu mediatora,
- zaangażowanie 22 osób do pomocy przy sprawowaniu opieki na dziećmi i przy pracach gospodarskich w zawodowych rodzinach zastępczych,
- przeprowadzenie 23 szkolenia (łącznie 94 godzin dydaktycznych) i 27 spotkań superwizji pracy dla rodzin zastępczych i pogotowia rodzinnego (60 osób, w tym 31 kobiet i 29 mężczyzn),
- przeprowadzenie 27 033,5 godzin usług specjalisty dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społ. (w tym poradnictwo prawne, pedagog, psycholog, mediacyjne, psychiatra oraz terapia indywidualna, rodzin i par),
- wzrost liczby rodziny wspierających na obszarze realizacji projektu (2 nowo powołane rodziny wspierające).

Podobnie jak w przypadku prezentowanych dobrych praktyk w poprzednich celach strategicznych na szczególne wyróżnienie zasługuje fakt bardzo szerokiego oddziaływania zrealizowanych działań omawianego przedsięwzięcia, które służyły osiągnięciu w/w celów szczegółowych. Beneficjentami końcowymi przedsięwzięcia ostatecznie jest 1672 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie (tabela 36). Należy podkreślić, że realizacja podjętych działań skutkowałą poprawą dostępu do usług społecznych dla minimum 375 rodzin biologicznych z rodzin zastępczych zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz poprawą dostępu do usług społecznych dla minimum 70 dzieci z rodzin zastępczych zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Tabela 36 Efekty realizacji projektu „Poprawa dostępu do usług społecznych wspierających rodzinę i rodzinną pieczę zastępczą na terenie MOF Poznania”

Efekty realizacji projektu	
•	liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 1 672 osób
•	poprawa dostępu do usług społecznych dla minimum 375 rodzin biologicznych z rodzin zastępczych zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym,
•	poprawa dostępu do usług społecznych dla minimum 70 dzieci z rodzin zastępczych zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.poznan.pl/uslugispoleczne/>

Należy podkreślić, że prezentowane przedsięwzięcie jest kontynuowane w ramach jego II edycji. W tym wypadku działania są realizowane w okresie 2020-2023 i są skierowane łącznie do 2405 osób, w tym 1442 kobiet i 963 mężczyzn, w tym z co najmniej 500 rodzin biologicznych (2148 osób w tym 1311 kobiet i 837 mężczyzn) i 168 dzieci z rodzin zastępczych zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (85 kobiet i 83 mężczyzn) oraz 89 osób (46 kobiet i 43 mężczyzn) prowadzących 50 rodzin zastępczych stanowiących otoczenie osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym wskazanych powyżej. Podobnie jak w I edycji liderem przedsięwzięcia jest Miasto Poznań, a jego partnerami gminy: Czerwonak, Luboń, Murowana Goślina, Oborniki, Puszczykowo, Rokietnica, Skoki, Swarzędz, Śrem, Tarnowo Podgórne oraz Powiat Poznański. Szczegółowy zakres planowanych działań przewiduje:

- utrzymanie 25 etatów asystentów rodziny i utworzenie nowego miejsca świadczenia usług społecznych poprzez utworzenie 1 etatu dla asystentów rodziny,
- utrzymanie 5 etatów dla koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej,
- utrzymanie 2 etatów psychologa, 1 etatu pedagoga, 1 etatu psychoedukatora i 1/16 etatu mediatora,
- zaangażowanie 15 osób do pomocy przy sprawowaniu opieki na dziećmi i przy pracach gospodarskich w zawodowych i niezawodowych rodzinach zastępczych,
- przeprowadzenie szkoleń i superwizji, konsultacji psychologicznych oraz grup wsparcia pracy dla rodzin zastępczych i pogotowia rodzinnego (40 osób, w tym 20 kobiet i 20 mężczyzn);
- przeprowadzenie min. 23 897 godzin usług specjalistycznych dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym m.in. poradnictwo prawne, pedagogiczne, psychologiczne i mediacyjne),

- przeprowadzenie usług dla dzieci ze specjalnymi potrzebami (psycholog, diagnoza FAS, terapia uzależnień, diagnoza psycho-fizyczna, usługi dla dzieci z problemami zdrowotnymi i inne),
- utrzymanie usług 2 rodzin wspierających i utworzenie 1 nowej rodziny wspierającej.

Przewiduje się, że II etap przedsięwzięcia obejmie co najmniej 2 405 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie. Oznacza to udzielenie bezpośredniej interwencji w ramach dwóch edycji działań dla ponad 4 000 osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z terenu MP, co należy uznać za bardzo wymierny efekt podjętych działań. Z pewnością należy śledzić losy beneficjentów końcowych i na ich podstawie moderować kolejne edycje podobnych przedsięwzięć. Należy wzmacniać działania przynoszące oczekiwane skutki i wyróżniające się poziomem efektywności, a eliminować działania sprzyjające kształtowaniu się kultury uzależnienia od pomocy (*dependency culture*) i faworyzowania osób oczekujących na rentę wsparcia (*rent-seekers*) kosztem innowatorów.

3.5. Ocena stanu i struktury wdrażania

Ocenę stanu i struktury wdrażania Strategii ZIT MOFP przeprowadzono w dwóch krokach. W pierwszym kroku dokonano podsumowania zidentyfikowanych i przedstawiony wcześniej wartości wskaźników określających postęp rzeczowy i postęp finansowy występujący w poszczególnych celach strategicznych oraz projektach Strategii ZIT MOFP według stanu na dzień 31 marca 2022 r.. W drugim kroku usystematyzowano zebrane w drodze badania ankietowego (patrz załącznik nr 3) subiektywne opinie wykonawców projektów realizowanych w ramach Strategii ZIT MOFP dotyczące wpływu realizowanych przedsięwzięć na rozwój JST oraz potrzeb kontynuacji działań zgodnie z przyjętą strukturą realizowanej w ramach Strategii ZIT MOFP interwencji rozwojowej. Uzyskane wyniki wykorzystano w sformułowaniu końcowych wniosków i rekomendacji.

3.5.1. Sumaryczny stan i struktura wdrażania

Sumaryczny postęp rzeczowy realizacji działań służących osiągnięciu celów Strategii ZIT MOFP, na etapie ewaluacji *on-going* przeprowadzonej według stanu na dzień 31 marca 2022 r., nie budzi zastrzeżeń i potwierdza trafność, skuteczność oraz efektywność realizowanych przedsięwzięć. Wielkość postępu rzeczowego mierzona wartościami wskaźników produktu, których osiągnięcie potwierdzone zostało zawartymi umowami na realizację przedsięwzięć, według stanu na 31 marca 2022 r., należy ocenić jako adekwatny do momentu przeprowadzania przedmiotowej ewaluacji *on-going* (tabela 37). Maksymalne wartości wskaźników produktu potwierdzające przekroczenie zakładanych wartości docelowych obserwowane w każdym celu strategicznym, świadczą

o wysokiej efektywności zaplanowanej interwencji. W przypadku *Celu strategicznego 2* i *Celu strategicznego 3* przedmiotowe przekroczenia osiągają poziom dziesięciokrotności, a nawet dwudziestokrotności zakładanych wartości docelowych, co w szczególności sposób podkreśla efektywność zrealizowanej interwencji, która przy niezmiennym poziomie wydatkowania środków publicznych przyniosła tak znaczące efekty. Warto zwrócić uwagę, że sytuacja ta dotyczy zarówno przedsięwzięć o charakterze twardych projektów infrastrukturalnych takich jak budowa miejsc postojowych w obiektach *park&ride*, jak również miękkich projektów edukacyjnych dotyczących przykładowo rozwijania kompetencji kluczowych uczniów wykazujących specjalne potrzeby. W przypadku wskaźników produktu o relatywnie najniższych wartościach w żadnym celu strategicznym nie notuje się wskaźników, które nie osiągnęły według stanu w dniu 31 marca 2022 r. co najmniej 75% oczekiwanej wartości docelowej. Pozwala to stwierdzić, że ich pełne osiągnięcie nie jest zagrożone, a tym samym efekty rzeczowe interwencji zaplanowanej w ramach realizacji Strategii ZIT MOFP zostaną w pełni osiągnięte.

Tabela 37 Stan wdrażania Strategii ZIT MOFP w układzie celów strategicznych wskaźniki produktu o najniższym oraz najwyższym wykonaniu (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Cel strategiczny	Nazwa wskaźnika (Projekt ZIT)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
Cel 1	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków publicznych (szt.) (P8)	44	48	109%
	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 dwustronna interakcja (szt.) (P13)	20	15	75%
Cel 2	Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "park&ride" (szt.) (P1)	394	3 935	999%
	Liczba gmin na terenie, których zostaną wybudowane drogi dla rowerów (szt.) (P7)	17	14	82%
Cel 3	Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie (osoby) (P4)	110	2 160	1 964%
	Liczba osób, objętych programem zdrowotnym dzięki EFS (osoby) (P10)	56 878	45 000	79%

Cel strategiczny	Nazwa wskaźnika (Projekt ZIT)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023	wartość	% wartości docelowej
Cel 4	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie (osoby) (P12)	3 012	3 988	132%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA – IP WRPO 2014+.

Bardzo podobna sytuacja występuje również w zakresie zróżnicowania wartości wskaźników rezultatu potwierdzonych zawartymi umowami na realizację przedsięwzięć, według stanu na 31 marca 2022 r. (tabela 38). Wskaźniki rezultatu przyjmujące relatywnie najwyższe wartości potwierdzają przekroczenie oczekiwanych wartości docelowych w każdym celu strategicznym Strategii ZIT MOFP. Podobnie jak to miało miejsce w przypadku wskaźników produktu przekroczenia wartości docelowych wahają się od trzykrotności do sześćdziesięciokrotności ich oczekiwanego poziomu. Wskaźniki rezultatu o relatywnie najniższym osiągniętym poziomie są bardzo bliskie oczekiwanym wartościom docelowym. Wyjątek stanowi wskaźnik liczby osób odwiedzających muzea i oddziały oraz teatry i instytucje muzyczne na 10 tys. mieszkańców, którego wartość przyjmuje poziom jedynie 35% oczekiwanej wartości docelowej. Tak jak już podkreślono wcześniej, należy jednak pamiętać, że wartość tego wskaźnika w zasadniczy sposób jest kształtowana przez konsekwencje społeczno-ekonomiczne pandemii COVID-19. Tym samym osiągnięcie wartości docelowej, pomimo prawidłowo zrealizowanej interwencji rozwojowej, może nie przełożyć się w pełni na oczekiwane rezultaty, co jednak nie można wiązać z nieprawidłowościami wdrażania zrealizowanych przedsięwzięć.

Tabela 38 Stan wdrażania Strategii ZIT MOFP w układzie celów strategicznych wskaźniki rezultatu o najniższym oraz najwyższym wykonaniu (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Cel strategiczny	Nazwa wskaźnika (Projekt ZIT)	Wartość docelowa	Wartość zakontraktowana umowami na realizowane projekty	
		2023 ²⁰	wartość	% wartości docelowej
Cel 1	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (odwiedziny/rok) (P9)	27 613	93 027	337%
	Liczba osób odwiedzających muzea i oddziały oraz teatry i instytucje muzyczne na 10 tys. mieszkańców (osoby) (P9)	7 500	2 657	35%
Cel 2	Liczba osób korzystających z wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych (osoby/rok) (P1)	354 518	21 340 477	6 020%
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tony ekwiwalentu CO ₂ /rok) (P7)	388	356	92%
Cel 3	Liczba użytkowników wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego (osoby/rok) (P2)	426	12 380	2 906%
	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu (osoby) (P3)	149	103	69%
Cel 4	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu (szt.) (P12)	17	138	812%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

²⁰ w przypadku wskaźników rezultatu EFS cel wyliczony jest na podstawie wartości wskaźnika produktu z umów wg stanu na 31 grudnia 2022 r.

W większym stopniu stanowi to rezultat czynników zewnętrznych, o charakterze szoków rozwojowych, których zakres i konsekwencje nie były możliwe do przewidzenia na etapie programowania interwencji Strategii ZIT MOFP.

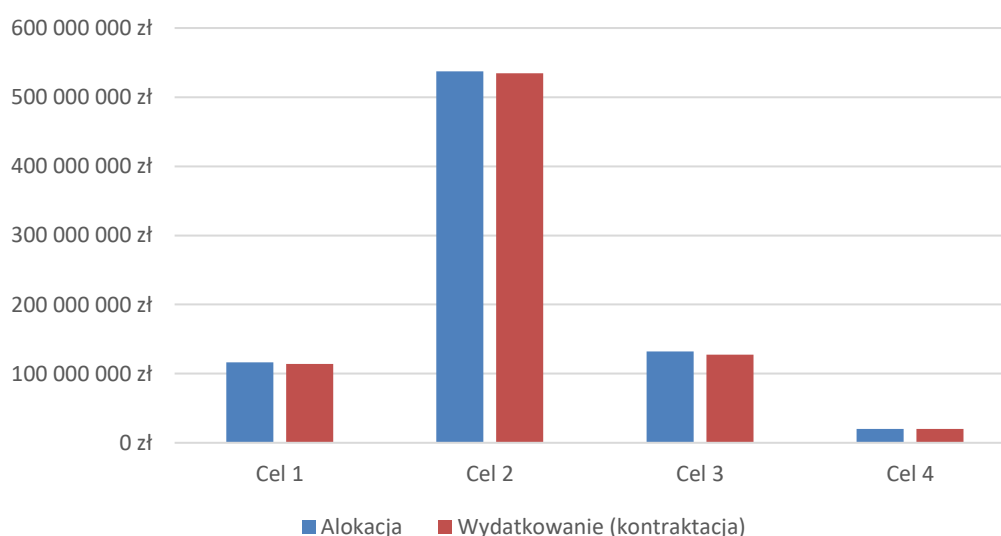
Całościowy postęp finansowy realizacji Strategii ZIT MOFP należy uznać za niezagrożony (tabela 39). Według stanu w dniu 31 marca 2022 r., na podstawie zwartych 137 umów, wartość wskaźnika kontraktacji osiągnęła poziom 98,81%, co świadczy o bliskim pełnym wykorzystaniu udostępnionych w ramach Strategii ZIT MOFP środków UE. Kontraktacja w strukturze celów strategicznych waha się od 96,58% w *Celu strategicznym 3* do 100% w *Celu strategicznym 4*. W żadnym z celów nie stwierdzono zagrożenia dla pełnego wydatkowania dostępnej alokacji europejskich środków publicznych (rycina 14).

Tabela 39 Stan wdrażania Strategii ZIT MOFP w układzie celów strategicznych
Postęp finansowy - kontraktacja (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Cel strategiczny	Środki UE [PLN]	Liczba umów	Kontraktacja ²¹ [PLN]	Wskaźnik kontraktacji [%]
Cel 1	116 415 028	33	113 871 694	97,82%
Cel 2	537 124 973	58	534 608 776	99,53%
Cel 3	132 239 334	44	127 712 680	96,58%
Cel 4	20 280 666	2	20 280 665	100,00%
RAZEM: Strategia ZIT MOFP	806 060 001	137	796 473 815	98,81%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

Rycina 14 Stan wdrażania Strategii ZIT MOFP w układzie celów strategicznych
alokacja a wydatkowanie (kontraktacja) (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

²¹ podpisane umowy pomniejszone o oszczędności po płatnościach końcowych

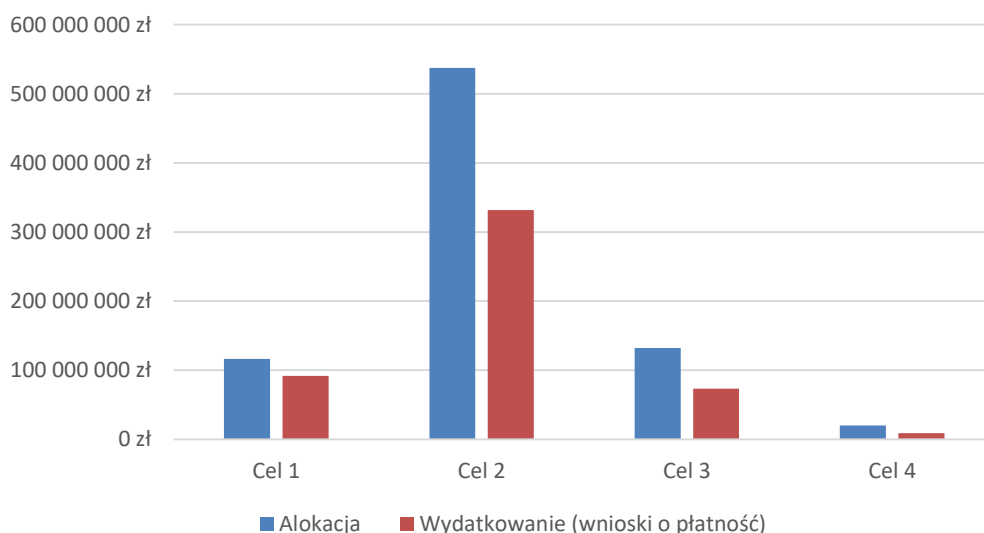
Całościowy rzeczywisty postęp finansowy mierzony środkami wydatkowanymi na realizację wniosków o płatność z zakończonych przedsięwzięć w Strategii ZIT MOFP, potwierdzony wskaźnikiem certyfikacji na poziomie 62,76%, należy ocenić za właściwy w relacji do liczby zakończonych umów (75 z ogółu 137, co stanowi 55%) oraz terminu przeprowadzania przedmiotowej ewaluacji *on-going* (tabela 40). Wartość wskaźników certyfikacji w strukturze celów strategicznych waha się od 45,12% w przypadku *Celu strategicznego 4* do 78,93% w przypadku *Celu strategicznego 1* (rycina 15).

Tabela 40 Stan wdrażania Strategii ZIT MOFP w układzie celów strategicznych wnioski o płatność – certyfikacja (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Cel strategiczny	Środki UE [PLN]	Liczba projektów zakończonych ²²	Zatwierdzone wnioski o płatność [PLN]	Wskaźnik certyfikacji (%)
<i>Cel 1</i>	116 415 028	29	91 881 502	78,93%
<i>Cel 2</i>	537 124 973	33	331 655 549	61,75%
<i>Cel 3</i>	132 239 334	12	73 162 271	55,33%
<i>Cel 4</i>	20 280 666	1	9 151 602	45,12%
RAZEM: Strategia ZIT MOFP	806 060 001	75	505 850 923	62,76%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

Rycina 15 Stan wdrażania Strategii ZIT MOFP w układzie celów strategicznych alokacja a wydatkowanie (wnioski o płatność) (stan na dzień 31 marca 2022 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014+.

²² na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność końcową

Należy jednak pamiętać, na co zwrócono uwagę w szczegółowej analizie i ocenie realizacji poszczególnych celów strategicznych, że obok 75 w pełni zakończonych i rozliczonych umów, kolejne 29 zostało już zakończonych (według stanu na 31 marca 2022 r.), a ich wnioski o płatność końcową są w trakcie oceny. Tym samym rzeczywisty postęp finansowy realizacji Strategii ZIT MOFP można ocenić jako niezagrożony.

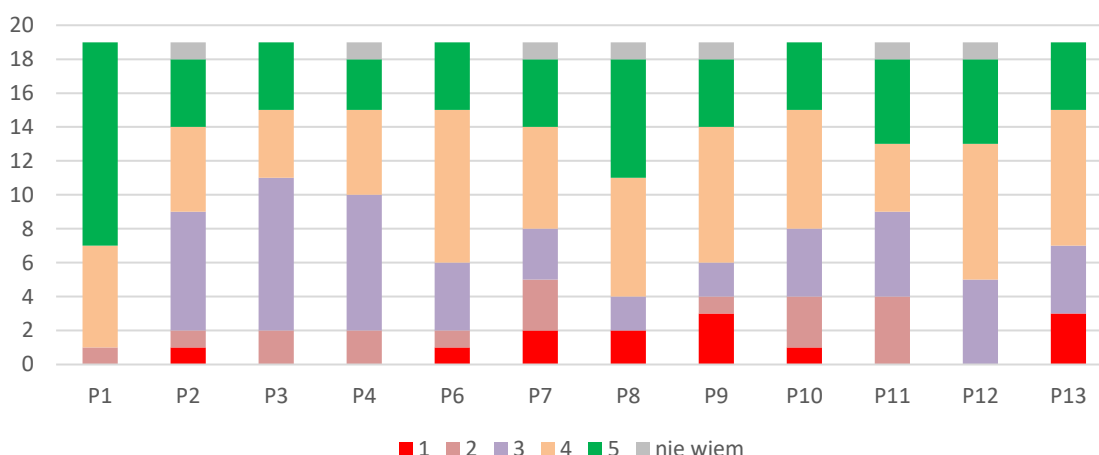
3.5.2. Ocena wpływu zrealizowanej interwencji na rozwój w opiniach respondentów

Podstawą oceny wpływu zrealizowanej w ramach Strategii ZIT MOFP interwencji na proces rozwoju społeczno-gospodarczego JST wchodzących w skład SMP są wyniki badania ankietowego, które zrealizowano w okresie lipiec-sierpień 2022 r.. W ramach ankiety skierowanej członków SMP dwa pytania dotyczyły oceny Strategii ZIT MOFP. Pierwsze pytanie miało na celu zidentyfikowanie opinii respondentów na temat wpływu realizacji przedsięwzięć podjętych w ramach Strategii ZIT MOFP na rozwój ich JST. Respondenci oceniali wpływ każdego z realizowanych projektów strategicznych ZIT. Drugie pytanie dotyczyło opinii respondentów na temat aktualności realizowanych projektów strategicznych ZIT i potrzeby ich kontynuowania w perspektywie do 2030 r.. W odpowiedzi na każde pytanie uczestnicy badania wyrażali swoje opinie przy wykorzystaniu pięcioelementowej skali Likerta. W odpowiedziach na pierwsze pytanie mieli do dyspozycji oceny od 1 – projekt w najmniejszym stopniu wpłynął na rozwój JST do 5 – projekt w największym stopniu wpłynął na rozwój JST. W odpowiedziach na drugie pytanie odpowiednio od 1 – projekt jest już nieaktualny, a jego kontynuacja nie jest potrzebna do 5 – projekt jest w największym stopniu jest aktualny, ważny, przydatny i powinien być kontynuowany. W odpowiedzi na każde pytanie respondenci mieli możliwość uzasadnienia swojej opinii. Łącznie ankiety rozesłano do 23 JST wchodzących w skład SMP. Ankieta nie została wypełniona przez przedstawicieli: Puszczykowa i Suchego Lasu. Odpowiedzi na przedmiotowe dwa pytania nie udzielili też przedstawiciele Obornik i Tarnowa Podgórnego. Przedstawiciele Mosiny i Murowanej Gośliny odpowiedzieli jedynie na pierwsze z dwóch zadanych pytań dotyczących oceny wpływu realizacji Strategii ZIT MOFP na proces rozwoju społeczno-gospodarczego ich JST.

Wszystkie zrealizowane projekty Strategii ZIT MOFP uzyskały przewagę pozytywnych opinii w zakresie ich wpływu na rozwój społeczno-gospodarczy JST. Bezwzględny liderem jest projekt *P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w MOF Poznania*. Bardzo duży i duży wpływ na rozwój respondenci zidentyfikowali również w związku z realizacją projektu *P8 - Termomodernizacja i ograniczenie niskiej emisji w MOF Poznania* oraz projektu *P6 - Integracja sieci dróg wojewódzkich w MOF Poznania*. Najwięcej opinii o relatywnie najniższym wpływie na rozwój JST zebrały projekty *P9 - Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe* oraz *P13 - Metropolitalny system informacji przestrzennej*. Warto jednak podkreślić, że w obu

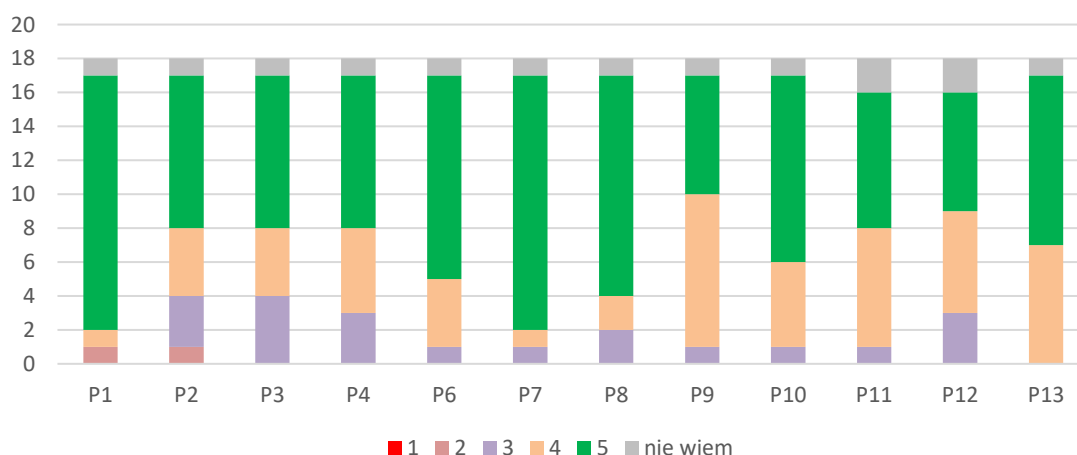
przypadkach przedmiotowe wpływ przedmiotowych projektów na rozwój społeczno-gospodarczy gmin i powiatu został oceniony przez większość respondentów pozytywnie. Projektami o najbardziej zrównoważonej ocenie wpływu na rozwój JST są projekt P3 - *Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy* oraz projekt P4 - *Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy*, które uzyskały równą liczbę opinii pozytywnych i neutralnych lub negatywnych.

Rycina 16 Ocena wpływu realizacji projektów Strategii ZIT MOFP na rozwój społeczno-gospodarczy JST w opiniach respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Rycina 17 Ocena aktualności i potrzeby kontynuacji projektów Strategii ZIT MOFP w opiniach respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Większą jednomyślnością respondenci wykazali się w ocenie aktualności i potrzeby kontynuacji działań w ramach projektów Strategii ZIT MOFP (rycina 17). Wszystkie pola interwencji związane z realizacją projektów Strategii ZIT MOFP zostały uznane przez zasadniczą większość respondentów za aktualne i wykazujące potrzebę kontynuacji. Warto zwrócić uwagę, że żaden z projektów nie został uznany za całkowicie nieaktualny, a tym samym nieuzasadniający potrzeby kontynuacji. Z drugiej jednak strony trzeba zauważyć, że projekty *P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w MOF Poznania* oraz *P2 - Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania* zostały ocenione przez pojedynczych respondentów jako w wysokim stopniu nieaktualne i nie zasługujące na kontynuację. Trzeba jednak pamiętać, że posiadający taką opinię byli w zasadniczej mniejszości. Relatywnie najwięcej wątpliwości przejawiających się w opiniach wskazujących na dezaktualizację pola interwencji, a tym samym poddających pod wątpliwość słuszność kontynuacji działań dotyczy projektów *P2 - Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania* oraz *P3 - Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy*.

Należy pamiętać, że przedstawione opinie mają charakter subiektywny. Niestety żaden z respondentów nie skorzystał z możliwości uzasadnienia swojej oceny. Ich zakres i możliwą interpretację zawarto we wnioskach końcowych oraz rekomendacjach zamykających niniejsze badanie ewaluacyjne.

4. Wnioski i rekomendacje

ZIT stanowią narzędzie rozwoju terytorialnego wdrażane w krajach Unii Europejskiej w perspektywie budżetowej 2014-2020, które zostało ustanowione w Pakiecie Legislacyjnym Unii Europejskiej na lata 2014-2020 oraz potwierdzone przez Polskę w Umowie Partnerstwa. W katalogu instrumentów kończącej się perspektywy programowania i realizacji polityki spójności Unii Europejskiej należy uznać je za novum, za pomocą którego realizowane są strategie terytorialne, przede wszystkim dotyczące zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (o których mowa w Art. 9 Rozporządzenia o EFRR). Warunkiem uzyskania wsparcia w ramach tego narzędzia jest opracowanie wspólnej strategii rozwojowej jednostek wchodzących w skład ZIT, szeroka współpraca między wszystkimi interesariuszami procesu rozwoju społeczno-gospodarczego, przygotowanie projektów adresowanych do całego OF, a nie jedynie pojedynczych JST wchodzących w jego skład oraz kompleksowe rozwiązywanie obiektywnie zidentyfikowanych problemów rozwojowych. Przesłanką dla wdrażania ZIT jest przekonanie, że najlepiej w możliwościach i potrzebach rozwoju danego terytorium zorientowane są władze lokalne, dlatego przygotowywane przez nie projekty powinny najbardziej odpowiadać zróżnicowanym potrzebom lokalnym, co stanowi zasadnicze założenia polityki spójności zorientowanej terytorialnie (*place-based policy*) (Szafranek, 2019; Churski i in., 2020).

Oceniana Strategia ZIT MOFP została opracowana w konsekwencji decyzji Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 7 listopada 2013 r. dotyczącej ustanowienia ZIT dla obszaru funkcjonalnego ośrodka regionalnego Poznania w ramach realizacji działań WRPO 2014. Stanowi ona programowe potwierdzenie w/w warunków.

Dotychczas uzyskane doświadczenia wskazują jednoznacznie na potrzebę kontynuacji tak zaprogramowanej interwencji. Możliwość kontynuacji działań daje zmodyfikowana inicjatywa Komisji pod nazwą ZIT PLUS, która została uwzględniona jako instrument strategiczny w Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (2017) oraz potwierdzona zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (2019).

W dotychczasowej realizacji Strategii ZIT MOFP doszło do jednego istotnego zaburzenia w realizacji zaplanowanych działań, w wyniku którego postanowiono nie realizować projektu *P5 - Wspieranie przedsiębiorczości w branży IT poprzez świadczenie usług przez inkubatory przedsiębiorczości*. Niezrealizowanie projektu *P5 - Wspieranie przedsiębiorczości w branży IT poprzez świadczenie usług przez inkubatory przedsiębiorczości* w ramach *Poddziałania 01.03.04 Wsparcie przedsiębiorczości i infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego w ramach ZIT dla MOF Poznania* wynikało z wycofania się beneficjenta projektu pozakonkursowego tj. spółki Poznańskie Inwestycje sp. z o.o., z aplikowania o wsparcie. Decyzja została podjęta przez zgromadzenie wspólników spółki i przekazana do IZ WRPO 2014+ w październiku 2018 r. W związku z czym projekt został wykreślony z Wykazu Projektów Zidentyfikowanych w trybie pozakonkursowym WRPO 2014+ oraz usunięty ze Strategii ZIT. Związek ZIT wspólnie z IZ

WRPO podjął decyzję o wykorzystaniu niezagospodarowanej alokację w innym projekcie strategicznym ZIT.

W dalszych działaniach służących programowaniu interwencji w kolejnej perspektywie finansowej należy wykorzystać rekomendacje wynikające zarówno ze zmieniających się uwarunkowań prawnych, jak również z wyników przeprowadzonej ewaluacji Strategii ZIT MOFP. Rekomendacje można podzielić na ogólne dotyczące przyszłej perspektywy programowania 2021-2027 i szczegółowe dotyczące programowania interwencji w ramach ZIT PLUS dla MOFP:

Rekomendacje ogólne:

- zasięg przestrzenny ZIT powinien bazować na ujęciu ex-post (docelowy zasięg OF po zakończonej interwencji), tj. powinien być wyznaczany na podstawie analizy zarówno bieżących kierunków i siły oddziaływań społeczno-gospodarczych, jak i ich prognozy, przy uwzględnieniu rzeczywistych i prognozowanych powiązań;
- diagnoza stanu obszaru wdrażania ZIT powinna być podporządkowana teorii procesu rozwoju społeczno-gospodarczego, który powinien również porządkować kierunki planowanych działań strategicznych. Diagnoza stanu powinna być oparta na pełnej relatywizacji identyfikowanych wartości i trendów zarówno z grupą jednostek referencyjnych, jak również wartościami średniej krajowej i regionalnej. Podsumowaniem diagnozy powinna być analiza SWOT o charakterze ogólnym z hierarchizacją zidentyfikowanych elementów. W przypadku uszczegółowienia analizy SWOT należy stosować układy wynikające z teorii procesu rozwoju społeczno-gospodarczego, np. czynniki rozwoju i ich grupy;
- sposób sformułowania wizji w Strategii ZIT musi obrazować stan docelowy oraz aspirację osób ją formułujących, co tworzy warunki dla jednoczenia osób i podmiotów zaangażowanych w realizację działań wokół idei wskazanej w jej sformułowaniu;
- Strategia ZIT powinna uszczegóławiać zakres celów strategicznych w strukturze drzewa celów z uwzględnieniem zidentyfikowanych na etapie diagnozy silnych i słabych stron obszaru, którego dotyczy oraz szans i zagrożeń związanych z jego procesem rozwoju;
- Strategia ZIT powinna stanowić załącznik/komponent do Strategii Rozwoju Ponadlokalnego będącej nadrzędnym dokumentem określającym cele strategiczne rozwoju OF, dla którego ustanawia się ZIT. Cel Strategii Rozwoju Ponadlokalnego, jak i jego uszczegółowienie w formie celów szczegółowych oraz operacjonalizacja poprzez działania, muszą dążyć do konkretyzacji i syntezy zarówno liczby wskazywanych elementów, jak i wyróżnianych poziomów. Struktura celów strategicznych i działań operacyjnych służących ich osiągnięciu powinna być przejrzysta i w czytelny sposób oddawać logikę zakładanej interwencji. Projekty ZIT, które w perspektywie 2021-2027 muszą mieć charakter projektów zintegrowanych, należy przyporządkować do działań operacyjnych. Należy utrzymać zaproponowany sposób prezentacji mapowania celów strategicznych i działań operacyjnych ze strukturą priorytetów i działań Regionalnego Programu

Operacyjnego, w przypadku Wielkopolski jest to *Program Operacyjny Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027 (2022) (FEW 2021-2027)*;

- logika interwencji programowana w ramach zintegrowanych projektów ZIT powinna być oparta na czytelnie przyjętych zależnościach przyczynowo-skutkowych bazujących na przesłankach, strategii postępowania, mechanizmach oraz oczekiwanych zmianach, czyli teoriach bazowych, teorii wdrażania oraz teorii zmiany. Teorie bazowe powinny wykorzystywać dorobek teoretyczny niezbędny dla wyjaśniania mechanizmu procesu rozwoju społeczno-gospodarczego;
- terytorializacja działań interwencyjnych, zgodnie z założeniami podejścia zorientowanego terytorialnie (*place-based policy*) powinna być oparta w większym stopniu na konkretnym wyborze jednostek przestrzennych kwalifikowanych do interwencji zgodnie ze specyfiką ich potrzeb terytorialnych. Rekomenduje się podział interwencji na dedykowaną całemu obszarowi ZIT oraz dedykowaną konkretnym JST, w proporcji nie większej niż 60/40, uwzględniając potrzebę wzmacniania spójności całego OF.

Rekomendacje szczegółowe:

- rozwój infrastruktury w ramach publicznej interwencji rozwojowej musi być poprzedzony rzetelną diagnozą potrzeb (*evidence-based policy*) oraz identyfikacją przyszłego popytu warunkującego efektywność ekonomiczną podejmowanych działań i ich użyteczność w długim horyzoncie czasu;
- interwencja związana z termomodernizacją obiektów powinna dotyczyć w pierwszej kolejności budynków użyteczności publicznej i musi być wielokierunkowa (wykorzystanie OZE) oraz ukierunkowana na wieloaspektowe rezultaty nieograniczające się jedynie do poprawy parametrów technicznych budynku;
- interwencja ukierunkowana na rozwój instytucji kultury oraz ochronę dziedzictwa kulturowego, w zakresie planowanych przedsięwzięć infrastrukturalnych, powinna obok poprawiania parametrów technicznych budynków przywracać lub nadawać nowe funkcje obiektom zdegradowanym;
- interwencja dotycząca upowszechniania wykorzystania technologii komunikacyjno-informacyjnych w poprawie dostępu do usług publicznych powinna uwzględniać zarówno poszerzanie zakresu funkcjonalnego usług, jak również identyfikację i usuwanie barier wynikających z wykluczenia cyfrowego potencjalnych użytkowników;
- interwencja udzielana w zakresie rozwoju transportu niskoemisyjnego oraz rozwoju infrastruktury rowerowej musi opierać się na realizacji projektach zintegrowanych, komplementarnie uzupełniających się i w konsekwencji poszerzających zakres planowanego indywidulanie oddziaływania. Przedsięwzięć o charakterze ZWP nie należy realizować w miejscach nie uzasadnionych strukturą sieci komunikacyjnej;
- interwencja dotycząca poprawy oferty edukacyjnej powinna preferować realizację projektów łączących działania programowe z działaniami infrastrukturalnymi, co

- zwiększa skuteczność i trwałość podejmowanych działań. Bardzo ważnym elementem interwencji w zakresie tworzenia warunków dla dostosowania treści kształcenia do zmieniających się potrzeb rynku pracy jest konieczność prowadzenia bieżącego monitoringu przedmiotowych zmian, który ograniczy kształcenie uwzględniające nieaktualne treści merytoryczne. Należy tworzyć warunki dla budowania partnerstw szkół zawodowych wszystkich typów oraz pracodawców umożliwiające angażowanie w proces kształcenia ekspertów dysponujących najbardziej aktualną wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami;
- szczególną uwagę należy zwrócić na sposoby realizacji przedsięwzięć związanych z poprawą dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej, których skuteczne i efektywne wdrażanie napotyka na zaznaczające się problemy;
 - interwencja udzielana w zakresie aktywizacji zawodowej powinna być objęta długookresową ewaluacją pozwalającą na wzmacnianie czynników sprzyjających trwałości udzielanej interwencji oraz eliminację czynników osłabiających tą trwałość.

Uzyskane wyniki pozwalają sformułować wnioski i rekomendacje w zakresie funkcjonowania systemu zarządzania programowaniem i realizacją interwencji publicznej służącej osiągnięciu celów Strategii ZIT MOFP. Ze względu na przyjęty model realizacji przedmiotowej interwencji część rekomendacji należy kierować z jednej strony do SMP jako podmiotu opracowującego i realizującego Strategię ZIT MOFP, a z drugiej strony Samorządu Województwa Wielkopolskiego jako podmiotu pełniącego funkcję IZ FEW 2021-2027, stanowiącego podstawowy instrument realizacji interwencji zaprogramowanej w ramach Strategii ZIT PLUS MOFP. Należą do nich:

- zwiększać zaangażowanie przedstawicieli Związku ZIT w przygotowanie kryteriów oraz ocenę wniosków o dofinansowanie składanych w ramach alokacji ZIT.
- zwiększać możliwość elastycznego wykorzystania udzielanego wsparcia poprzez przesuwanie kompetencji na poziom lokalny Związków ZIT, zarówno na etapie programowania, jak i realizacji działań interwencyjnych,
- wzmacniać znaczenie SMP jako zbiorowego przedstawiciela JST wchodzących w skład MP, zarówno na etapie programowania polityki regionalnej województwa wielkopolskiego, jak i jej realizacji,
- ograniczyć częstotliwość sprawozdawczości poprzez wykorzystywanie przygotowywanych sprawozdań przez różne instytucje odpowiedzialne za monitorowanie skuteczności, efektywności i trwałości udzielanej interwencji.

Podsumowując należy stwierdzić, że realizacja Strategii ZIT MOFP i udzielonej w jej ramach publicznej interwencji rozwojowej przebiega prawidłowo. Postęp rzeczowy i finansowy według stanu z dnia 31 marca 2022 r. świadczy o możliwości pełnej realizacji przyjętych zamierzeń w terminie obowiązywania tego dokumentu, tj. do dnia 31 grudnia 2023 r.. Tym samym osiągnięcie zakładanych celów Strategii ZIT MOFP należy uznać za niezagrożone. Ukierunkowanie zaplanowanych i zrealizowanych przedsięwzięć jest trafne i uzasadnione wynikami diagnozy stanu wyjściowego. Zrealizowane działania charakteryzują się jednoznacznością i wysoką użytecznością oraz trwałością w długim

horyzoncie czasu. Na podkreślenie zasługuje ich wyróżniająca się efektywność, która znajduje potwierdzenie w wartościach wskaźników produktu i rezultatu częstokroć wielokrotnie przewyższających oczekiwane wartości docelowe, przy niezmiennym poziomie ich finansowania zaplanowanym w budżecie Strategii ZIT MOFP. Funkcjonowanie systemu wdrażania interwencji Strategii ZIT MOFP należy ocenić jako właściwe. Na szczególne wyróżnienie zasługuje działalność SMP i jego Biura pełniącego funkcję IP WRPO 2014+. Rezultaty i oddziaływanie wykonanych projektów stanowią podstawę dla sformułowania jednoznacznej rekomendacji dotyczącej kontynuacji wykorzystania narzędzia ZIT w interwencji rozwojowej dla obszaru MP.

Wykaz załączników

ZAŁĄCZNIK nr 1.	Plan finansowy Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w obszarze funkcjonalny Poznania
ZAŁĄCZNIK nr 2.	Wskaźniki realizacji projektów Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w obszarze funkcjonalnym Poznania
ZAŁĄCZNIK nr 3.	Pytania z formularza ankiety skierowanej do samorządów Stowarzyszenia Metropolia Poznań dotyczące oceny realizacji Strategii ZIT MOFP

Literatura

- Barca F., 2009. An agenda for a reformed Cohesion Policy, A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations, Independent Report prepared at the request of Danuta Hübner. Commissioner for Regional Policy. European Commission. Brussels.
- Borowczak A., 2015. Zastosowanie wybranych koncepcji badawczych w ewaluacji programów rozwoju regionalnego. Rozprawa doktorska przygotowana pod opieką dr hab. Pawła Churskiego, prof. UAM. Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM. Poznań.
- Bul R., 2018. Ocena realizacji programu budowy węzłów przesiadkowych w aglomeracji poznańskiej finansowanego ze środków ZIT dla MOF Poznania. *Transport Miejski i Regionalny*. 10/2018: 5-13.
- Capello R., 2014. Regional economics. Routledge.
- Chen H. T., 1990. Theory driven evaluation. Sage Newbury CA.
- Churski P., 2014. The polarization-diffusion model in the changes to the cohesion policy - the consequences to the direction of the growth policy. [W:] P.Churski. (red.) The social and economic growth vs. the emergence of economic growth and stagnation areas. Bogucki Wydawnictwo Naukowe: 13-27.
- Churski P., 2018. Podejście zorientowane terytorialnie (place-based policy) – teoria i praktyka polityki regionalnej. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*. T. 41/2018: 31-50.
- Churski P., Herodowicz T., Konecka-Szydłowska B., Perdał R., 2018. Współczesne wyzwania przemian czynników rozwoju regionalnego w warunkach podejścia zorientowanego terytorialnie. 02/2017 - Working Paper of FORSED Project. Zakład Analizy Regionalnej. Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM. Poznań. (<http://forsed.amu.edu.pl>).
- Churski P., 2019. Dlaczego efekty aglomeracji i dyfuzji mogą zmniejszać nierówności rozwojowe? [W:] A. Olechnicka, M. Herbst (red.). Równość a efektywność rozwoju. Wydawnictwo Scholar. Warszawa: 114-133.
- Churski, P., Herodowicz, T., Konecka-Szydłowska, B., Perdał, R. 2020. Teoretyczny i praktyczny wymiar polityki rozwoju zorientowanej terytorialnie, Warszawa: Studia Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk.
- Churski, P., Herodowicz, T., Konecka-Szydłowska, B., Perdał, R. 2021. European Regional Development and Socio-Economic Changes - Contemporary Perspectives. Cham: Springer Nature, Economic Geography Series.

- Dziemianowicz W., Szmigiel-Rawska K., Nowicka P., Dąbrowska A., 2012. Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Komunikat Komisji KOM (2010) 2020 wersja ostateczna, 3.3.2010 Bruksela.
- Ewaluacja wsparcia realizowanego w obszarze edukacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. III raport Częstkowy. Ministerstwo Funduszy i polityki Regionalnej, 2021, Warszawa, <https://www.ewaluacja.gov.pl/strony/badania-i-analizy/wyniki-badan-ewaluacyjnych/badania-ewaluacyjne/ewaluacja-wsparcia-realizowanego-w-obszarze-edukacji-w-ramach-europejskiego-funduszu-spolecznego-iii-raport-czastkowy/> (dostęp 3 listopada 2022).
- Fujita M., Krugman P., 2004. The new economic geography. Past, present and the future, *Papers in Regional Science*. vol. 83: 139-164.
- Fundusze Europejskie dla Wielkopolski. Zarząd Województwa Wielkopolskiego. Projekt. 2022. Poznań.
- Kaczmarek T., 2018. Soft planning for soft spaces. Concept of Poznań metropolitan area development – a case study. *Miscellanea Geographica*. Volume & Issue: Volume 22 (2018) - Issue 4. Thematic Issue: Organisation of Contemporary Urban Space. Towards Planning, Arrangement and Management of Cities. Guest Editors: Mikołaj Madurowicz, Andrzej Lisowski: 181 – 186.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Uchwała nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Monitor Polski, 2012, poz. 252.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie. Lipiec 2010. Warszawa.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Wrzesień 2019. Warszawa.
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Aktualizacja IV. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 21 kwietnia 2016 roku. Warszawa.
- Krugman P., 1991a. Increasing returns and economic geography. *Journal of Political Economy*. 99.3: 483-499.
- Krugman P., 1991b. Geography and Trade. The MIT Press. Cambridge.
- Krugman P., 1995. Development geography, and economic theory. Ohlin Lectures. MIT Press. Cambridge-London.
- Leeuw F. L., 1991. Policy Theories, Knowledge Utilization, and Evaluation. *Knowledge and Policy*. Z. 4: 73–92.

- Lucas R.E., 1988. On the mechanics of economic development. *Journal of Monetary Economics*. vol. 22. 1: 3-42.
- Neumark D., Simpson H., 2014. Place-Based Policies. NBER WORKING PAPER SERIES. Working Paper 20049. Cambridge.
- North D. C., 1990. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press. New York. NY.
- North D.C., 1991. Institutions. *Journal of Economic Perspectives*. 5. 1: 97–112.
- Olejniczak K., 2012. Model organizacyjnego uczenia się dla administracji publicznej. [W:] K. Olejniczak (red.). Organizacje uczące się. Model dla administracji publicznej. Wydawnictwo Naukowe Scholar. Warszawa: 167-203.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego przyjęty Uchwałą nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 roku. Poznań.
- Porozumienie zawarte w dniu 16 marca 2015 r. w sprawie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020. Zarząd Województwa Wielkopolskiego. 2015. Poznań.
- Program Infrastruktura i Środowisko. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. 16 grudnia 2014. Warszawa.
- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. 19 stycznia 2015. Warszawa.
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój. 2014-2020. PO WER 2014-2020. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. 17 grudnia 2014. Warszawa.
- Program Polska Cyfrowa na lata 2014-2020. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. 5 grudnia 2014r. Warszawa.
- Puga D., Venables A., 1996. The Spread of Industry: Spatial Agglomeration in Economic Development. *Journal of the Japanese and International Economies*. vol. 10. no. 4: 40-464.
- Plan Transportowy dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie do 2020 roku. Aktualizacja. Zarząd Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020. 2018. Poznań.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Uchwała nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego. Sejmik Województwa Wielkopolskiego. Poznań.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania. Uchwała nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego. Sejmik Województwa Wielkopolskiego. Poznań.

- Reshaping Economic Geography. World Development Report 2009. The World Bank. Washington. DC.
- Richardson H. W., 1973. Regional growth theory. London. Macmillan.
- Rodríguez-Pose A., 2013. Do Institutions Matter for Regional Development? *Regional Studies*. vol. 47. no. 7: 1034-1047.
- Rodríguez-Pose A., Garcilazo E., 2015. Quality of Government and the Returns of Investment: Examining the Impact of Cohesion Expenditure in European Regions. *Regional Studies*. vol. 49. no. 8: 1274-1290.
- Romer P., 1986. Increasing returns and long-run growth. *Journal of Political Economy*. 94. 5: 1002-1037.
- Romer P., 1990. Endogenous technological change. *Journal of Political Economy*. 98. 5. part II: 71-102.
- Romer P., 1994. The Origins of Endogenous Growth. *The Journal of Economic Perspectives*. 8. (1): 3-22.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006. L 347/320. 20.12.2013.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej. L 231/159. 30.06.2021.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności. L 231/60. 30.06.2021.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus EFS. L 231/21. 30.06.2021.
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). Dokument Przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. Warszawa.

- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020. Centrum Badań Metropolitalnych UAM. Maj 2011. Poznań.
- Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Wrzesień 2012. Warszawa.
- Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 30 kwietnia 2014r. Warszawa.
- Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku. Samorząd Województwa Wielkopolskiego. 21 stycznia 2020. Poznań.
- Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego. European Commission. 2009. Brussels.
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania. Stowarzyszenie Metropolia Poznań. Wersja 1.6. luty 2022. Poznań.
- Study on urban functions. ESPON Project 1.4.3. Final Report. ESPON CU. April 2007. Luxembourg, http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/ESPON2006Projects/StudiesScientificSupportProjects/UrbanFunctions/fr-1.4.3_April2007-final.pdf (dostęp: 15 grudnia 2019).
- Szafranek E., 2019. Terytorializacja polityki rozwoju. Wdrażanie Zintegrowanych Inwestycji terytorialnych w obszarach funkcjonalnych miast w Polsce. Studia i Monografie. 561. Uniwersytet Opolski. Opole.
- Śleszyński P., 2013. Delimitacja Miejskich Obszarów Funkcjonalnych- stolic województw. *Przegląd Geograficzny*, 85, 2: 173-197.
- Uchwała nr 4013/2013 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawie wyznaczenia zasięgu terytorialnego Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) dla obszaru funkcjonalnego Miasta Poznania w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020. Zarząd Województwa Wielkopolskiego. 2013. Poznań.
- Umowa Partnerstwa. Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Sierpień 2017. Warszawa.
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz. U. 2006 nr 227 poz. 1658 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, Dz.U. 1998 nr 91 poz. 578 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020, Dz.U. 2014 poz. 1146 z późn. zm.

- Walczak R., 2014. Podstawy zarządzania projektami. Metody i przykłady. Wydawnictwo Difin. Warszawa.
- Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020. WRPO 2014+. Wersja 5. Zarząd Województwa Wielkopolskiego. 2019. Poznań.
- Williamson O.E., 1975. Markets and Hierarchies. Analysis and Antitrust Implications. A Study in the Economics of Interriational Organization. The Free Press. New York.
- Williamson O.E., 1985. The Economic Institutions of Capitalism. The Free Press. New York.
- Zaktualizowana Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030. Urząd Miasta Poznania. Grudzień 2013. Poznań.
- Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce. Planowanie perspektywy finansowej na lata 2014-2020. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Lipiec 2013. Warszawa.

ZAŁĄCZNIK nr 1. Plan finansowy Strategii ZIT MOFP

Cel strategiczny ZIT	Projekty/podprojekty ZIT	Wsparcie UE [w EUR]	Wkład własny [w EUR]	Wsparcie budżetu państwa [w EUR]	Razem [w EUR]
Cel 1 Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju	(P8) Termomodernizacja i ograniczenie niskiej emisji w MOF Poznania	14 579 275	2 572 813	0	17 152 088
	(P9) Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe	10 400 000	1 835 294	0	12 235 294
	(P13) Metropolitalny system informacji przestrzennej	3 414 634	602 582	0	4 017 217
Cel 2 Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej	(P1) Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w MOF Poznania	103 573 114	18 277 608	0	121 850 722
	(P6) Integracja sieci dróg wojewódzkich w MOF Poznania	12 680 940	4 226 980	0	16 907 920
	(P7) Metropolitalny system tras rowerowych	14 752 037	2 603 301	0	17 355 338
Cel 3 Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy	(P3) Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	4 271 183	502 492	251 246	5 024 921
	(P2) Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania	15 000 000	2 647 100	0	17 647 100
	(P4) Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	5 224 313	307 313	614 625	6 146 251
	(P11) Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3	4 000 000	706 000	0	4 706 000
	(P10) Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania	3 758 000	221 800	442 200	4 422 000

Cel strategiczny ZIT	Projekty/podprojekty ZIT	Wsparcie UE [w EUR]	Wkład własny [w EUR]	Wsparcie budżetu państwa [w EUR]	Razem [w EUR]
Cel 4 Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych	<i>(P12)</i> <i>Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania</i>	4 946 504	290 971	581 942	5 819 416
RAZEM		196 600 000	34 794 254	1 890 013	233 284 267

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategia Zintegrowanych..., 2022.

ZAŁĄCZNIK nr 2. Wskaźniki produktu i rezultatu realizacji projektów Strategii ZIT MOFP

C - Cel strategiczny ZIT/ P - Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika	Typ wskaźnika (P, RB, RS/RD) ¹³	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok bazowy)	Wartość pośrednia (2018)	Wartość docelowa (2023)
Cel 1: Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju						
(P8) Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji na obszarze funkcjonalnym Poznań PI 4c, D.3.2	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków publicznych	P	szt.	nd	6	44
	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych	RB	MWh/rok	0 (2014)	nd	39 779
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	RB	tony ekwiwalentu CO ₂ /rok	0 (2014)	nd	10 291
	Sprzedaż energii ciepłej w GJ na cele komunalno-bytowe ogółem	RS	GJ	14 327 099 (2013)	nd	12 000 000
(P9) Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe PI 6c, D. 4.4	Liczba instytucji kultury i zabytków objętych wsparciem	P	szt.	nd	2	11
	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	RB	odwiedziny/rok	0 (2014)	nd	27 613
	Liczba osób odwiedzających muzea i oddziały oraz teatry i instytucje muzyczne na 10 tys. mieszkańców	RS	osoby	6343 (2012)	nd	7 500
P 13 Metropolitalny System Informacji Przestrzennej PI2c, D2.1	Liczba podmiotów, które udostępniły on-line informacje sektora publicznego	P	szt.	0 (2019)	nd	23
	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w podmiotach wykonujących zadania publiczne.	P	szt.	0 (2019)	nd.	1
	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 dwustronna interakcja	P	szt.	0 (2019)	nd	20
	Liczba osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną	RB	osoby/rok	0 (2019)	nd	40 000

C - Cel strategiczny ZIT/ P - Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika	Typ wskaźnika (P, RB, RS/RD) ¹³	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok bazowy)	Wartość pośrednia (2018)	Wartość docelowa (2023)
	Liczba samorządów o polepszonym dostępie do usług on-line dla mieszkańców w zakresie informacji przestrzennej	RS	szt.	0 (2019)	nd	23
Cel 2: Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej						
(P1) Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania PI 4e, D. 3.3	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	P	szt.	nd	6	39
	Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "park&ride"	P	szt.	nd	59	394
	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	P	szt.	nd	0	12
	Liczba osób korzystających z wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	RB	osoby/rok	0 (2014)	nd	354 518
	Liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "park&ride"	RB	szt./rok	0 (2014)	nd	70 904
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	RB	tony ekwiwalentu CO ₂ /rok	0 (2014)	nd	6 253
	Udział transportu publicznego w dojazdach do pracy w Metropolii Poznań	RS	%	41% (2012)	nd	42%
(P7) Metropolitalny system tras rowerowych PI 4e, D. 3.3	Długość dróg dla rowerów	P	km	nd	9	62
	Liczba gmin na terenie, których zostaną wybudowane drogi dla rowerów	P	szt.	nd	2	17
	Liczba osób korzystających z wybudowanych dróg rowerowych	RB	osoby/rok	0 (2014)	nd	208 696
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	RB	tony ekwiwalentu CO ₂ /rok	0 (2014)	nd	388

C - Cel strategiczny ZIT/ P - Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika	Typ wskaźnika (P, RB, RS/RD) ¹³	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok bazowy)	Wartość pośrednia (2018)	Wartość docelowa (2023)
	Udział rowerów w dojazdach do pracy i szkół w Metropolii Poznań	RS	%	4,7% (2012)	nd	5,00%
(P6) Integracja sieci dróg wojewódzkich w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania PI 7b, D. 5.1	Długość przebudowanych dróg wojewódzkich	P	km	nd	0	3
	Liczba ludności w gminach o polepszonej dostępności do infrastruktury TEN-T	RB	osoby	0 (2014)	nd	82 352
	Liczba ośrodków gminnych o polepszonej dostępności drogowej do Poznania	RS	szt.	0 (2014)	nd	4
Cel 3: Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy						
(P2) Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego na obszarze Metropolii Poznań PI 10a, D. 9.3	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego	P	szt.	nd	1	4
	Liczba użytkowników wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego	RB	osoby/rok	0 (2014)	nd	426
	Absolwenci szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, kontynuujący kształcenie lub pracujący po 6 miesiącach po ukończeniu szkoły/placówki	RS	%	80% (2014)	nd	100%
(P3) Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy PI 10iv, D.8.3	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie	P	osoby	nd	12	69
	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	P	osoby	nd	197	1 097
	Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie	P	szt.	nd	1	2
	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie	P	osoby	nd	211	1 172
	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	P	szt.	nd	5	25

C - Cel strategiczny ZIT/ P - Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika	Typ wskaźnika (P, RB, RS/RD) ¹³	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok bazowy)	Wartość pośrednia (2018)	Wartość docelowa (2023)
	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	RB	osoby	70% (2014)	nd	70%
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia	RB	osoby	90% (2014)	nd	90%
	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS	RB	%	100% (2014)	nd	100%
	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki	RD	osoby	100% (2014)	nd	80%
(P4) Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy PI 10i, D.8.1	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	P	osoby	nd	69	381
	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie	P	osoby	nd	278	1 543
	Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie	P	osoby	nd	20	110
	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie	P	szt.	nd	14	80
	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	RB	osoby	81% (2014)	nd	81%
	Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami, którzy podnieśli kompetencje po opuszczeniu programu	RB	osoby	42% (2014)	nd	42%
	Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	RB	szt.	100% (2014)	nd	100%

C - Cel strategiczny ZIT/ P - Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika	Typ wskaźnika (P, RB, RS/RD) ¹³	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok bazowy)	Wartość pośrednia (2018)	Wartość docelowa (2023)
	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu	RB	osoby	60% (2014)	nd	60%
(P11) <i>Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3</i> PI 8iv, D. 6.4	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	P	szt.	nd	84	464
	Liczba osób pracujących, którym zapewniono opiekę nad dzieckiem do lat 3	P	osoby	nd	17	93
	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	P	osoby	nd	67	371
	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu	RB	osoby	82% (2014)	nd	82%
	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu	RB	osoby	30% (2014)	nd	45%
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	RD	%	90%	nd	90%
(P10) <i>Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej na obszarze funkcjonalnym Poznania</i> PI 8vi, D.6.6	Liczba osób, objętych programem zdrowotnym dzięki EFS	P	osoby	nd	10 238	56 878
	Liczba podmiotów objętych wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 (CV 33)	P	szt.	nd.	0	5
	Liczba wdrożonych programów zdrowotnych	P	szt.	nd	0	1
	Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne	RB	osoby	50% (2014)	nd	60%
Cel 4: Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych						
(P12) Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej na obszarze funkcjonalnym	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	P	osoby	nd	542	3 012

C - Cel strategiczny ZIT/ P - Projekt ZIT	Nazwa wskaźnika	Typ wskaźnika (P, RB, RS/RD) ¹³	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok bazowy)	Wartość pośrednia (2018)	Wartość docelowa (2023)
Poznania PI 9iv, D. 7.2	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu	RB	szt.	3 (2014)	nd	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIURA - IP WRPO 2014-2020.

ZAŁĄCZNIK nr 3. Pytania z formularza ankiety skierowanej do samorządów Stowarzyszenia Metropolia Poznań dotyczące oceny realizacji Strategii ZIT MOFP

OCENA STRATEGII ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH W MIEJSKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM POZNANIA

W 2015 r. członkowie Stowarzyszenia Metropolia Poznań uchwalili Strategię Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania: [Strategia ZIT | Serwis Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania w ramach WRPO 2014+ \(metropoliapoznan.pl\)](#)

1. Jak oceniają Państwo wpływ realizacji zintegrowanych inwestycji terytorialnych na rozwój powiatu? Ocena w skali 1 – program w najmniejszym stopniu wpłynął na rozwój powiatu/gminy, 5- program w największym stopniu wpłynął na rozwój powiatu (proszę wstawić krzyżyk)						
Projekty zintegrowanych inwestycji terytorialnych	Ocena programu					Nie wiem
	1	2	3	4	5	
1. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w MOF Poznania						
2. Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania						
3. Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy						
4. Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy						
6. Integracja sieci dróg wojewódzkich w MOF Poznania						
7. Metropolitalny system tras rowerowych						
8. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji w MOF Poznania						
9. Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe						
10. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania						
11. Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3						
12. Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania						
13. Metropolitalny system informacji przestrzennej						

Możliwe uzasadnienie ocen

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Jak oceniają Państwo aktualność tych projektów i potrzebę ich kontynuacji również w perspektywie 2030 r. ? Ocena w skali 1 – program już nieaktualny, jego kontynuacja nie jest potrzebna, 5- program w największym stopniu aktualny, ważny, przydatny (proszę wstawić krzyżyk).

Projekty zintegrowanych inwestycji terytorialnych	Ocena programu					Nie wiem
	1	2	3	4	5	
1. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w MOF Poznania						
2. Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF Poznania						
3. Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy						
4. Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy						
6. Integracja sieci dróg wojewódzkich w MOF Poznania						
7. Metropolitalny system tras rowerowych						
8. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji w MOF Poznania						
9. Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe						
10. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej w MOF Poznania						
11. Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3						
12. Poprawa dostępu do usług asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w MOF Poznania						
13. Metropolitalny system informacji przestrzennej						

Możliwe uzasadnienie ocen

.....

.....

.....

.....

.....

.....